מוסף על המשמר
מס' 23 (804)
6 ביוני 1986
כ"ח באייר תשמ"ו

עורך המדור מברך את קוראיו בשב"כ שלום.

את מי הם שרפו במדורות ל"ג בעומר?

חיפה — שריד

לפי החלטת היועץ המשפטי לממשלה, לא יוסגר שופט הכדורגל צבי שריר לחיפה, ואוהדי הכדורגל בעיר יצטרכו להסתפק בשריפת בובתו בלבד. עשרות פוחלצים בדמותו של שריר הועלו על מוקדי מדורות ל"ג בעומר בחיפה והקריות בתחילת השבוע, כשחמהדרים מוסיפים לצד השופט גם את בובת אמו. החלטת היועץ הממשלתי שלא לפתוח בהליכי הסגרה נגד שריר עוררה תרעומת גדולה ומועצת העירייה החליטה לצרף את קולה לאלה הדורשים בחינה מחדש של סמכויותיו. השר שריד מיהר להודיע בסוף השבוע כי אין לו קשר כלשהו לעבריין המשרוקית למרות הדמיון בשמות, וכי לא היה בכלל בארץ בעת האירוע. על חלקו האחרון של הטיעון לא היו עוררין.

ירושלים — זמיר

"היו צריכים לעשות את זה כבר בל"ג בעומר שעבר" אמרו חוגגים שהגיעו במיוחד מיישובי גוש אמונים ביהודה ושומרון לעלוז לנוכח הלהבות שאחזו בקרחתו המבהיקה של פרופ' יצחק זמיר, שהועלה על נס ברוב מדורות החג בעיר. "עת הזמיר הגיע" הגיב שר קבינט אחד שלא יכול היה להסתיר את שמחתו, ואליו הצטרף שר אחר מסיעה יריבה שאמר: "יצחק מי שיצחק אחרון". ראש הממשלה יטיל את מלוא כובד סמכותו כדי למנוע קבלת החלטה שתגביל את זמיר למדורות ל"ג בעומר בלבד, בייחוד עתה כשמחירי הדלק לסוגיו נמצאים בשפל שלא היה כמותו.

בני־ברק — חסידים וליטאים

מדורות החג בעיר בני־ברק התקיימו גם השנה בחלוקה המסורתית, כאשר החסידים שורפים ליטאים והליטאים חסידים — וחוזר חלילה. הרב שך, הרב קרליץ ולהבדיל הרב לנדא נחטפו מעל הדוכנים והצלחה רבה היתה גם למכוניות "פונטיאק" מרוססות בצבע שחור שדגמים שלהן נמכרו למכביר ונשרפו בהמולה גדולה ותוך השמעת נעימות חסידיות. הליטאים הסתפקו בנעיצת יתד־נאמן בכל ניגון חסידי שנזדמן בדרכם. חוגים מקורבים לישיבת פוניבז' אמרו כי החערכה לפיה יקבל הרב שך מטחנה מוגזמת, והנכון הוא שהרב שך יקבל רולס־רויס.

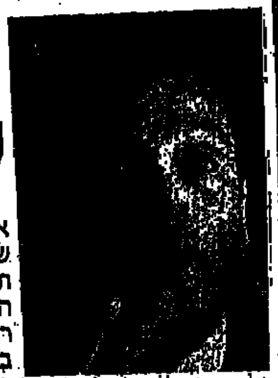

ליברלים — מודעי ופת

אין חדש בקרב בני העדה הליברלית. מה שהיה בל"ג בעומר שעבר הוא שהווה בל"ג בעומר תשתא, הוא שיהיה בל"ג בעומר תשמ"ז. בהילולת רבי יצחק הופעלו שני מוקדי כוח צפויים, כשעל האחד שריר פת ניסים ועל השני מודעי גולדשטיין שליטא. ריחות בלתי נעימים שעלו ממקצת החוגגים הוסברו ע"י ידידים בעובדה שמפיציהם עוסקים במקצוע הליברלי העתיק ביותר בעולם. כמה מאנשי אגף המקטרות במפלגה התלוננו כי לקראת חג השבועות יש בכוונת אגף מעשני הסיגרים לשלוח להם מכתבי איום בהם ייאמר: "בחג השבועות נעשה לך ביקורי קציר חוטים". אין אישור ממקור נוסף להאשמה ליברלית שגרתית זו.

הערת המערכת

לבד מרשימת "בר־דובר" דלעיל, נתקלנו גם במקרים בודדים של [illegible] המסורתיים, שולמית אלוני ויוסי שריד [illegible], עגלות אשפה ודגלי ישראל במאה שערים — [illegible]

צה"ל — אל"מ ולד

בצה"ל נשמו לרווחה כשהתפוצצה השבוע פרשת הפקיד הבכיר והסיטה את תשומת לב הציבור מדו"ח ולד אל ראש השב"כ. למרות זאת העדיפו כמה מחברי המטכ"ל, ביניהם אלופי פיקוד אחדים לגוון את חג האש בעזרת דמותו של מחבר הדו"ח. אחרים הוסיפו לחגיגה את הדו"ח עצמו וזה ככל הנראה השימוש האחרון שנעשה בו.

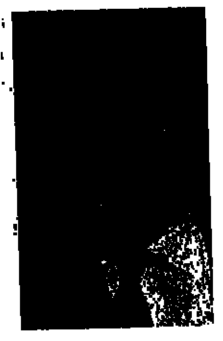

ת"א — בייסקי

בבנק דיסקונט נשמו לרווחה כשהתפוצצה השבוע פרשת הפקיד הבכיר כשלפניה התנפצה פרשת דו"ח ולד כשלפניה התפרצה פרשת האנס האתלט והסיתה את דעת העיתונות מעובדת אי־התפטרותו של יו"ר ועד המנהלים של הבנק, רפאל רקנאטי בתום 30 הימים שהציבה לו ועדת בייסקי. אף על פי כן הוצתה אבוקת בייסקי ברבות ממסיבות החג שנערכו ע"י מערכת הבנקאות בארץ לציון נקמנותו וחוסר הבנתו של השופט שחקר את משבר מניות הבנקים. האבוקה, כמו המניות, עלתה באש בצורה מניחה את הדעת.

מדורות קטנות

משרד החוץ — עזר וייצמן

בל"ג בעומר בשנה שעברה זכה מר עזר וייצמן ללא עוררין בבכורת החג והוצת לדראון כעוכר ישראל ומוכר ארץ־ישראל לערבים, בעשרות מדורות שכונתיות ברחבי הארץ. השנה היה וייצמן מוזכר כלל בשמחת [...] אלמלא ביקורו השערורייתי בא[...] הברית וגם כך נדחק לשולי חג[...] הגדולות. במשרד החוץ ובבית[...] שגרירים נודניקים אחדים, לא שכ[...] הילד השובב והקצו לו מקום של כ[...] בחדווה הכללית. 7 בסולם העומ[...]

מפת האירועים

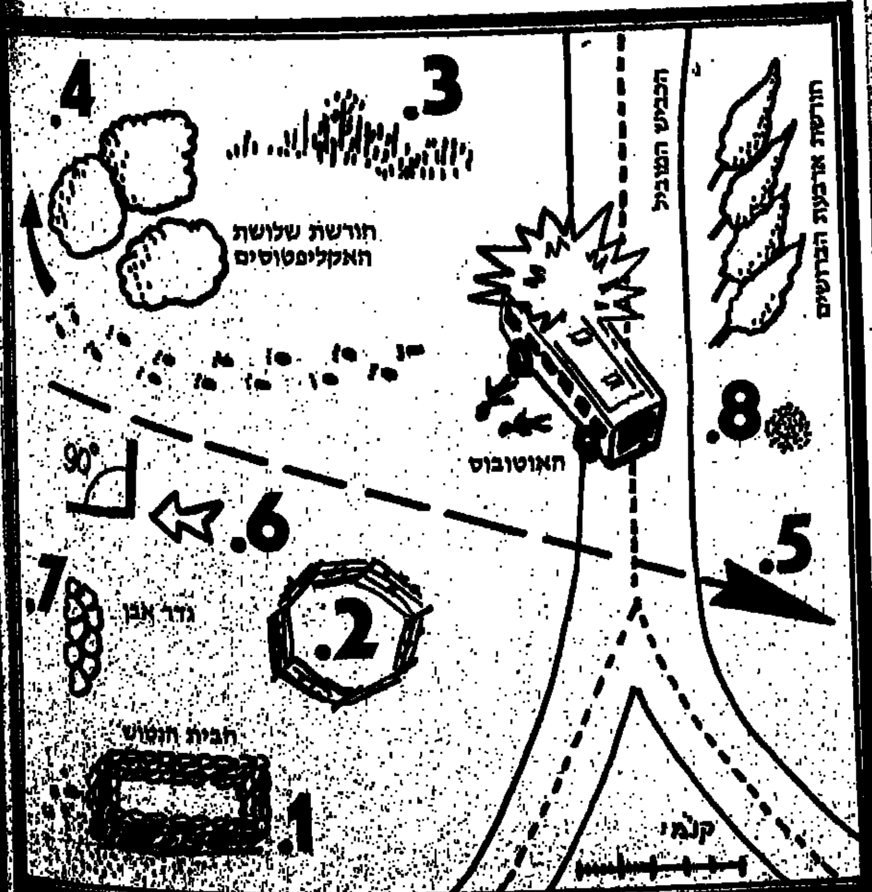

1. מקום מסתורו של פרופ' זמיר בעת הפעולה. 2. כאן הודחו אנשי השב"כ [illegible] עבירה. 3. המקום בו הודיחה חבורת מקריות שמונה את [illegible] 4. [illegible] שמאחוריהם פעל האנס השורץ. 5. הכיוון בו עברה מרגרט תאצ'ר [illegible] 6. חפינה בה נפגשה פנינה רוזנבלום עם אחותה החדשה. 7. כאן הסתתר [illegible] אחרי המשחק. 8. לפי החשד נקבה באזור זה החוק נגד גזענות.

חותם

כתובת המערכת:
"על המשמר", רח' חומה ומגדל 2, תל־אביב
העורך הראשון: בצלאל לב ז"ל
עורך: אריה פלגי
עורכת משנה: תאיר זבולון
עיצוב גרפי: איתן פימנטל
ביצוע גרפי: שושנה זילבר

הפעם:

כתבות

■ לבנון לאחר 4 שנים
★ אשמת ביירות — מאת דודו פלמה 4
★ זיכרון המסוקים — מאת אלישע פורת 4
★ הזבוב הטרדן — מאת עמירם כהן 4
★ תמונות מלבנון — מאת ג'ואל קנטור 5
★ חותם אישי — מאת רעיה הרניק 6
★ איפה הם היום — ליקט א.פ. 7
★ הכיבוש בקולנוע הישראלי — מאת יעל ישראל 7
■ קרבן "הסדר החדש" — עם נכה של"ג — מאת עמירם כהן 8
■ "הכשלון בלבנון — בגלל תפישה עקומה" — עם אלוף במיל' אברהם (ברן) אדן — מאת עודד ליפשיץ 10
■ תעודות בגרות — סוג ב' — הצלחה מפוקפקת — מאת יצחק שור 12
■ האגם המסוכן — להקות באלט בפסטיבל — מאת גיורא מנור 14
■ מוסיקה — וירטואוזיות — הנאה — שני אורחים – נגני ג'אז — מאת עמית רוט 16
■ "יהודים לגרדום" — אנטישמיות בארגנטינה — מאת יהודה צור 20
מדורים וטורים
■ שלום בית — מאת חיה יוסף 19
■ חראקירי — מאת לזר 28
מיכאל הרסגור – 2; עודד ליפשיץ – 2; דינה גורן – 3; ראובן רחוביצקי – 3; אלי הכהן – 3; זאב צחור – 3; שמואל בונים – 18; יעקב רבי – 18;
■ כל יום (עיצוב רחל דביר) 27–22
■ בשער: ועדת חקירה לשל"ג (עיצוב: יאיר קפלן)

ההיסטוריה צעירה תמיד
מיכאל הרסגור

השר צור — התפטר!

על שר העלייה והקליטה להתפטר מיד. אין עלייה ואין קליטה. זאת אולי לא אשמתו, אבל הירידה לובשת צורות קטסטרופליות. היא הופכת לאסון הלאומי בה"א הידיעה. אלא שהשר צור מחייך כמו מונה ליזה ושותק כמו דג. אינו מתריע, אינו מצלצל בפעמון אזעקה. לפני שבועיים דיבר בתכנית "כל צבעי הרשת" של קול ישראל אחד משליחי העלייה בארה"ב. מסתבר שזרם היורדים היה למפל הניאגרה חשוטף את כל צפון־אמריקה. אפילו בקהילות יהודיות נידחות, ולא רק בערים גדולות, מופיעים עתה יורדים בהמוניהם. יורדים אלה מייצגים את עילית החברה הישראלית: אנשי מדע, קצינים בכירים, מומחים לענפי ייצור דרושים. מומחים בעלי רמה טכנית גבוהה, ורמת מוסר לאומית מן הנמוכות האפשריות.

קבענו באחת מרשימותינו הקודמות — "נושא אסור מספר אחת" — שאין הבדל מוסרי ניכר בין אישה חמוכרת את גופה תמורת כסף ("זונה" — בתנ"ך) לבין ישראלי המוכר את לאומיותו תמורת צרור דולרים. היורדים הם זוני העם היהודי, אלא שלאחרונה גם אמצעי התקשורת שלנו מתחרים אלה באלה כיצד לפאר ולרומם זונים אלה. לא מזמן הופיעה אחת כזאת בתכנית "ערב חדש" בטלוויזיה הלימודית, ולימדתני מה על הילדים לעשות במקרה של אונס. בתוכנית "אלה הם חייך" עם יפה ירקוני, הובאו בכסף רב שניים כאלה מעבר לאוקיאנוס. הבוז אשר אפף את זוני העם היהודי הופך להערצה, ואולי אף לקנאה. והשר צור מחייך כמו מונה ליזה.

ב"ידיעות אחרונות" התפרסמה לפני שבועיים רשימה על משפחת יורדים, אשר התראיינו באמצעי התקשורת של מערב גרמניה — בעיר אסן (עירם של מפעלי קרופ, זורעי המוות). אם המשפחה אמרה שהיא הוציאה את בניה מישראל כדי שלא יפלו במלחמה. מלחמה להגנת המולדת היא כורח בל יגונה. אבל כאשר ממשלה בלתי־אחראית מחוללת מלחמה יזומה ומיותרת, כמו של"ג, חובה לקחת בחשבון שני דברים: גם מאות המתים שנפלו בה דבר שהביא להתפטרות בגין, אבל גם אלפי היורדים, אולי רבבות, אותם הורידה מן הארץ, אנשים חלשים שנשברו. על זאת חייבים לתת את הדין שרון, רפול ושמיר — כאשר יוסר הצעיף הדיסקרטי מעל סטטיסטיקת הירידה.

ממשלת הירידה הלאומית אינה נותנת את דעתה על הנושא החמור ביותר של החברה שלנו. על הדימום־למוות הזה. היא לא קיימה שום דיון על הנושא הבוער. לא בפורום ליכוד היורדים, ולא בקרב מפלגת העבודה היורדת, והשר צור מחייך כמו מונה ליזה.

לא משרד החינוך, לא קצין חינוך ראשי, לא הרדיו, לא הטלוויזיה, לא הכינו בתקופה האחרונה תכניות נגד רוח הירידה. יותר נוח לשדר סרט־תעודה ארוך על מלחמת גרילה במדינת פרו. תכנית כזאת אינה מחייבת אותנו, אתם מבינים. תכנית על הירידה מסעירה מדי ומדוע להתעצבן?

המדינה מתרוקנת. זה גרוע פי מיליון ממפלת צה"ל במבצע של"ג, זה גרוע פי מיליון ממפולת הבורסה, זה גרוע פי מיליון ממפולת הבורסה, זה גרוע פי מיליארד מן המריבות בצמרת השב"כ. אבל איש אינו מרים את קולו. תנועות הנוער שלנו מארגנות מחנות־קיץ נחמדים — שעה שטורים ארוכים־ארוכים של זוני העם היהודי, אשר שכחו אפילו את הבושה, מזדנבים לפני הקונסוליות הזרות.

על השר צור להתפטר כי מעל בתפקידו. שיתייצב במוזיאון הלובר, ליד דיוקנה של המונה ליזה, על מנת שיוכלו הצופים להשוות בין שני החיוכים. ירידה טובה ומבורכת!

מלה רעה
זה הכל לכאורה, בינתיים

הקוראים יכולים, לכאורה, לחשוב, וזה רק לכאורה, כי לא בטוח מה הם באמת חושבים, שזו עוד רשימה במדור שהחתום מטה כותב זה שנתיים. אבל אין לזה הוכחות, איש לא בדק את זה. ולכאורה אפשר להניח שמישהו אחר כתב את זה. וחתם בשם שאינו שמו, או שזה שחתום באמת כתב את הרשימה, אבל לא מרצונו. לכאורה ייתכן שמישהו, שאולי נראה תמים, איים עליו שאם לא יכתוב מה שמכתיבים לו, הוא יפרסם פרשיות אפלות מעברו של החתום מטה, שלכאורה יכפישו את שמו.

לכאורה יוצא ממה שנאמר עד כה, שכותב שורות אלה הוא פרנואיד מושלם, אבל גם אם זה נכון, כלל לא בטוח שלא רודפים אחריו.

במדינה שבה חושדים שניסו, לכאורה, להפליל אלוף בצה"ל בהאשמות כוזבות, אזרח פשוט חייב לחשוש שייתכן, לכאורה, שפעם יפלילו גם אותו. ייתכן, לכאורה, שכשהשב"כ ירצה שאזרח ישמש עבורו מודיע, ובייחוד אם הוא ערבי, הוא ילחץ עליו בדרכים שונות ומשונות, ואין דין ואין דיין שיגנו על אותו אזרח.

לכאורה, אם יצליח הניסיון לחפות על צמרת השב"כ ולמנוע חקירת חשדות בעניין אחד, אפשר יהיה להשתיק חקירות גם בעניינים אחרים.

לכאורה, ייתכן, למשל, שאם איש שב"כ יוחשד בכך שהבריח מתאילנד כמויות גדולות של משהו שנראה כמו אבקת סוכר ואפשר לחשוד, לכאורה, שזהו משהו "לבן" ואסור, אפשר יהיה לסגור גם את זה, והוא עוד יהיה חייב טובה למי שיגן עליו. לכאורה, נדמה שיותר מדי אנשים יודעים יותר מדי דברים האחד על השני.

יוצא מזה, לכאורה, שכולם ממלכדים את כולם וכולם משתיקים את כולם וכולנו בצרות. לכאורה, פעם, כשראש המוסד לשעבר מאיר עמית נחשד, לכאורה, בשותפות למעשים שלא ייעשו, היה לראש הממשלה דאז, אשכול, יועץ, שלכאורה היה צריך לייעץ לו בענייני השירותים הביטחוניים, אך למעשה נמנעה ממנו כל גישה לענייני "המוסד". אותו יועץ לכאורה, איסר הראל, התפטר מתפקידו מפני שחשב שהממשלה מחפה על אשכול מטעמים פוליטיים שהוצגו, לכאורה, כטעמי ביטחון. איסר הראל חשד אז, לכאורה, שבידי עמית יש חומר מפליל על אשכול, שמאפשר לו ללחוץ עליו שלא יפטר אותו.

יש, לכאורה, שוני בין שתי הפרשות: אז היה לראש הממשלה יועץ בעל כישורים הולמים לנושא שירותי הביטחון, איסר הראל, וראש הממשלה, נכשל, לכאורה, משום שלא נועץ בו. הפעם, לכאורה, נכשל שמעון פרס, משום שלא דאג לחקור בחשאי את ההאשמות נגד ראש השב"כ, למרות שלכאורה יכול היה לצפות מראש, שהפרשה תתגלה — והחשיפה תגרום נזק לשב"כ. היום, כשלראש הממשלה אין יועץ לענייני השירותים, אבל יש לו יועץ, לכאורה, לענייני הטרור — נשאלת השאלה מה יעץ לו אותו יועץ כששלושת "המורדים" לכאורה, בשב"כ, הביאו לפניו חומר המחשיד את הבוס. אלו רק שאלות לכאורה, כי ברור, לכאורה, שהיועץ הקודם של פרס, רפי איתן, היה טרוד מדי עם פולרד בארה"ב, והיועץ הנוכחי, עמירם ניר, הוא יועץ לכאורה, כי נראה, לכאורה, שזהו מינוי פוליטי מובהק של אדם, שלכאורה אין לו הכישורים המינימליים הנדרשים ממשרתו.

השאלה האמיתית היא, לכאורה, מה הניע את פרס למנות את ניר ולוותר בכך על ייעוץ מקצועי בתחום חיוני, תחום שבו, כך מס… לכאורה ובדיעבד, ייעוץ כזה היה חיוני… כאוויר לנשימה? לכאורה פרשת ראש השב… טוטאה אל מתחת לשטיח על־ידי היועץ… זמיר, שהוצגה, לכאורה, כהחלפה חקירה… יועץ שהתפטר, אם כי, יש לזכור, לכאו… שהחקירה המשטרתית טרם בוטלה, ו… הבג"צ בעניין החזרתו של אחד מאנשי… לתפקידו.

אבל, הפרשה הושתקה רק לכאורה… יורקו אותה מהדלת, היא תחזור דרך החלון… אם לא תהיה חקירה עכשיו, יש, לכאורה, סיכוי ניכר שיהיה מי שיפוצץ את ה… בעתיד, אולי בעוד שנה או בעוד שנתיים… לכאורה, יסוד להנחה ששלושת אנשי ה… שפוצצו את הפרשה לא ישלימו עם השתקה… יש, לכאורה, חשדות שהיו להם מניעים… אישיים, רצו לתפוס מקום בצמרת. אבל… לכאורה, סיבה לחשוב שהם טיפשים… היו יוצאים בהאשמות נגד מפקדם אם לא… להם הוכחות מבוססות, תפורות ו… כרבעי.

מה יהיה בינתיים? כמה זמן אפשר לה… חיים לכאורה, במדינה שבה לכאורה… שלטון חוק, שבה לכאורה יש בנק ישראל א… אין לו נגיד, מנכ"ל, משנים לנגיד ו… מייעצת? במדינה שבה ההמלצות של ו… בייסקי מיושמות, לכאורה, אבל מאבדות… תוקף ומשמעות? במדינה שבה ה… מנהיגים לכאורה, מחקירת האמת יוצר… שמחביאים גוויות, כמו בסרט־מתח, בגל… נעול ומתחת לכל שטיח?

לכאורה, אנחנו אזרחים שווים בפני ה… אבל אין שום ודאות!

אולי אנחנו נתינים של שלטון ש… שרומס את החוק בעקביו, ומעמיד פנ… שלכאורה זו מדינה מתוקנת?

לכאורה, זה הכל, אולי, בינתיים… שתהיה איזו ודאות.

● עודד ליפשיץ

נותרו
140 יום
עד כניסת יצחק שמיר לראשות הממשלה

תקשורת
הם היו שם

במשך השבועיים שעברו מאז פרצה פרשת ראש השב"כ אל מרכז הזירה הפוליטית שלנו, היא נדונה כמעט מכל נקודת היבט אפשרית. בין היתר נזקקו העוסקים בנושא גם להשוואות עם פרשות דומות בעבר. אך במה שנוגע להיבטיו התקשורתיים של הנושא שלפנינו, דומה כי ראוי דווקא לעמוד על השוני הבולט מאוד בין דרכי טיפולם של אמצעי התקשורת היום ובעבר.

חשיפתו הראשונה של העניין היתה, כזכור, כידיעה קצרה וסתומה במהדורת "מבט" של מוצאי שבת. למחרת המשיכו אמצעי התקשורת לעסוק בנושא באופן מאוד אינטנסיבי, אך מבלי לפרט במה המדובר. אמנם פוזרו רמזים פה ושם, אך יותר משהיה בהם כדי להשכיל את צרכן התקשורת מן השורה, הם שימשו כדי לאותת לאלה שמצויים בסוד העניין, כי גם העיתונאים יודעים על כך.

זהו, אגב, אחד הדפוסים המקובלים להפעלת לחץ על גורמים הנוגעים בדבר, על מנת להביאם לכלל פעולה בנושאים שהם, אולי, מבקשים לטשטש.

אבל, שלא כמו בפרשות קודמות, לא התמידה העיתונות בטיפולה המרומז בפרשה הנוכחית: תוך פחות מ־36 שעות מאז שדובר בה לראשונה, נחשפו פרטיה העיקריים בתקשורת האמריקנית, והדברים צוטטו אצלנו מיד. "על המשמר" אפילו הספיק לפרסמם בגיליון יום ב'. ואגב, עוד לפני הפרסום בארה"ב, ידעה הטלוויזיה שלנו לנבא שכך יהיה.

בקשר לכך, ראוי שנזכיר לעצמנו כי בראשית שנות השישים, כאשר סערה הארץ בעטיה של פרשת לבון, לא חרגה העיתונות במשך שנים מן הדפוס של עיסוק מרומז בפרשת ה"עסק הביש" שחולל את פרשת לבון. הנפשות הפועלות בפרשה ההיא לא הוכרו אלא במלות צופן למיניהן כמו "הקצין הבכיר" ו"המזכירה" ו"האדם השלישי" ו"הגבר" ו"קצין המילואים" וכדומה, וכל מי שרצה לשמור על מעמדו בעיני הבריות, חייב היה להתיימר ולדעת את פשרם של כל התארים הללו. ראוי להדגיש כי גם אז היה פתרון "כתב החידה" מצוי בעיתוני חו"ל, אלא שציטוטם כאן נאסר באיסור חמור על־ידי הצנזורה. במקרה מסוים נענש "דבר" על שציטט ידיעה מ"לה מונד" בנידון מבלי להגישה לצנזורה, וגיליונות העיתון הצרפתי עצמו, שכללו פרטים רבים ביחס ל"עסק הביש" נאסרו אז להפצה בארץ.

כמה שנים אח"כ נמנע פרסומה של פרשה אחרת על־ידי האשמתם בריגול חמור של עורכי העיתון המעורב בדבר. פרטיה של פרשה זו, הידועה בשם "פרשת בול" סתומים גם היום, אך ככל הידוע ביקשו עורכי השבועון ההוא לפרסם את מה שנאמר בשבועון צרפתי לא נפוץ במיוחד, בעניין חלקם של שירותי הביטחון הישראליים בפרשת חטיפתו ורציחתו של מנהיג האופוזיציה המרוקני בן־ברקה. עורכי "בול", שמשפטם נערך בדלתיים סגורות, נמצאו אשמים בריגול, אך העונש שנפסק להם היה קל ובעבור זמן קצר הם גם זכו לחנינה.

כיום, כפי שנוכחנו שוב, לא יעלה על הדעת למנוע מן הצרכן הישראלי מידע הנוגע לו, המתפרסם בחו"ל. ציטוטם של מקורות חוץ נחשב כחיסיון כמעט מוחלט מהתערבותה של הצנזורה. השאלה המעניינת באמת היא, כיצד מגיע מידע כזה לידיעתם של גורמי התקשורת כאן ובחו"ל. זאת ברוב המקרים, אין לדעת. אבל דווקא במקרה של סיום חטיפת האוטובוס בקו 300 שממנו הסתעפה הפרשה שלפנינו — התשובה ידועה. וזה לא הורגש די הצורך, וראוי להדגישו. נציגי התקשורת, או לפחות הראשונים מביניהם, הגיעו לזירת האירוע, על פי עדותם, בעקבות השר ארנס, שעזב בפתאומיות כנס פוליטי של מפלגתו בגני התערוכה בת"א, בו נכחו עיתונאים וצלמים למכביר.

ואגב, אותי לא מפסיקה להטריד השאלה, מה בעצם חיפש שר הביטחון ארנס, והרמטכ"ל, וכנראה גם ראש השב"כ — אנשים שצריכים להימנות עם מקבלי ההחלטות ולא עם המבצעים בשטח — בקרבה בלתי־אמצעית לזירה שבה התרחש האירוע האומלל ההוא? אפשר גם להרהר איך וכיצד היו הדברים מתגלגלים אלמלא נמצאו במקום אותם אנשים חשובים. בין היתר, יש להניח היו נמצאים במקום הרבה פחות עיתונאים וצלמים, וזה רק היבט אחד של הנושא, ולא החשוב ביותר.

● דינה גורן

רשות דיבור
לעו"ד יהודית קרפ, המשנה ליועץ המשפטי לממשלה

יהודית קרפ

מתייחסים אלינו כאל מהרסי עולם

עורכת הדין יהודית קרפ, עובדת במשרד המשפטים כבר כ־23 שנה. היא החליפה ארבעה יועצים משפטיים ולפני כשמונה שנים נתמנתה משנה ליועץ המשפטי.

אומרים שבינך לבין היועץ הפורש זמיר שררה הרמוניה?

כן, זה נכון, היתה בינינו הבנה מלאה.

את עצובה שהוא עוזב...

כן, מטבע הדברים, יחד עם זאת יש תחושה ותקווה לעבודה פורייה ושותפת עם היועץ החדש.

אגף היועץ המשפטי במשרד המשפטים עומד בתקופה זו במוקד של ביקורת והתקפות. איך ההרגשה של משנה ליועץ שהולכת בבוקר לעבודה הזוכה לקיתונות של רותחין?

באמת מתייחסים אלינו כאל מהרסי עולם. חבל שפשוט לא מבינים שמה שמנחה את היועץ המשפטי ואנשי צוותו הוא שמירה ללא־סייג — אני מרגישה ללא־סייג — של החוק. אין לנו כוונות דסטרוקטיביות וחבל שיש כאלה שפשוט לא מבינים, שגם אנחנו רואים בבטחון המדינה ערך עליון.

נקרא לילד בשמו — ראש השב"כ — האם את סבורה שהיועץ המשפטי הפורש פעל כשורה?

ללא ספק. כדי שתבין — כולנו, צוות העובדים המקצועיים, תמימי דעים באשר להמלצותיו בעניין זה. אין זו החלטה שהתקבלה על־ידי איש אחד אחרי הרהור והתלבטות חד־פעמית. מדובר ביועץ משפטי שנועץ באנשי צוותו שעות על גבי שעות. המון זמן. חשוב שתבין שעבודת היועץ בנויה על טרסט מוחות מתלבט ומלבן, והיועץ מקבל החלטות וחותך דברים על סמך חוות־דעת של כולנו.

הספקתם לשוחח בעניין זה עם חריש?

כן, אבל רק שיחה ראשונית. הוא מתעמק עכשיו בסוגיה.

את רואה עצמך מרימה טלפון לזמיר ומתייעצת אתו בנושא פלוני?

הה, קשה לי לענות. ייתכן, ייתכן מאוד. בעצם למה לא? אני מוכנה להסתכן בהערכה, שגם היועץ החדש, חריש, ינהג כך והסיבה פשוטה — בדרך כלל בתקופה שלאחר חילופים מסוג זה מקובל שמתייעצים עם הפורש ומפיקים מניסיונו ומחוות דעתו. אין בזה כל פגם. להיפך.

אומרים שאצלכם בלשכת היועץ מפעמת רוח צוות מגובש.

זה נכון. בכלל אתה צריך לדעת שמשרד המשפטים הוא משרד אחר. יוצא דופן. אנשי המקצוע מפרגנים אחד לשני, מתייעצים, עוזרים. אני חושבת שאצלנו עוד לא התקלקל שום דבר וזה מאוד חשוב.

עוד לא הרגשתם בפועל שמצרים את צעדיכם.

לא, ואני מקווה שגם לא נרגיש. זה יהיה חמור יותר — לא רק לנו אלא לשורה ארוכה של מושגים ערכיים וחוקתיים שעל ביצועם אנו מופקדים.

● אלי הכהן

אנשי כבוד
יורניצקי ושמיר

ב־1943 נרצח אחד ממפקדי הלח"י, אליהו גלעדי, ונקבר, ככל הנראה, בחולות ראשון־לציון. נסיבות הרצח לא נחקרו מעולם. עד היום מהלכות שמועות שונות על מניעי הרצח ודרכי ביצועו. העדויות שנותרו מלמדות על חלקו הישיר של מפקד אחר בלח"י, יצחק יורניצקי, במעשה זה.

בגלל החשש שבעקבות הרצח עלולה להתפתח בלח"י מלחמת הכל־בכל שתגרום להתפוררות הארגון, כינס יורניצקי 13 ממפקדי הלח"י, ודרש מהם לתת לו גיבוי בדיעבד, על חלקו במעשה. הגיבוי אכן ניתן, אבל הלחישות והחשדות ההדדיים נמשכים מאז ועד היום.

לימים שינה יורניצקי את שמו. עתה, 43 שנים לאחר הרצח, הוא מוכר יותר כיצחק שמיר, בקרוב ... ראש ממשלת ישראל. מרחק הזמן ניכר בצבע המאפיר של גבות העיניים ובגילת של כתה, שגולדה ומרמה לאחר רצח גלעדי ונקראה, למרבה האירוניה, גלעדה. אבל אין למרחק הזמן השפעה על אמות המידה הערכיות של גיבורנו. כמו אז, בימים הרחוקים של המגויס, הוא אינו מתרגש יותר מדי משפיכות דמים. אז זה היה יהודי, עכשיו שני ערבים. לא נורא. מה שנורא בעיניו הוא הפגיעה בביטחון. אין פגיעה בביטחון אם הורגים שני שבויים כמותיים. להיפך, הביטחון היא מלת הקסם גם כאשר הורגים חבר שאינו הולך בתלם. ואגב, לאחר רצח גלעדי נשמעה בלח"י האשמה שהיתה לשמיר סיבה אישית מאוד להיפטר ממתחרה נחוש. ייתכן שזוהי רכילות שפלה של יריבים מבית, אך מי שמסתתר מאחרי טענת חשאיות חייב לשלם את מחיר התשרות.

המחקר ההיסטורי כדרכו אינו נוטה להשתמש במושגים מנופחים כמו "ההיסטוריה חוזרת". המקרה שלפנינו אינו מלמד על מעגל היסטורי החוזר על עצמו, אלא על משהו שניתן לכנותו התפתחות היסטורית. מי שהיה אז כמנהיגה של קבוצה זעירה, שהציבור הרחב התייחס אליה בתיעוב ושמעשיה נחשבו לסטייה מהמוסר היהודי — לא השתנה. מי שהשתנה זה הציבור.

מי שיהיה עוד מעט המנהיג הבולט של העם היהודי, מבטא בביוגרפיה שלו את הדרך מהשוליים אל ההנהגה הלאומית. אבל הדרך הזאת, העוברת בין כמה אירועי דמים, לא נעשתה על־ידי יצחק שמיר. שמיר ניצב באותו מקום שבו היה כשעמד מול גלעדי ב־1943. העובדה שמקום כזה הפך למרכז הבמה מלמדת שאת המסע עברנו אנו לכיוון של שמיר. יורניצקי־שמיר לא צריך עזות מצח כדי לעשות מה שעשה — אז ועתה — שקרי זה האיש ובזה כבר הוכח את כוחו. הציבור צריך קהות חושים כדי לשמוע, לקבל ולהמליך, דווקא אותו מכולם, לראש של כולנו.

● זאב צחור

תמונת מצב

זיכרון המסוקים

מאת אלישע פורת

לְחֲבֵרַי, וָתִיקֵי מַחְלֶקֶת הַסִּיּוּר

בוקר אחד, בשלהי שנת 1984, חלפתי ליד ראש הכרמל, מתחת לחיפה, בדרכי לשירות מילואים ממושך בלבנון הדרומית. השמים הכחילו, הים נטה לירוק וסלעי ההר האפירו, בתיה של חיפה הבהיקו בלבנם, פרחי קיץ מאוחרים נתנו את צבעיהם הדהים לאורך הכבישים. אי־אפשר היה להאמין שיש מלחמה בעולם. מלחמה קטנה ואכזרית, הנטשת לא הרחק מן הכרמל הריחני, מעבר למפרץ עכו המוקסים, מתחת לרכס סלם־צור המהביל באופק.

מעל למגדלור של סטלה־מריס חלפה במעופה להקת שקנאים כמו חבורת שליחים הבאה לבשר דבר־גורל מעציב. משק כנפיהם היה כבד, איטי, האוויר סמיך ועומד, וראש־החץ שלהם, נטוי כלפי צפון, מושחז היטב, חתר אל מטרתו ללא־לאות. זמן־מה נסעתי מתחת ללהקה והיתה לי לרגע הרגשה שאני כאילו חלק ממנה, אחד מעופות הבשורה. אולי שקנאי שנחבל ורץ על הכבישים נרדף כדי לא לאבדה. ואף־על־פי שגג המכונית הסתיר לי את השקנאים מדי פעם, הייתי בטוח שאני נישא אתם, מחובר עמהם וצף בבועתם. מבשר ומבשר גם יחד. צופה מלמעלה בכל מה שיבוא בקרוב. ממש כמו שניסח המשורר בשורות הקצרות של השיר:

מֵעַל לַמִּגְדְּלוֹר שֶׁל סְטֶלָּה מָרִיס
מְעוֹפְפִים מָאתַיִם שַׂקְנָאִים.
אֲוִיר כָּבֵד הַיּוֹם וּמַשְׁקָם אִטִּי...

לפתע, ברעם צובטני, הגיח מתוך הכחל העמוק מסוק מבוהל, ובאכזריות פראית שאינה מבחינה במאומה, פרץ ונכנס אל תוך הלהקה. הוא בא מהצפון, נושא בתוך בטנו נפגעים מלבנון, ששעתם כל־כך קצרה עד שאיש אינו יודע אם עוד יחיו על שולחן הניתוחים.

ממש כמו שמתרחש בשירים ההם הרחוקים, פליטי מלחמות אחרות, הנישאים אתנו שנים ארוכות. שירים שבהם נחרץ מכבר גורלו של החייל־הנער, גיבור השיר וסבתו. המשורר יודע זאת, הזמרים המזמרים כבר יודעים, מקהלת המלווים המרוחקת גם היא יודעת כבר, כל השומעים את השיר ליד המדורות בנחנות הנידחים ובארץ כולה, כולם־כולם יודעים שגורלו נחרץ. ורק הוא לבדו ניצב באמצע השיר, באמצע חייו, תמים צעיר ובלתי־פגיע, ואינו יודע מאומה ממה שרואים ומודיעים צופי המרחקים, להקות השקנאים ומחברי סיומו הנוגה של השיר.

וּלְפֶתַע נִפְרַעַת שׁוּרָתָם
וְנוֹצוֹתָם עָפוֹת וְנִפְזָרוֹת
מִפַּחַד הַמָּסוֹק הַמִּתְעַרְבֵּל...

ובעודי עושה דרכי אל נקודת־היציאה ומראה המסוק בתוך עיני, ונוצות השקנאים המתפזרות סביב, נזכרתי בדברים שסיפר לי ידידי, לפני שנים, כשלמד בירושלים,

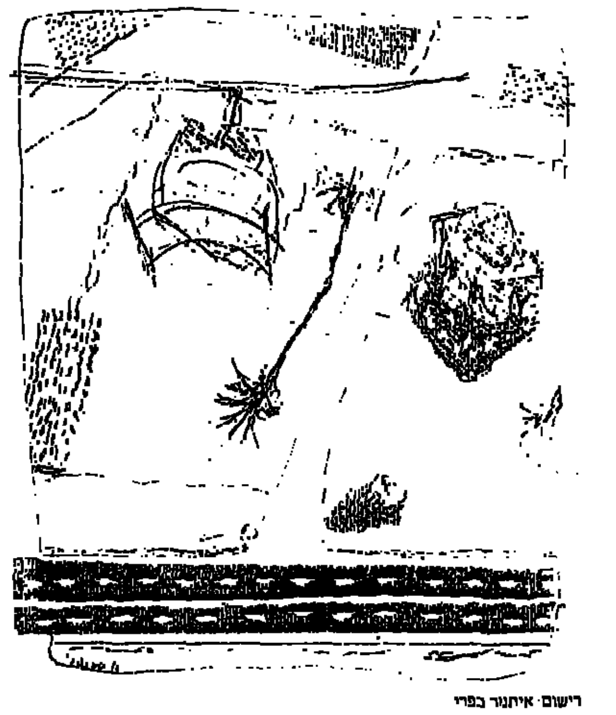

רישום: איתנור בפרי

בשנות מלחמת־ההתשה. החדר ששכר בקצה [illegible] הסטודנטים בגבעת־רם שימש כנראה נקודת־ציון הכרחית למסוקים נושאי הנפגעים שעלו מן [illegible] שהגיחו מעבר לירדן, שבאו מארץ המרדפים [illegible] ביום ובלילה, בשעת שיעור ובשעת מנוחה, היו חולפים בחיפזון נורא, מרעידים את החלונות ואת הלב[illegible] הרגישים של אלה שעוד לא נאטמו, וממהרים אל משטח נחיתת־החירום בבית־החולים הענק, „הדסה" עין כרם.

רעש המסוקים החולפים מעל הקמפוס השלו [illegible] ממש את לבו. והיו ימים ששקל בדעתו להפסיק את לימודיו בירושלים ולרדת בחזרה אל השפלה, [illegible] הרעידו אותה אז רעשים מחרידי־מנוחה כאלה. ולא [illegible] היה להתפלל בה אגב הרמת ראש אל המסוק, ולנחש אם יש מישהו מחבריו הטובים מונח בין הפצועים [illegible]

מִפַּחַד הַמָּסוֹק הַמִּתְעַרְבֵּל
הַמְבַקֵּשׁ חִפּוּז, נוֹאָשׁ
אֶת מֶרְכָּזוֹ שֶׁל הָרִבּוּעַ הַבָּהִיר:
מִשְׁטַח הַנְּחִיתָה הַמְּהֻדָּק,
בְּרַמְבַּ"ם, עַל הַיָּם.

ואני, אף־על־פי שהייתי חייל בלבנון וראיתי [illegible] שרואים החיילים בשעת מלחמה ולאחריה, ואף־על־פי שליוויתי ימים ארוכים שיירות אינסופיות בדרכי [illegible] המאובקות של לבנון הדרומית, וחשתי מה שחשו [illegible] כל מלווי־השיירות לפני, הרי זיכרון־המסוקים [illegible] המבקשים כעיוורים את דרכם אל משטח הנחיתה המהודק, ברמב"ם, על הים המכחיל ומגלגל גליו בשלווה, זכר התפרעותם הפתאומית בתוך ראש החץ [illegible] להפליא של להקת השקנאים, מעל למגדלור של סטלה מריס, זיכרון זה אינו מרפה ממני, ואינו רוצה להיסגר.

וכמו ידידי מירושלים, גם אני יש ימים שאני שוקל [illegible] לאן אפשר לברוח כדי להיסתר מחקול הנורא [illegible] המרדף אותי באשר אשב. כאילו כל בית בארץ [illegible] הוא נקודת־ציון הכרחית למטיסי המסוקים נושאי הנפגעים. וכאילו כל איש בארץ מוכרח לחסר פעימה מפעימות לבו כשהם חולפים מעל לראשו. כמו [illegible] נודדים המרטיטים במעופם, מפזרים נוצות של [illegible] כל סביבותם. אני נזכר בהם היום, באביב [illegible] והמתמשך של שנת 1986, ממש כמו בימים הרחוקים של מלחמת־ההתשה וממש כמו בשלהי 1984 [illegible] מתחת ללהקת השקנאים ממהר לנקודת היציאה.

לא להאמין: לפני זמן כל־כך קצר, מתחת לשקנאים [illegible] הכתום המתנפנף על החוף, במרכזו של הריבוע [illegible] שכל חיינו נדחסים בתוכו, שכל חוויתנו מתקפלת [illegible] ממלחמה למלחמה, על משטח נחיתת־החירום, של הפתחים המתרחבים של חדר־המיון, בית־החולים [illegible] חרמב"ם, חיפה, ישראל.

אשמת ביירות

מאת דודו פלמה

קשה לדבר על מלחמת לבנון, להיות ישר עם עצמך ועם האמת ולא להיזכר בחלחלה בכך, שרוב הכנסת והעם תמכו בעצם במלחמה ויעדיה — או ב„מבצע" כפי שקראו לו אז עוד לפני שקרה הכל, לפני שנשבר השבר הלבנוני והלכנו להרוס כדי לסדר את המזרח־התיכון מחדש. כבר הלכנו שבי אחר מאווייו של איזה גנרל מטורף, שמוזה בתוכו טיפשות וערמה ורשעות גדולה גם יחד.

קשה לנו גם היום החבנה שלמרות שיצאנו מלבנון, טרם יצאה לבנון מתוכנו. קשה לנו ותהיה קשה תמיד, אשמת צידון וצור וביירות. אשמת „הסדר החדש" אשמת ההתבהמות, עד שאיבדנו צלם אדם וחזרנו לשחק במשחק העתיק מכל. זה הצו הקדמון של מרחב המחיה, שהפך להיות למרחב של מוות, שלנו ושלהם, זה הצו המתיר לחיה אחת להרוג ולגרש את רעותה.

לפני ארבע שנים, כמעט רשמתי ביומני, במוחי ובחדרי לבי שאינני רושם תאריכים, משום שלמלחמה הזאת אין תאריכי־ביניים. התאריכים חשובים להיסטוריונים ולחוברות־הזיכרון. המלחמה היתה, לדידי, לילה אחד ארוך ויום שלא נגמר. שמש עמד בצידון דום וירח בעמק סולטן־יעקוב. לכן זכורים לי היום יותר מכל מראי המקומות, מקומות ללא־תאריכים וגם הם רק אחרי, את הלפני לא ראיתי. לא ראיתי את צידון ביופיה, ראיתי אותה בכיעורה, בכיעורנו, ראיתי את בתי־הקומות קורסים בתוך הריסותיהם כמו מעייפות. חשבתי על איזבל בת מלך הצידונים. איך באנו, אז, לדפוק את צידון כנקמה מאוחרת של נביא מזדקן, ומצאנו כאן את בנן דמותנו נעים ונדים בדרכיהם כשבתיהם על ראשם, ארוזים בשמיכות מתפקעות והתמלאנו בשמחה לאיד רטרואקטיבית שהפעם זה קרה להם ולא לנו.

אם ישנו איזה לקח שראוי להיחרת באתוס הלאומי שלנו הרי זו, אולי, ההבנה שלא בחכמה הותרנו לעצמנו דרך אחת בלבד לפתרון בעיית ישראל־ערב — פתרון שעליו אין אנו חלוקים — והיא דרך המלחמה. מקובל אצלנו שהמלחמה היא הדרך היחידה הברורה הנכונה והצודקת, שעליה איש אינו רשאי לחלוק. שאר האפשרויות נראות כל־כך עלובות, כל־כך לא־ברורות, עד שעדיף לסכן את העם במלחמה מצטדקת, ולא לסכנו בניסיונות של שלום.

על השאלה, מדוע המלחמה היא פחות מסוכנת לעתידנו כעם, מהשלום על כך איש עדיין לא נתן את התשובה, ומתוך כך הכל נעשה לפתע כל־כך באנאלי וחסר משמעות, עד שבנקל אפשר להעלות על הדעת את התסברה המבהילה שבעצם אנחנו לוקחים חלק באיזה תסריט אידיוטי ושטחי עד אימה באחד מסרטיו של „חטייקון הטבריייני", שמייצג אותנו נאמנה כל־כך בפסטיבלי חסרטים בעולם.

בראותך עד כמה כולנו כבולים בחבלי היום־יום שלנו והנוחיות הקטנה שלנו, בראותך עד כמה אנחנו עושים את הכל בצעדים קטנים, מחססים, חודרת ללבך נצחיותה של הטרגדיה ואתה יודע בצער גדול שאחרי המלחמה העלובה הזאת, בעצם, לא למדנו דבר ולא שכחנו דבר ושאנו פוסעים איכשהו במסלול חרוץ ובטוח, בין כל הטרגדיות הפרובינציאליות שלנו, אל אובדננו הבלתי־נמנע; ושנמשיך כך לעשות את הדברים הלא־נכונים בזמן הלא נכון, בלי ללמוד דבר ובלי לשכוח דבר.

הזבוב הטרדן

אודי בן סעדיה (31) מפעילי „יש גבול", עושה את חשבון הנפש האישי והציבורי שלו. יליד אשדות יעקב, בוגר החוג לתיאטרון באוניברסיטת ת"א. שם היה מפעילי רשימת קמפוס השמאלית עוסק היום בביום ובכתיבה לתיאטרון. בשירות המילואים שלו הוא קצין בתותחנים.

„המלחמה תפסה אותי בסוף השנה השלישית באוניברסיטה והתגייסתי בתחושת בלבול, חוסר ידיעה ומועקה גדולה, בידיעה שמשהו רע מאוד מתרחש. שירתתי ברמת הגולן דווקא, חודש וחצי — ושוחררתי.

„ממש סמוך לתחילת המלחמה התחילה, מבחינה היסטורית, ההתארגנות התל־אביבית של „יש גבול". אז נקראה הקבוצה „קבוצת הקו הירוק". הקבוצה, שניסחה בזמנו את המכתב המפורסם לשר הבטחון בנושא השירות בשטחים, באופן אוטומטי כמעט העבירה את המוקד למלחמת לבנון. התחלנו לעבור, ביחד, תהליך קבוצתי, שמטרתו היתה לחרוג פעם אחת מהסינדרום הקבוע והאופייני לשמאל של „יורים ובוכים". לאחר שנים של פעילות בשמאל, הפגנות, מחאות, עצומות, היתה לי ולאחרים תחושה שצריך הפעם לעשות משהו אחר, לא עוד פעם אותו הדבר.

„בקבוצת המייסדים, היו גיא לוי מנהל עוז, שנלחם בביירות ביחידה עילית ובחופשות רץ להפגין בארץ וחוזר חלילה; היה דורון וילנר (הבן של ח"כ וילנר), סיני פתר מנווה צדק, אנדרי דרוזין, איציק לאור ועוד. אני הצטרפתי קצת יותר מאוחר.

„בדצמבר 82' קיבלתי צו לפברואר 83', ואי אפשר היה להתחמק יותר מהכרעות. לאחר כמה וכמה שיחות־נפש עם המג"ד שלי, שלחו אותי ל־28 יום מחבוש. בשלב הראשון, כשעוד היינו מעטים — אני הייתי הסרבן ה־18 ברשימה — החבר'ה קיבלו 21, 28 יום. לא סימפטי, אבל עמדו בזה והצבא ירד מהם פחות או יותר. „כשהסרבנות התחילה לצבור פופולריות והפכה לתופעה, בקיץ 84', המספר עבר את המאה — ואני מתכוון לא רק לסרבנות הגלוית, רבים יותר עשו את זה בצורה פחות מכובדת — הצבא התחיל להיכנס חזק בסרבנים והסרבנות הגלויה נעצרה. התחילו להכניס למעצר עם צו [illegible] וחוזר חלילה ואז אתה במלכוד. לא [illegible] לקיבוצניקים, על אחת כמה וכמה [illegible] ביטוח לאומי לא משלמים לך כשאתה [illegible] את המילואים בכלא, אתה לא עובד [illegible] תשלומים לבנק, למכולת — והאשה [illegible] והכי גרוע — אתה יודע מתי זה התחיל, לא יודע מתי זה ייגמר.

„כשנה לפני הסוף, מאמצע 84', כשכבר היה ברור שהנסיגה היא רק עניין של [illegible] ניטל העוקץ מהפעילות וירדנו [illegible] היחס אלינו ברחוב לא היה מקשה [illegible] בתחילה עורר הסירוב התנגדות עזה [illegible] דווקא כשהצבא התחיל בכאסח [illegible] מסוים של סלחנות, כשהשמאל [illegible] כפול; מבין את המניעים, עוור באופן [illegible] ושם, ומסתייג מאוד בפומבי.

„היינו מודעים כל הזמן לכך, [illegible] הסרבנות, הוא מסוכן. לכן לא [illegible] הטפנו לעם ישראל. אמרנו: אני [illegible] מטעמי מצפון, לא הולך ללבנון. [illegible] מצומצם של „יש גבול" ממשיך [illegible] היום, ההתארגנות, בעצם, היא [illegible] טרום־לבנון. מדברים על [illegible] „יש גבול" על השטחים, לפני זמן קצר [illegible] מסיבת עיתונאים והצגנו מכתב [illegible] הביטחון, שבו אנחנו מבקשים [illegible] שלא להשתתף במעשי הדיכוי [illegible] בשטחים. אנחנו מקווים שיינתן [illegible] ויאפשר לנו לשרת בגבולות [illegible] ומדינת ישראל.

„אישית, אני לא יכול [illegible] ולאחרים שום דבר. אנשים [illegible] שתהיה הרואי עד הסוף [illegible] כשאתה לא, אבל כשהסוג [illegible] נפרט לפרוטות — אתה [illegible] חשבונות, גם של המכולת, [illegible] עקרוני עד הסוף, יש לך [illegible]

„אם אנסה להעריך את [illegible] בתהליכים הפוליטיים, [illegible] ליציאה מלבנון — יש לנו [illegible] כמו זבוב קטן, אך טורדן, [illegible]

שתי תמונות מלבנון

גיואל קנטור, חבר קיבוץ כפר מנחם, עורך תערוכה במוזיאון ירושלים והוציא אלבום בהוצאת „אדם" תחת השם תמונות מארץ ישראל. מטבע הדברים חלק מן התמונות מתאר קטעים ממלחמת לבנון ו„חווי" הכיבוש, שהיו ועודם מנת חלקנו בשנים האחרונות. בחרנו להביא כאן שתיים. למעלה: ילד מחזיק תמונה, במחנה החרוס של עין חילווה ולמטה: שבויים.

חותם אישי

רעיה הרניק

ארץ אהבתי

רעיה הרניק, אלמנתו של מאיר הרניק, תושבת ירושלים, עורכת תכניות בקול ישראל. אם לשני בנים ובת. את בנה, גוני, שכלה במלחמת לבנון

אֶרֶץ שֶׁמְּתְקוּ לָהּ רְגָבֶיהָ
וּמְלוּחִים בִּבְכִי כָּל חוֹפֶיהָ
שֶׁנָּתְנוּ לָהּ אוֹהֲבֶיהָ
כָּל אֲשֶׁר יָכְלוּ לָתֵת.

נתן יונתן

כשראינו את התמונות שצילם ביום האחרון לחייו נתגלו שדות חיטה שזה אך מבשילה, נופים של הגליל, פריחה פראית אחרונה של ארץ־ישראל לפני קיץ. ואחותו אמרה: „היה לו יום אחרון יפה כל־כך..."

היה לו יום אחרון יפה והיו לו חיים יפים שנגמרו בחודש יוני 1982, כשארצו פרושה כעל כף יד למרגלות הר גבוה, בארץ זרה, שם נהרג.

השישה ביוני, היום בו עמד הזמן מלכת. זמן מלא באהבה. וקשה לי להבדיל בין אהבתי העזה לילד היפה והאמיץ הזה, לבין האהבה לארץ היפה והנוראה הזו. בהתחלה – לקחנו אנחנו אותו אליה. טיולים בהרי ירושלים. צעדות בגליל. נסיעה לתל־חי ונבי־יושע. ירידה דרך המכתשים לאילת. לראות הכל בשנית דרך עיניו: „תראה את הגלבוע", קרני חיטין, לספר לו על לוחמיו של גדעון ליד נחל חרוד. אחר־כך הביא הוא את הארץ אלי. טיולי צופים למדבר יהודה. עם חברים למערת חריטון, נחל דרגות, ומאוחר יותר בצבא – בקצרה כל־כך – נופים שראה, פריחות, ריחות של מקומות זרים מעבר לגבול, ותמיד נעליים קרועות מהליכה של עשרות רבות של קילומטרים במדבריות ובהרים. הוא היה בני והוא היה בן־הארץ, ועכשיו הוא חלק מהאדמה הזאת עליה גדל ואותה אהב ואני איני יכולה להפריד ביניהם.

כן, הדברים לא התגלגלו כפי שחלמתי. כשסיפרתי לו על יהודה המכבי ועל טרומפלדור בתל־חי לא חשבתי שזה מה שיקרה לו. וכשרקדתי, צעירה מאוד, עם חברי ברחובות תל־אביב בנובמבר 1947 לא ידעתי איך תיראה בעוד כארבעים שנה, אבל בוודאי שלא זה היה פשר תקוותי וחלומי.

ויחד עם זה, עם החיים שנקטעו והחלומות האבודים, איני יכולה לומר בכנות כפי שאמר ברנר שהוא כאן רק כי „אין מקום אחר". אני עדיין מרגישה שזה המקום היחידי בעולם בו אני רוצה לחיות. וזה המקום היחידי בו רציתי לגדל ילדים ולראות נכדים. איני יכולה לתאר לעצמי את גוני, או את שאר ילדי, נולדים או גדלים במקום אחר. הארץ זרמה בדמו כמו דמי שזרם בעורקיו.

בחור מופנם ומסוגר, שהיה יכול להראות בפרץ פתאומי של התפעלות עיקול בדרך לירושלים, ולתאר את עונות השנה המתחלפות בקטע דרך זה – „שקדיות פורחות, אחר־כך חיטה, ולבסוף לפני החריש לובן הכותנה ובחורף שדה חרוש מחכה לגשם..." חייל שמעולם לא שיתף אותי בסיפורים או חוות דעת על קצינים, אבל סיפר בהערצה איך ראה קצין בכיר חופר גומה ליד האוהל ושותל בה פרח־בר שנעקר. נער שטיפס לקן נשרים והביא נוצה, לעדות שהגיע למצוק הגבוה מכל. איך אני יכולה שלא לאהוב את מה שאהב, לראות את שאינו יכול לראות יותר?!

והילדים. הילדים היפים כל־כך של ארץ־ישראל. כשנהרג – דומה אך לפני זמן קצר כל־כך, וארבע שנים ארוכות כל־כך, היה חברו יואבי היחיד שהיתה לו בת תינוקת. את של שחזותו החיצונית הקשוחה וקצת שחצנית הסתירה – הסגיר כשדיבר אל, או על נשה הקטנה. עכשיו חבריו נשואים כולם, וילדיהם משחקים על השטיח בביתי. וילדיו אינם ולא יהיו ביניהם. אבל תמיד נדמה לי, שכאשר נועה, עמרי, איתי וכל האחרים נמצאים אצלי, משחקים בצעצועים הישנים שהיו שלו וששמרתי לילדיו, משהו ממנו עובר אליהם ומשהו ממנו יישאר בהם. איזה צל חולף על ידם ונוגע בהם בטוחה, בברכה. השנה כבר הביא יואבי את נועה לטקס יום הזיכרון בצופים. מה ראו עיניה כאשר הלכשה הלפיד וקראו בשמו של גוניזו אני מרגישה שהדם זורמים הלאה.

חייו הקצרים מדי של גוני בוזבזו לשווא. הוא היה לעשות עוד כל כך הרבה דברים לעצמו, לחברה. גוני אדם בונה. הוא „חזיז דברים" – והיו לו הרבה חלומות וכולם קשורים לארץ ולאדמה. צבא. משק. חקלאות. משפחה גדולה. נגיעתו הקצרה כל כך באנשים הטביעה בהם חותם. ואילו היו לו ילדים בוודאי היו יפים כמוהו. אלף דברים היה נושא לארץ הזאת שאהב, דברים החשובים ממותו. בכי ארץ אהובה...

אבל הוא נלקח ממני, ועכשיו הוא חלק מהאדמה אותה אהב ואותה אני אוהבת. הוא חלק מחלום גדול ומשמעותי גם מעבר לחיינו.

פעת, כשהחיטה צומחת שוב, כמו שצמחה ביום מותו, אני מרגישה ברעד השיבולים בערב, איך הוא שבוהה ביניהן ברוח, בגשם ובאהבה.

רעיה הרניק

איפה הם היום

ועדת חקירה למלחמת לבנון טרם קמה. ועדת כהן עסקה, כידוע, ב„חקירת האירועים במחנות הפליטים בביירות", מה שנקרא בפי העם: סאברה ושאתילה. היא אמנם קבעה באופן מפורש, שלמען האירועים האלה „שום אחריות ישירה אינה מוטלת על מדינת ישראל". אבל הוועדה העניקה ציונים לא מחמיאים במיוחד למדינאים ולאנשי צבא בכירים על תפקודיהם הלקויים ועל מחדליהם הקשים. לכן יש עניין לבחון מה עושים האנשים האלה היום, האם הפסיקו למלא תפקידים מרכזיים, האם נשמרה, צומצמה או גדלה האפשרות של השפעת פעילותם על חיי המדינה בתחומיה הרבים.

הוועדה על יצחק שמיר (אז שר החוץ):

„שר החוץ, לא עשה כל ניסיון ממשי לבדוק אם יש ממש במה ששמע מפי השר ציפורי על פעולות הפלנגות במחנות מכיוון שהיה לו מראש יחס ספקני לגבי דברי השר שמסר לו ידיעה זו. קשה למצוא הצדקה לזלזול כזה בידיעה שבאה מפי חבר בממשלה, במיוחד בנסיבות שבהן הידיעה נמסרה".

היום: מ"מ ראש הממשלה ומיועד לראשות הממשלה בעוד כשלושה חדשים.

הוועדה על אריאל שרון (אז שר הביטחון):

„יש להטיל אחריות על שר הביטחון על שהוא התעלם מהסכנה של מעשי נקם ושפיכות דמים מצד הפלנגות כלפי האוכלוסיה שבמחנות הפליטים... בנוסף לכך מוטלת עליו אחריות על שלא הורה על נקיטת צעדים מתאימים למניעת סכנת הטבח, כתנאי לכניסת הפלנגות למחנות. במחדלים אלה יש משום אי מילוי חובה שהיתה מוטלת על שר הביטחון".

היום: שר המסחר והתעשייה, חבר הקבינט המצומצם אשר דן בכל העניינים הביטחוניים החשובים.

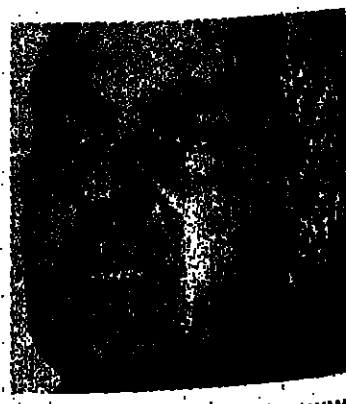

הוועדה על יהושע שגיא (אז ראש אמ"ן)

„התמונה שמתקבלת לפי עדות האלוף שגיא עצמו היא של אדישות ואי־אכפתיות בולטת, של עצימת עיניים ואטימת אזניים לעניין שלגביו היתה מוטלת חובה על ראש הזרוע המודיעינית של צה"ל לפקוח עיניים ולהאזין היטב לכל מה שדובר והוחלט... ההימנעות מפעולות אלה מהווה הפרת חובה שהוטלה על ראש אמ"ן בתוקף תפקידו".

היום: מזכ"ל המפלגה הליברלית, מעמודי התווך של מפלגות הליכוד.

הוועדה על רפאל איתן (אז רמטכ"ל)

„אחרי שהרמטכ"ל קיבל מהאלוף דרורי את הידיעה שאולי הפלנגות „הגזימו" ושהאלוף דרורי הורה על הפסקת פעולתן, חייבת היתה ידיעה זו להעמידו על הסכנה שמבוצעים מעשי טבח במחנות... אנו קובעים שהימנעות הרמטכ"ל שתוארה לעיל והוראתו לספק טרקטורים לכוחות הפלנגות מהווים הפרת חובה ואי מילוי חובה שהיו מוטלות עליו כרמטכ"ל".

היום: חבר כנסת מטעם התחייה ומטיף בשער בכל עניין מדיני וביטחוני (ראה הערותיו האחרונות על דו"ח ולד)

הוועדה על עמוס ירון (אז תת־אלוף, קצין צנחנים וחי"ר ראשי)

„אין להצדיק העדר כל פעולה מצדו... דאגתו לשלום חייליו היתה בנסיבות אחרות ראויה לשבח אך במצב עניינים כפי שהיה במקרה זה, היה כאן שיקול מוטעה לחלוטין מצד תת־אלוף ירון ונעשה משגה חמור על ידו כמפקד בכיר של כוחות צה"ל בגזרה זו".

היום: אלוף ונספח צבאי בארה"ב.

*

כולם הסתדרו, רובם התקדמו. רק מנחם בגין (אז ראש הממשלה) (הוועדה: „לא מצאנו סיבה לפטור את ראש הממשלה מאחריות, על כי לא גילה בזמן ישיבת הממשלה ולאחריה כל עניין במעשי הפלנגות במחנות... אין ביכולתנו לקבל את דבריו, שסכנה של טבח נעלמה מדעתו בכלל..."), רק הוא הסיק מסקנות אישיות של הינזרות מוחלטת מחיי ציבור.

ארץ משונה — רק השופטים את עצמם זוכים בעונש של ממש...

מי מפחד מוועדת חקירה?

ליקט: א.מ.

לבנון לאחר 4 שנים

הכיבוש בקולנוע

קולנוע ישראלי.6 ביוני 1986. מבט מהיר מספר על איזו מצוקה שמעסיקה קולנוענים, וגם על מגמה אופנתית מודרנית. לא קשה להבחין שאחוז ניכר מהסרטים שנעשו בשנים האחרונות עוסק בקונפליקט היהודי־ערבי המתעצם. זה שמדובר בפצצת זמן אמרנו גם לפני עשר שנים. מלחמת לבנון אולי חידדה את המצוקה שבוטאה בעיסוק הולך וגדל בנושא הכיבוש, ואולי זה רק מקרה שהקו הגמיש של התחלת העיסוק האובססיבי־כמעט בנושא נע אי־שם בראשית המלחמה. „חמסין", „מגש הכסף", „מאחורי הסורגים", „ישראל 83", „גשר צר מאוד", „חיוך הגדי", „נאדיה" — תקפו את הבעיה מצדדים שונים. אך הנושא הוא דו־קיום: „חמסין", „גשר צר" ו„לחץ" בסיפור אהבה בלתי־אפשרי; „ישראל 83" במבט כולל על חוויית הכיבוש מאז 67'; „מאחורי הסורגים" ו„מגש הכסף" בקונפליקט בין ערבי ליהודי; „חיוך הגדי" במדיניות הכיבוש בשטחים.

בכולם היה ניסיון לנרמל את החוויה של המפגש הערבי־יהודי, לא מפגש עם יצור בעל קרניים וזנב מחלל חיצון, או להבדיל, עם מצורע; ליצור תדמית חיובית של ערבי מסוג חדש: הגא, המשכיל, הנאור, הטוב, ובסרט אחר לבני הנעורים — „נאדיה", נעשה ניסיון לצייר נערה ערבייה חיובית.

לא עוד הערבי הסטראוטיפי שהופיע כמינורית בקולנוע של עד שנות ה־80 „הנאורות": מחבל, דמות שלילית, עם נופך פולקלוריסטי, מיסטי פרימיטיבי של עררי־צאן ונקמת־דם. אך בכל הסרטים נפלה התדמית החדשה של הערבי לסטראוטיפיות המבישה. ערבי בעיניים יהודיות. אולי זה קורה לנו מפני שהעיסוק עדיין טרי, מפני ששנים התרגלנו לחשוב על הערבי כמסיג־גבול ומסתנן, ולא כבן־ברית (ובמקרה הטוב כבן־בית על משקל המשרתת הכושית האהובה על אדוניה כבת־משפחה), וכידוע, מי שאינו בן־בית אין מכירים את אורחותיו לפני־ולפנים וקשה לשקפו שלא דרך פריזמה אורנית־משהו.

דמות הערבי בקולנוע אכן רואה ימים חדשים וטובים יותר. אבל התווית על העיסוק צריכה להיות: הנבירה בחוויית הכיבוש. חוויה מבישה זו, שהפכה לטראומה, היא שמציקה לבמאים. ואולי זו סיבה נוספת מדוע דמות הערבי נדחקה לקיצוניות ההפוכה: סטראוטיפ ורוד. נאדיה היא כליל השלמות, לעומת צברינו החמודים והמטומטמים, גם ללילה ב„גשר צר" יש תכונות טרומיות. לעומת אהובה הישראלי הנרפה. טרם נגמלנו מהאידיאליזציה שבסטראוטיפיזציה.

מצוקת הכיבוש הולידה התעסקות מסיבית בקונפליקט היהודי־ערבי. אבל זה הפך להיות נושא מאוד עכשווי ואופנתי. כולם עלו על הגל. גם בדור הצעיר של הקולנוענים־הסטודנטים ניכרת התעוררות. „לחץ", „סרט לילה", „כאמל גשש", „שפם" — שני האחרונים עוסקים בדימוי הערבי בעיניים יהודיות. ניסיון לשבור סטראוטיפים, וזוהי התקדמות.

ואם אמרתי שהתעסקו רבות בכיבוש, זה לא אומר שנגעו בכיבוש ובמיליטריזם שמעבר לגבולות. ואיפה לבנון, תשאלו. יוק. שלא כמו בתחומי אמנות אחרים שום במאי לא יצא מגדרו כדי להתריע על המלחמה בסרט מחאה. תעשיית הסרטים לא עשתה שום סרט על לבנון: גם לא תמונת מצב או הפקת לקחים. אירוני שרווקא צה"ל עשה סרט על לבנון: „שתי אצבעות מצידון"; אך כיוון שתעשיית הקולנוע בארץ לוקה באיטיות צָבית, ונאלצנו לחכות כמעט עד מלחמת לבנון כדי שהבמאים יתעוררו ויתחילו להגיב על הכיבוש בשטחים, כנראה שניאלץ לחכות עוד קצת עד שיבוא מבול סרטי הלקחים מתופת לבנון.

והרהור אחרון, רדיקלי. אולי אין זו רק אשמתם של הבמאים הישנוניים ושל הקולנוע הישראלי שהחל להתעסק בתכנים משמעותיים רק בשנות ה־70 — שבארץ המחאה הפוליטית בקולנוע באה מאוחר מדי. אולי זו מגבלה ממסרית סמויה. הקולנוע הוא תעשייה „כבדה". זה לא הדפסת שיר מחאה קטן, בסרט צריך להשקיע כסף. עכשיו ברור לי למה הסרט הראשון על לבנון נעשה בידי גורם צבאי. תארו לכם במאי מהשוק האזרחי מנסה לעשות סרט על לבנון בעיצומה של המלחמה: ללא עזרת צה"ל לא היה לו כל סיכוי. ולקבל אישור צה"לי על ציוד לוחמה הוא היה מקבל אחרי חמש שנים. כשיחול על המלחמה „חוק התיישנות". ולכן שוה לא יפליא איש, שגל ההתעוררות הגדול בקולנוע, בנושא הכיבוש הישראלי בשטחים, בא כמעט 15 שנה אחרי 6 ביוני 67', סוף המעגל.

●יעל ישראל

הבולפור כמשל

ארבע שנים לקבר את הבולפור, קרב אשר טוב מן הערך.
ארבע שנים למלחמת לבנון – שמחה מתגרת.
ארבע שנים שאין סביב בגין: ולאום למלחמה יש מרגיה.
ארבע שנים לבלון, לאסון לאומי, לשלבר חברתי וכלכלי,
לשלום פרטי, לשבור
ובשגר אחד: "הצלחנו לצאת מלבנון"

ארבע שנים – 6 בחורים נפלו על כבוש הבולפור.
ארבע שנים – שרון, יוסי, ירון, גיל, גאון ואבוקים – אינם בחיים.
ארבע שנים, 1460 ימים, דמעות, כאבים ובהלות...
והשלום פה פתח מאחורי אשר
מבפריגום "מלחמה" יש מרגיה".

ארבע שנים – אשר עדיין לא נתן את מבחן

לפני אנחנו עם הספר – אלו לגלוים...

יוסף ופייגן
קב' קוממיות

קרבן „הסדר החדש"

במלחמת לבנון, יחסית למלחמות קודמות, מספרת הסטטיסטיקה הרפואית. היו מקרים רבים יותר וקשים יותר של פציעות גפיים, קטיעות ושיתוקים, בגלל אופי הסיגועים. אליהו בסלו, פחות שתי רגליים ומרפק, הוא אחד מהסטטיסטיקה. את ביתו שבמושב רמות קל לגלות בזכות הקרשים המשופעים שהונחו בין סף הדלת למדרכה. היום, בביתו במושב, הוא מצוי בתהליך שיקום ארוך ומייגע ולעתים קרובות מדי, מתסכל וחש שהסף לנכה במלחמה מיותרת.

„בוודאי שזה מתסכל אותי. אני מרגיש כאחד הקרבנות של „הסדר החדש בלבנון", שמישהו אצלנו חשב שאפשר לעשות שם. אך אינני עוסק בזה יותר מדי. מעדיף להשקיע את האנרגיה שלי והמחשבות באיך להשתקם ולהעביר את שארית חיי בצורה נורמלית, עד כמה שניתן במצבי. להצליח לתפקד, כחזון למועד, בלי כיסא גלגלים".

אליהו בסלו, (42) נשוי + 4, נפצע ארבעה חודשים לפני הפינוי. הסיפור שלו הוא סיפור על מוקש־נעל שיעי, על חודשים רבים בבתי־חולים, של קטיעה, ניתוחים ובעיות קשות של שיקום פיזי וכלכלי. על פוליטיקה הוא מעדיף שלא להרבות לדבר. רק דבר אחד כואב לו, ש„האיש ההוא", כל אותם חודשים ארוכים כששהו ברמב"ם ובתל השומר, לא היה לו האומץ להתייצב לפניהם ולו פעם אחת.

„רק הוא לא היה. אף לא פעם אחת. לא הראה את עצמו. באו שרים, הנשיא, הרמטכ"ל, שר הביטחון החדש. אני יודע שלבולם היה קשה להתייצב מולנו ולהתמודד עם הביקור הזה. אני משוכנע, שהאיש הזה פחד להביט לנו בעיניים. אני חושב שהוא יודע, שהוא חייב לרבים מאתנו רגליים".

„בכל זאת חיכינו לו, ציפינו לראות אם יבוא אפילו שהיינו בטוחים, ואכן לא התברנו, שלא יגיע".

אליהו זוכר פיצוץ אדיר, ואת עצמו מתעופף באוויר ונוחת בצד הכביש. כל הזמן בהכרה מלאה, נוכח שרגל ימין איננה, רגל שמאל מרוסקת, ומרפק יד ימין חסר גם הוא. מאוחר יותר סופר לו שדרך על מוקש־נעל רוסי, המצאה שטנית של השיעים, בעל עצמת הדף חזקה במיוחד. את חייו, הוא מספר הוא חייב לחובש של היחידה, שהצליח לעצור את שטפי הדם, למרות שהיתה זו הפעם הראשונה שטיפל בפצוע. שני רופאים מגדוד צנחנים שהיה בסביבה הגיעו גם הם תוך דקות והמשיכו בנסיונות להציל את חייו. מסוק הוזעק למקום ושעתיים לאחר הפציעה היה על שולחן הניתוחים בבית־חולים רמב"ם.

היתה זו לו הפעם השלישית במלחמה ואחריה ששירת בלבנון, וריח הפינוי המתקרב נישא באוויר. אליהו זוכר שהיו הרבה דיבורים בין החבר'ה על כך, שהם בעצם מיותרים שם, שכל העניין חסר־תכלית, שהם הופכים למטרות למחבלים. הנפגעים בסביבתם הלכו ורבו. אבל כמו מרבית הישראלים: „סמכנו על הנס".'על שלי זה לא יקרה' ו'עוד יומיים גומרים'".

שיראו שגם אני משתתף

הפינוי המאסיבי של הצירים כבר החל, ובסיסי הקבע בגזרה המזרחית היו בתהליך של פירוק. היחידה שאליהו שירת בה כסמל־קשר (יחידת הגמ"ר שאנשיה גויסו מיישובי רמת הגולן) עסקה באבטחת היחידות והשיירות שנמצאו בתהליך פינוי, ובסיורים ובמחסומים בגזרת נבטיה.

במסגרת תפקידו היה ממונה על השיבוץ הקרבי של חיילי הפלוגה: „סדרן עבודה" למשימות השונות, ועל אף שלא היה מחויב, סידר גם את עצמו לסבב המבצעי: „זה היה חודשים ספורים לפני הפינוי והאנשים העדיפו להישאר במתקן, ורציתי לתת הרגשה שגם אני משתתף בפעילות בשטח.

אותו בוקר, ה־28.1.85, יומיים בלבד לפני הסיום המיועד של תקופת המילואים, יצא עם אנשי אחד המחסומים לגזרת גשר חרדלה. בעצם צריך היה להישאר במתקן ולעשות סדר בכל הנושא של הקשר והאפסנאות. אבל מסיבות חברתיות העדיף לצאת.

המחסום הוצב בנקודה מסוימת בקרבת צומת גשר חרדלה־מרג' עיון־שער העגל, ק"מ ספורים בלבד מגבול ישראל. היום הוא יודע שהיתה זו שגיאה, ואי ציות לתקנות של האחראים, שמיקמו את המחסום הזה פעמים רבות מדי באותו המקום. כשהגיעו לשטח, ירד מהרכב והלך לעבר אורח שהיה במקום, מאלה שעסקו בסלילת הכביש הידוע בשם „עוקף נבטיה". הלך לברר אתו איזה עניין, ואז דרך ברגלו הימנית על המוקש, שהונח באזור החנייה של הרכבים, קרוב לוודאי — בלילה הקודם. יחד אתו נפגעו קלות מהרסיסים (האחד בעינו) שני אורחים. „אחד מהם טוען" — מספר אליהו — „שהצלתי את חייו, שהרחקתי אותו מעל המוקש שניות ספורות לפני שעמד לעלות עליו".

„לא התבדנו, הוא לא בא"

חווה, אשתו, שהתה אותו יום במכללת בתל־חי, חבר המושב, שהיה עם אליהו — „היינו שם תשעה (!!!) מרמות. תאר לך מה היה יכול לקרות" — מיהר לבשר לה. חווה יצאה מיד לרמב"ם ובדרך הצטרפו אליה האחות של המושב וחברים נוספים, לבניו, ליאור ולירן, נמסרה הידיעה בבית הספר. הידיעה היתה ש„אבא נפצע קל ברגליו". בערב, משחזרה האם מביה"ח נודעה להם חומרת הפציעה. רק לאחר שבועיים הורשו הילדים לבקר אותו בבית־החולים.

במשך חודשיים נעשו במחלקה האורטופדית א' ברמב"ם מאמצים להציל את רגלו השמאלית בסיוע כל השיטות החדישות: תא־לחץ, השתלות עור ושרירים ... ללא הועיל. מצב הרגל (השמאלית) הלך והחמיר ... לקטוע אותה מעל הברך.

את ימי רמב"ם הוא זוכר במעורפל: ... לגמרי, ובנוסף לזה המחלקה שכנה ... להבחין בין יום ללילה". במחלקה, ... כמעולה, שוכנו אז מעל 30 פצועים ... אליהו) משום־מה התקופה הזו השאירה ... מלחמת העולם הראשונה...

לשם מה להחיות יהודי ...

לאליהו, פצוע קשה, ימים רבים ... מיוחד, מופרד בקרטונים משאר ... הסמוך. בכוך הזה שהה חודשיים.

עד היום הוא מתפלא כשנזכר ... הצליחו להחיות יהודי כמוני". הוא יודע ... שהוא מכנה ה„צר השני" — ושוב ... הזה" במחלקה לטיפול נמרץ. בין ... גופו. מסומם כולו, זכורות לו שעות ... משחזר לעצמו וחש בסביבתו ביקש „לעבור ... האלה הנך מסוגל להביט בעצמך ולראות ... אתה עכשיו". פעמים רבות ביקש ... העניין הזה". „לשם מה", שאל אותם. „... כמוני???"

לתל השומר, למחלקת השיקום, הגיע ... „ידעתי לשכב, הייתי חצי מוולמן" — ... הירוד. בתל השומר חזר באיטיות אל עצמו ... גם מתוך שנחלץ מ„הכוך" המדכא ... השיקום בתל השומר מצא צוות ש... תרגילי פיזיוטרפיה קשים ונוקשים החל ... לשבת, למשל. להתגלגל בכיסא גלגלים.

ברמב"ם — הוא מסביר את ההבדל — ... החיים. בתל־השומר — אתה מקבל ...

עקב מצבו הירוד, ביקשו בביה"ח ... בו. אך הוא שהתעשת, ביקש את ... נקודה לעשות את ההחלטה שלך — ... נפשי ולרצות להשתקם — או להיכנע ... זרקתי, דבר ראשון, את כל הוואליומים ... משככי הכאבים..."

בתל השומר נקלע לחבורה, שהוא קורא לה ... של נכי צה"ל ממלחמת לבנון, ציבור של ... בשני, עוזרים אחד לשני, וגם לקח חלק ... שם: „...ההווי הזה, במחלקת השיקום, ... לעצמנו את הגלולה. עשינו מעשים ... שעם ישראל יראה. יצאנו, למשל, למסעדה ... החולים עם הגרמים חשופים, בלי ... כיסאות גלגלים, האחד דוחף את השני".

אם אפשר להצמיח ידיים ורגליים

לא ברור, אם הדיבורים ששמעתי ... הצמחת רגליים — גם הם חלק ... מקבריות יש שמץ רצינות. אליהו, ... מספר לי, שלפני ימים מספר הראו ... כתבה מעיתון, המספרת שמדענים ... השתלת תרבית רקמה להצמיח ... הלטאה — אברים גם בבני־אדם. ... (12) אף־על־פי שלילדים ... מאמינים בזה ולדעתנו זה סתם" — ... כתוב בעתון, שתוך 24 שעות ... להצמיח ידיים ורגליים לפי שיטה חדשה ... כמה זמן, עוד לא היום".

אליהו, בוגר בית־הספר החקלאי ... בגידולים סובטרופיים, יודע, ש... הריבוי והרגנרציה של רקמות ... ברקמות של בעלי־חיים מה שהיום ...

„אם הייתי רוצה שיאחלו לי משהו ... זה יהפוך למציאות".

בתל־השומר היה להם הרבה זמן ... המחלה, היום הוא מהרהר בינו לבין עצמו ... ואחרים היו צריכים לצאת במחאה ... חקירה. „אבל טבעי" הוא מסביר ... עוסק בשיקום שלו, בכאב שלו".

לאחר ארבעה חודשים של שיקום ... לחודשיים ושוב לתל־השומר ... הפרוטזות, מאז הוא בא לשם לביקורת ... השיקום יש לנכה חתונה קתולית..." ... מותאמות כראוי, והוא אמור לצאת ...

...לי בסלו פצוע קשה בלבנון. שתי רגליים ומרפק. מאבק קשה על ...ום ושיקום. המועקה ...בדה מבל: לשם מה ... היה נחוץ?

מאת ...

...יאים אחרות, בעזרת הליכון הוא מצליח, במאמץ רב, לצעוד ...טחים ישרים שאין בהם שיפועים ומדרגות. אך מרבית זמנו ...א מבלה בכיסא הגלגלים. „עם הליכון אפשר לצעוד קצת. ...קה, בינתיים, אני מצליח רק בכיסא". ואם נשאל על ...יות שלו, הרי לטווח הקצר הן „להצליח להגיע רגלי, בעזרת ...ולות או הליכון — עד לאוטו, עשרים־שלושים מטר מהבית". ...בחלום ארוך־הטווח: „להצליח לתפקד עם הפרוטזות בחוץ, ...עבודה במשתלה" הוא יודע — לא יוכל להמשיך. ברור לו ...מרי שאין כל סיכוי שיוכל לוותר אי־פעם על הכיסא: „כל מי ...שתמש בפרוטזות, אפילו רגל אחת — משתמש בתוך הבית ...יסא. פרוטזה, גם כשהיא מותאמת היטב", הוא מנסה להמחיש ...ין עניין שבעצם אי־אפשר להמחיש לאדם בריא — „זה כמו ...ל ביום חמסין..." „אבל הכל" הוא מרגיש, „תלוי בכח הרצון ...בוח הסבל של הנכה. מי שמוותר" — הוא יודע — „מבלה ...שארית ימיו בכיסא".

...כאבי הפציעות נעלמו היום כמעט לחלוטין. נותרו מה ...נים „פאנטום פינס". כאבים באברים שאינם. „בתחילה", ...ע מספר, „זה היה דבר מטרף... הגירודים והכאבים ברגליים"... ...ודגה מתרגלים והיום זה הולך ומתקהה".

...ד ימינו, חסרת המרפק, כמעט אינה מתפקדת. בתל השומר ...רו אותו לכתוב בשמאלו, אך אליהו התעקש, הכריח את ...לחזור לימין דווקא.

...חשוב שהיד תופעל. אם לא אפעיל אותה אאבד אותה ...רי". מסיבה דומה סירב להצעת משרד הביטחון שהציע לו ... ממונע.

...ן סידורי־גישה ...כיסאות גלגלים

...ליהו מבקש להדגיש, שבנושאים בריאותיים, במשרד ...הביטחון לא עושים לך שום חשבון. רכב גדול וממותקן, ...ממונע, מעלית בבית. וכמובן לא יחסכו כל מאמץ או ...שנותנת סיכוי לשיפור המצב הבריאותי. עוד גילה, וכאן ...לו פחות שבחים למי שמופקד על שיקום הנכים ולעם ...אל בכלל, כי בין השיקום הרפואי לבין ההיערכות הציבורית ...לת חייו של הנכה — קיים פער מדהים ומתסכל המכה בכל ...תרש.

...תוך כיסא הגלגלים משתנה נקודת המבט על זמן, מרחקים ...שים. מתוך הכיסא גילה אליהו, לתדהמתו, „שמדינת ישראל

צל"שים

[illegible]

...שום מתחלפ", הוא מרגיש, „איננה ערוכה לספק שירותים ...ורים לנכים. איך ייתכן, הוא תוהה, „שלאחר כמה וכמה ...מות המייצרות שברי כלים כמוני, אין במרבית סניפי ...קים, בסופרמרקטים, בחנויות, בבתי־הקולנוע, ובמוסדות ...רים אחרים, סידור גישה לכיסאות גלגלים? אם לא ...לות, לפחות שיפועים מתאימים", אפילו באגף השיקום ...א, מצא לתדהמתו „סף מדרכה שאינך יכול לעבור אותו ...י שמישהו ידחף אותך". גם לסניף קופ"ח שלו בטבריה אינו ...להיכנס. זו גם הסיבה שלא הלך, במסגרת השיקום שלו, ...ור בטכניון בקורס מיוחד למנהל עסקים — „לא היתה לי ...אפשרות פיזית להיכנס לכיתה" — ומסתפק בלימודי הנה"ח ...נות מחשבים, שהוא לומד במכללה בצמח. „שם כן חשבו", ... מבקש לציין, „על סידור מתאים לנכים".

...ימודי הנה"ח ומחשבים לא דווקא מעניין מיוחד אלא מתוך ...רר לו ש„אי אפשר לאורך ימים להמשיך להיות חקלאי ...ת המשק מהאוטו ומהכיסא".

...ך בינתיים — הוא מנהל את מלחמתו הכלכלית בעזרת פועל ובעזרת בני משפחתו. הוא גם מצליח להמשיך בסיורי ההדרכה לטובת המגנג והליצי באזור.

גם את ביתו, הוא יודע, יאלץ לבנות מחדש. כמגר בנה בית תלת־מפלסי שהיום הוא כמעט חסר תועלת בשבילו. משרד הביטחון אמנם מימן התקנת מעלית בין הסלון לקומת הביניים (שהפכה לקומת מגורים) והוא עצמו התקין כמה קרשים משופעים המאפשרים לו לצאת עם הכיסא מחוץ לבית. אך כל הקומה העליונה אינה בשימוש. מחוץ לתחום בשבילו. הבית כולו אינו מותאם לתנועה של כיסא גלגלים, כדי להיכנס לחדר הוא מחויב בעשרות תמרונים עם הכיסא, כדי לשפץ את הבית הזה ולעשותו מותאם למגורי נכה, צריך להשקיע כה הרבה כסף ולהיות תלוי בתקינותן של מעליות — לכן הוא מעדיף בנייה חדשה בלי מדרגות בכלל.

אך יותר מכל מטרידות אותו הבעיות הכלכליות. „תוספת התגמולים והפיצויים לא לקחו בחשבון" הוא אומר, „את בעייתו של עצמאי כמוני, שהמיומנות שלו, כחקלאי, היו בעשר אצבעותיו. הלכו מרפק ושתי רגליים — נקטעה הקריירה, אין כל כיסוי בחוק לעניין הזה של אבדן ההכנסות".

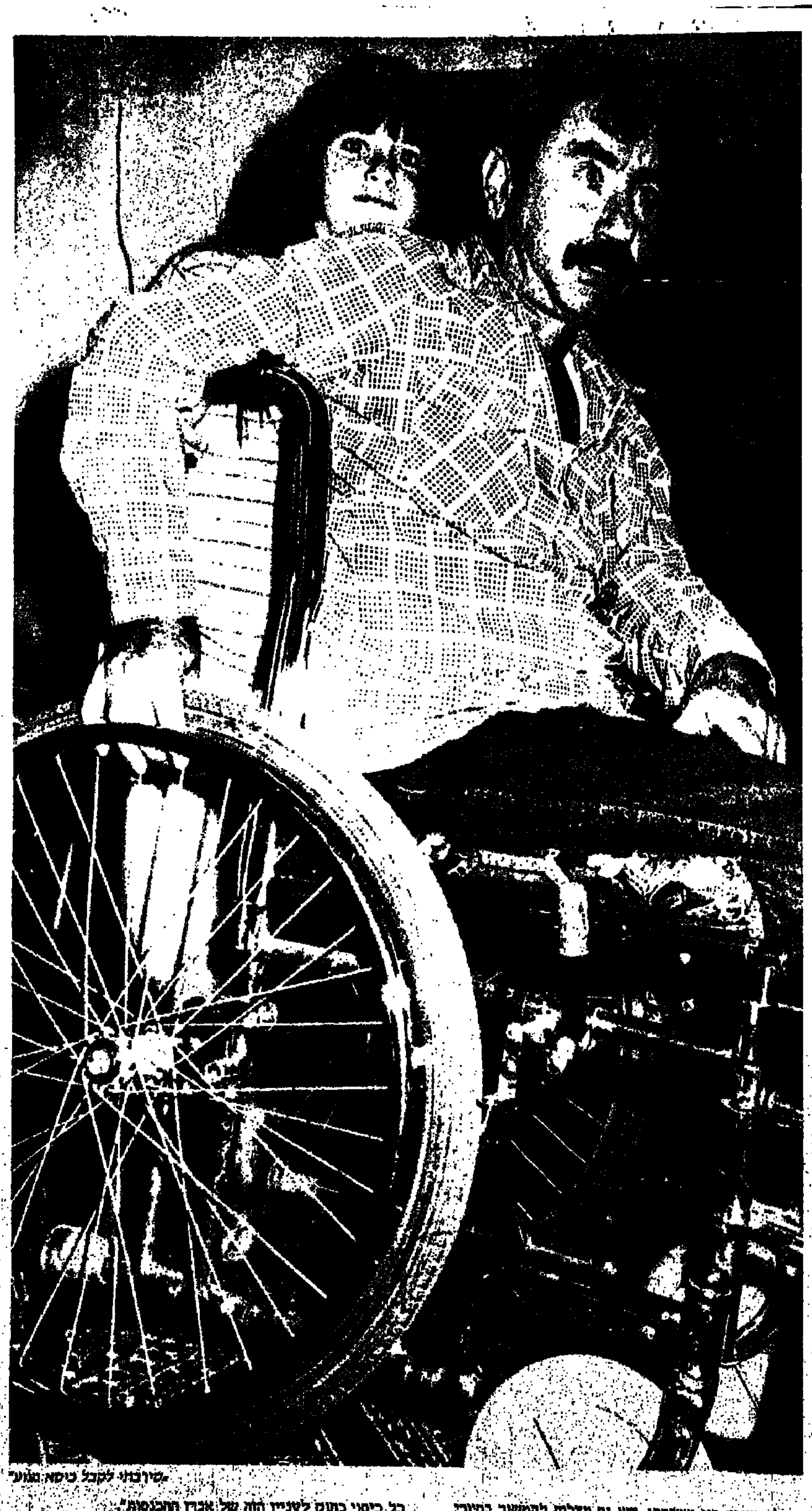

„סירבתי לקבל כיסא ממונע"

אכן, להפוך ממושבניק בעל משק מצליח, הכולל משתלה גדולה לעצים סובטרופיים, חלקות מנגו, בננות ותמרים והכנסות נוספות מעבודה חקלאית באזור — לפרנס מהבית... פירושו ראשית כל ירידה דראסטית ברמת החיים של המשפחה. הוא נאלץ, בין היתר, לחסכן להקטין את המשתלה ותוך תקופה קצרה הפך המשק שלו ממשק מצליח למשק בצרות. ואם ניתנה להיזכר בביטוחי החיים הגבוהים שעשה לעצמו, ובביטוחים אחרים שערך כנגד פציעות, תאונות או מחלות, גדולה לנוכח העובדה, שהפוליסות האלה אינן מכסות „סיכוני מלחמה". הכל היה לשוא, כרגע, בלית ברירה, סמוך על שולחנו של משרד הביטחון. הוא מנהל מו"מ מייגע על פתרון שיקומו, אפשרות לניהול תחנת דלק או פרויקט דומה בסביבה. „אך עלינו אסיתני, עם הבירוקרטיה הישראלית ההלוך ושוב שלה — הסיכוי שזה יהיה זמין בשבילי" — הוא מעריך — „זה סיפור של שנתיים־שלושה, ובינתיים אוכלים את החסכונות והמצטמצמים".

„הכשלון בלבנון — גלל תפישה עקומה"

לבנון לאחר 4 שנים

מאז מלחמת השחרור השתתף ברן (האלוף במיל' א. אדן) בכל מלחמות ישראל. 48', 56', 67', 73' — הן עבורו תמרורי דרך אישיים ולאומיים בהגנת המולדת פשוטה כמשמעה. בשיחה מקיפה הוא עומד על לקחי המלחמות כולן, ומעריך גם את ההתרחשויות במלחמת לבנון — בהן, לראשונה, לא נטל חלק

ראיון עם אלוף (מיל') אברהם (ברן) אדן

מאת עודד ליפשיץ

צילם בועז לניר

תשע-עשרה שנים אחרי מלחמת ששת הימים וארבע שנים אחרי מלחמת לבנון נפגש [illegible] עם „ברן", אברהם אדן, ושאל אותו אם וכיצד חקר את קרבותיו ומלחמותיו, ומפיק מהם לקחים.

ברן משיב שיש מקום רב לשיפור. התשובה [illegible] לאיש, חייל מקצועי, שתמיד עסק בחימוש [illegible] ועיצוב תורות לחימה, לא רדף אחרי התהילה [illegible] עסק בטפיחה עצמית על השכם. ב-1943 [illegible] התגייס ברן לפלמ"ח, כחבר הגרעין [illegible] יותר את קיבוץ נירים. הוא פשט את המדים [illegible] שנים, אחרי שהשתתף בכל המלחמות [illegible] השחרור ועד מלחמת יום הכיפורים, ובמשך [illegible] וחמש שנים היה בין קובעי דמותו של חיל השריון.

במלחמת השחרור היה ברן מ"פ בפלמ"ח [illegible] ב„קדש" היה מג"ד שריון. במלחמת ששת הימים [illegible] סגנו של אברהם יפה וביום הכיפורים [illegible] שריון שנטלה חלק חשוב בקרבות [illegible] המצרים ואחר כך הבקיעה דרכה [illegible] עד לחוף מפרץ סואץ, כשהיא מכתרת את הארמיה המצרית השלישית.

לאחר המלחמה כיהן כאלוף פיקוד [illegible] צה"ל בוושינגטון, והשתחרר ב-1978. [illegible] הצבאי לא עסק ברן ביחסי ציבור [illegible] חצר. וגם לא תבע את קידומו [illegible] פוליטיים. על צניעותו שילם במלחמת יום הכיפורים [illegible] זכה שרון לתהילה, התפרסם כ„מלך ישראל" [illegible] צליחת התעלה, למרות שניתוח האירועים [illegible] שאוגדתו של ברן נשאה בנטל כבד יותר [illegible] לזכותה הישגים רבים יותר מאלה של אוגדת שרון.

אחרי שהכשלונות בלבנון השפו את [illegible] וחסר הכיסוי של שרון, אפשר להצטער [illegible] אדן על שרון, שמונה שנים לפני מבצע [illegible] תהודה ציבורית מספקת.

היום, ברן הוא מבקר המשטרה. אבל גם [illegible] ובבגדים אזרחיים, ניכר בו עדיין איש הצבא [illegible] חבלוגדי חלבין, אבל בברן, נמוך הקומה [illegible] והמוצק, נותר משהו מאותו קצין צעיר [illegible] התורן והניף את דגל הדיו המאולתר על משטרת אום רשרש, היא אילת.

בראיון עם ברן ניכרים הערכים שספג בו [illegible] רחוקות, חינוכו ב„השומר הצעיר": כבוד [illegible] לאויב, חתירה לשלום — וחיפוש האמת. ברן [illegible] מהתייחסות מפורטות לאירועים שהתרחשו [illegible] סיום שירותו. עם זאת, מכיוון שהרבה [illegible] מתייחסים לתפישות עקרוניות, ניתן להפיק [illegible] גם לגבי פרשות המעסיקות אותנו היום...

תחקיר או סיפור סובייקטיבי

מתי החלו בנוהל מסודר של הפקת לקחים בצה"ל?

במלחמת השחרור הייתי מ"פ, ולא זכור לי שהיה נוהל [illegible] התחילו בו מאוחר יותר, בפעולות התגמול ומבצע קדש.

איך מתבצע תהליך הפקת הלקחים?

אחרי מלחמה, מבצע או פעולה, עושים תחקיר [illegible] המפקדים ובעלי התפקידים מספרים מה הם חושבים [illegible] בשטח. זהו תהליך תיאורי, לא ניתוח. מלבד התחקיר [illegible] יש דו"חות סיכום בכתב בכל יחידה.

במבצע „קדש", ב-56', כתבתי דו"ח על הגדוד שלי. [illegible] שתחקרתי את כל המפקדים שהיו כפופים לי, ובסיכום [illegible] סעיף „לקחים". במלחמת יום הכיפורים, כל מפקד באוגדה [illegible] עשה תחקיר ביחידה שלה, אחר כך התכנסו המפקדים [illegible] שנמשך יום ארוך, והכל חוקלט, נרשם, והודפס כספר. [illegible] לזה, היה גם פורום כלל-צה"לי, שבו מפקדי אוגדות [illegible] חילות תיארו את מהלכיהם במלחמה. לכל הנוהל הזה [illegible] קורא תחקיר ראשוני.

כדי להפיק לקחים מתחקיר כזה צריך לשוות [illegible] של החומר. יש מי שעושה זאת?

בסיכום תחקיר קורה שהרמטכ"ל מעיר משהו, [illegible] ליקויים מסוימים. במקרה כזה, מטילים על מחלקת [illegible] מישהו אחר לבדוק את הסוגיה ולהפיק לקחים [illegible].

יש תופעה שהכרתי מזמן, ובמיוחד אחרי מלחמת [illegible] הימים: בתחקיר כל מפקד מעיד על פי אופיו. [illegible] מג"ד שריון, וסיפר בפשטות ובצניעות: הגענו [illegible] מדרום לרפיח, פתחו עלינו באש, נלחמנו, [illegible] הזזנו כוחות לפה ולשם, פרצנו והתכנו על [illegible] בחמאה ורצנו עד למבואות אל-עריש.

אחרי כך דיבר מפקד אחר, מגיה, חרם, וסיפר, [illegible] ובהתלהבות, מה עשה באותו יום באותה [illegible] הלילה נלחמנו בתעלות, שעל אחר שעל. אחר כך [illegible] שנלחם-נלחם ואיש אצלו אף לא נשרט. [illegible] בסיפורים האלה אינם מתיישבים זה עם זה. [illegible] סובייקטיבי ומוטה ומי שמעיד יכול, במתכוון או שלא [illegible] לכסות על מחדלים, למצוא תירוצים מדוע לא ביצע [illegible] עליו, או מדוע רץ, ללא הצדקה ובלי תיאום עם אחרים, [illegible] פני המלחמה. מכל זה יוצא שתחקיר המפקדים, כדרך [illegible] לקחי מלחמות, אינו עמוק ואינו מבוסס דיו.

כדי להפיק לקחים דרושה חקירה אובייקטיבית של [illegible] וחיצוני שיחקור מפקדים, ויצליב עדויות עם מידע [illegible] אחרים.

ועדת חקירה בנוהל קבוע

לטענתך אין נוהל כזה בצה"ל. האם יוצא מזה שאין הפקת לקחים נכונה?

אחרי מלחמת לבנון הוטל על האלוף מוסה פלד רצוות עוזרים לעשות תחקיר חיצוני כולל, בנוסף לתחקיר הפנימי המקובל. זה היה ניסיון להפיק יותר לקחים. מלבד זאת — יש בצה"ל גוף, מה"ד-ענף היסטוריה, שעוסק במלאכה הזאת. שם מתחקרים מפקדים בכל הדרגים, משחזרים רשתות קשר, מרכזים מסמכים ומוספים חומר, גם ממקורות אויב, כולל עדויות שבויים. זה בסיס טוב להפקת לקחים, אבל זה נמשך הרבה שנים, ואז הלקחים מיושנים ולא מיישמים אותם.

כדי להפיק לקחים, ובמהירות, יש עוד דרך: עשו את זה בוועדת אגרנט, אחרי מלחמת יום הכיפורים. כשהתכוונתי להעיד בוועדה, ואחר-כך, במהלך עבודתה, גיליתי דברים שלא ידעתי גם אחרי התחקירים שנעשו בתום המלחמה. יש לי הרבה השגות על ועדת אגרנט, אבל החקירה עצמה היתה טובה ומעמיקה, כדקו היטב את ההכנות למלחמה ואת שלושת הימים הראשונים של הלחימה.

הגעתי למסקנה שאחרי כל מלחמה, בין אם הסתיימה בניצחון ובין אם היה מחדל, יש להקים ועדת חקירה, להעמיד בראשה שופט, ולמנות כחברים כמה קצינים בדימוס. לוועדה יש לתת צוות עוזרים — ולהושיב אותה לעבוד כמה חודשים.

שרון נכשל בצליחה

האם הקמת ועדת חקירה אמנם מבטיחה הפקת לקחים נכונים?

במלחמת יום הכיפורים היית מפקד אוגדה, ואחר כך האשימו אותך בכשלון התקפת הנגד של אוגדתך על המצרים בשמונה באוקטובר. אתה טוען שהפיקוד ואלוף גונן אשמים וגם אוגדת שרון לא סייעה לך מספיק. טענה נוספת שלך היא ששרון נכשל בצליחת תעלת סואץ, והאוגדה שלך היא שהצילה את המבצע, וגם עשתה את עיקר המלאכה בפריצת מסוורון לתעלה ובכיבוש הגדה המערבית. למרות זאת, מבחינת תדמיתו הציבורית, שרון יצא מהמלחמה כ„מלך ישראל" וגיבור הצליחה, ולך מייחסים גם כשלונות.

אתה מדבר על תדמית, אבל העובדות שאני מעלה לא הופרכו. ועדת אגרנט, אינה מאשימה אותי בכשלון, חקרה את מתקפת הנגד של האוגדה שלי ב-8.10.73 וקיבלה את טענותי שהתקפה לא היתה בתכנית, הפיקוד שינה את הוראותיו והטעה את הרמטכ"ל. שרון טען לפני הוועדה שמקומות מסוימים שהיו בידיו, כשאוגדתו יצאה מהשטח והכוחות שלי נכנסו, היו בידי המצרים כשאוגדתו חזרה ונכנסה לגזרה, ונשפך הרבה דם כדי לכבוש אותם מחדש.

הוועדה אמרה לו בנימוס: „טועה האדון שרון: כשאוגדתו עזבה, המצרים היו לא פה אלא פה, ולא כך היה המצב". כמובן שהוועדה דיברה בלשון המעטה, ולא קבעה בפירוש שדברי שרון היו השמצה ודמגוגיה זולה. שרון גם לא הצליח להסביר מדוע כוחותיו עזבו, בעוד שמפקדי המשנה שלו ביקשו להישאר בשטח עד שכוחותי יגיעו. הליקויים בשיתוף הפעולה מצד שרון הם לא הסיבה העיקרית לכך שמתקפת הנגד נכשלה — אך הם מעידים על אופיו.

ובעניין הצליחה, שהיתה בתאריך מאוחר יותר שלא היה בתחום חקירתה של ועדת אגרנט: לדעתי, שרון נכשל בצליחה. הוא נלחם קשה בדרך לתעלה, אבל שחק חזק את האוגדה, לא הגיע לתעלה עם הציוד ולא הצליח לבנות גשרים. למעשה, לא היתה צליחה: שרון העביר בכוח כמה חיילים לגדה המערבית, אך זו לא היתה המשימה שהוטלה עליו. המטרה היתה לבסס פרוזדור-גישה רחב ולהעביר כוחות גדולים.

רק כשהאוגדה שלי נכנסה לקרב, היא הצילה את מבצע הצליחה. נכון שבתודעת הציבור שרון הפך לגיבור לאומי, בגלל העיתונות שפיארה את שמו וספרים כמו „המחדל", שבו ייחסו לו, בכוונה, גם דברים שעשתה האוגדה שלי.

אילו העריכו את חלקו של שרון במלחמת יום הכיפורים היום, אחרי מלחמת לבנון, גם השיפוט הציבורי היה אחר. אז אנשים העריצו אותו ולא רצו לבחון דברים לגופם, להעמיד את טענותי מול טענותיו. כמה אנשים קראו את ספרי, „על שתי גדות הסואץ"?

לבנון וניפוץ המיתוסים

האם, לדעתך, מלחמת לבנון ניפצה את האגדות סביב שרון?

במשך שנים, אנשים כמו שרון ורפול „פימפמו" את התקשורת בטענות לפיהן צה"ל איבד כל דמיון — איפה המלחמה בלילה? יש לנו בחורים מצוינים, צנחנים, למה לא מעלים אותם בעורף האויב? זרקו סיסמאות. לא שהסיסמאות אינן נכונות. טוב לפעול בלילה ולהנחית כוחות בעורף האויב. אבל צחוק הגורל הוא, ששרון ורפול עמדו בראש צה"ל במלחמת לבנון, ולא עשו דבר מהדברים האלה. לא היתה לחימת-לילה ולא ביצעו הנחתות ואיגופים אל עורף האויב. מה שהיה פרט לנחיתה באוואלי, מדרום לצידון, זה רק מאסות של כוחות, בהתקדמות חזיתית ביום. לאן הלכו כל התאוריות? אפשר היה לעשות את המלחמה במחצית הכוחות, ואולי טוב יותר, כי אז צירי התנועה היו פחות עמוסים.

אם נחזור למלחמת יום הכיפורים, מי שהרגיש, אז, שהוא חופשי מבחינת המעצורים הפנימיים לעסוק בדמגוגיה — הצליח. אחרי לבנון, אחרי שאנשים יצאו מאווירת הימים ההם,

אחרי שהתפרסמו סיכומי מה"ד — נראה לי שאין צורך לדאוג למשפט ההיסטוריה...

שחצנות, לקח שלא נלמד

מקובל לטעון שהניצחון המוחץ בששת הימים גרם לאופוריה ולזלזול בכוחו של האויב. התפתחה שאננות שגרמה למחדל בהכנות לקראת מלחמת יום הכיפורים ולכשלונות בתחילת המלחמה. ניתוח דומה אומר שהתחושה, בראשית שנות ה-80, שאנחנו מעצמה גלובלית שיכולה לעשות סדר חדש במזרח-התיכון, גרמה לכשלונות בלבנון. האם אתה מקבל טענות אלה?

בתיאוריה על שאננות ושחצנות בין 67' ל-73' יש משהו שטחי. משהו שהדביקו אותו, משום שהתבקש כאילו להדביק איזה הסבר שלאחר מעשה, אחרי ההפתעה שבראשית המלחמה ביום הכיפורים.

אני כופר בכך שהלך-הרוח בציבור השפיע באורח מהותי על פיקוד צה"ל וגרם לכשלונות, ביום הכיפורים ובלבנון. נכון שאחרי 67' היתה אופוריה והיו תופעות שליליות נוספות, וביניהן הריצה של עיתונאים אחרי גנרלים, וקבלת דברי הגנרלים כתורה מסיני.

איני טוען שהצבא התכונן אז למלחמה הבאה כדרך הטובה ביותר. אבל, אני הייתי אז מפקד גייסות השריון, והשריון גדל בין המלחמות פי שלושה, שיפר את רמתו המקצועית, פיתח אמצעי לחימה וגישור ושינה את תורות הלחימה. בכל זה עסקו החיילים והמפקדים שבע-עשרה שעות ביממה, ובתנאים קשים.

היתה אז שאננות והיה זלזול באויב. זה לא התחיל בששת הימים: ה„שוויץ" הישראלי התחיל קודם, ונמשך עד היום. זהו לקח שלא הופק ולא נלמד. נכון שהיום יש פחות זלזול באויב, אבל זה אינו מורד יחיד: גם היום אנשים שלנו חוזרים מביקורים בצבאות אחרים וחושבים שאצלנו הכל הכי טוב. לא מבינים שבארצות אחרות הצרכים שונים, ולכן גם הפתרונות שונים, ולא רוצים ללמוד מאחרים.

יש ריספרופורציה של פרובינציה בהרבה שטחים: כשמשהו קצת מצליח בתחום הכלכלי, מיד מכניסים לתמונה את המוח-היהודי-הגאוני. אחרי שלוש שנים מתברר פתאום שיש בעיות. אפשר להבין זאת מבחינה פסיכולוגית. אנחנו עם קטן עם קשיים גדולים, ורוצים מאוד לראות הצלחות.

אני גם כופר בכך שהציבור חשב, לפני מלחמת לבנון, שאנחנו מעצמה גלובלית. אווירה כזו היתה בממשלה ולא בציבור, ממשלה מיוחדת מאוד שתפישתה הכוללת, והתפישה האסטרטגית שנבעה ממנה, היתה עקומה. מי שמאמין שניתן, לאורך שנים, לפתור בכוח את בעיות המזרח-התיכון והסכסוך היהודי-ערבי — תפישתו עקומה. הציבור היה הרבה יותר סקפטי.

נכון שבשבגין אמר „יא אסר! יאנוש ורפול מחכים לך!" זה הלהיב אנשים, וכשהוא אמר „הארץ תשקוט ארבעים שנה" היו כאלה שקנו את זה. אבל, ההחלטה על מלחמת לבנון יצאה מאנשים בצמרת שהיתה להם תפישה פוליטית ואסטרטגית לא ריאליסטית.

מעודף ביטחון עצמי, אחרי 67', עברנו לחוסר ביטחון עצמי מופרז אחרי מלחמת יום כיפור וועדת אגרנט. רבים אמרו שמאז הקצינים דואגים יותר להיות „מכוסים" בוועדת החקירה הבאה מאשר למלא את משימותיהם. יש כאלה שטוענים היום שזה מה שיקרה אם יקימו ועדת חקירה לפרשת ראש השב"כ...

האמריקנים לומדים את לקחינו

מלחמת יום הכיפורים נמשכה כשלושה שבועות. על פי אמות המידה שלנו זו מלחמה ארוכה, אך לפי המוסכמות בעולם, מלחמה קצרה עד מאוד. המלחמה היתה עזה ומגוונת. היא נערכה בין צבאות המצוידים במיטב הנשק המודרני. שלושת אלפים טנקים הושמדו, מאות מטוסים הופלו. התנסינו במצבי קרב רבים: במגננה, במתקפה, בקרבות תנועה, מאר בי חיר ושריון, פעולות קומאנדו, לוחמת לילה, לוחמה בשטח בנוי ובשטח הררי. מובן מאליו, שלאחר מלחמה כזו יש מקום להפיק לקחים בתחומים רבים ומגוונים. כאשר הגעתי באוגוסט 74' לוושינגטון כדי לשמש נספח צבאי, מצאתי שהצבא האמריקאי מעסיק עשרות קצינים בלימוד לקחי המלחמה. עשרות כרכים עבי כרס נכתבו: טאקטיקות, מבנים ארגוניים של היחידות, ושינויים חדשים בארסנל הנשק — כל אלה נבחנו. לא יכלתי להימנע מהשוואה לדרכנו. אצלנו, תהליך הפקת הלקחים של איסוף נתונים ומאמץ לנקוט מעשה [illegible] מצאתי שם הערכה רבה לצה"ל, לעתים עד כדי קנאה. הערכה לאורח הלחימה, לתחכום בהלחמה, הצבאיים המבריקים. לזכותם של האמריקאים יאמר כי התפעלה והמערכה לא מנעה אותם מלנתח את מערכותיו המסמכות, לאתר נקודות תורפה ולמתוח ביקורת על כמה מן התפישות של צה"ל בנשק ובכוחות, ולהרשים מן תפתיחות האינטלקטואלית ומן הגישה המדעית שלהם בהפקת לקחים.

(מתוך „על שתי גדות הסואץ" מאת אלוף (מיל) אברהם אדן, הוצאת „עידנים")

כל הטענות האלה, שמפקד יצטרך ללכת לקרב עם פרקליט צמוד או שמתכוננים לוועדה הבאה במקום למלחמה הבאה — אינן נכונות. לאנשים טובים יש מוטיבציה חזקה למצות את יכולתם ולעשות דברים בדרך הטובה ביותר. אנשים כאלה, כבואם לפעול, אינם מתחשבים בביקורת בעתיד. חוץ מזה, למה לקרוא לזה פחד מוועדת חקירה? זה אינו פחד, אלא משקל-נגד, שגורם לכך שאנשים חושבים רגע נוסף לפני שהם רצים סתם. משקל-נגד כזה משפיע טוב על אנשים טובים.

רגישות-יתר – מזיקה

אחרי מלחמת יום הכיפורים ומלחמת לבנון, הרגישות בציבור הישראלי לאבידות בנפש הגיעה לרמות גבוהות. אולי הגיעה לרמות גבוהות מדי? האם החלפת אלפי מחבלים בקומץ שבויים מוצדקת? האם אין טעות בהחלטה לבנות טנק כמו ה„מרכבה", שמחירו כמעט כפול מטנק אחר, כדי לשפר את ההגנה על הצוות, במקום שני טנקים שיש להם כוח-אש כפול? אולי הרגישות המופרזת לאבידות גרמה לשליחת מאסות של כוחות ללבנון, כדי „ללכת על בטוח"?

הדילמה בנושא זה רצינית. הרגישות לאבידות בעם קטן כמו שלנו מובנת. אבל אסור להיתפס לקיצוניות, לסיסמאות שאין עמן הערכה כוללת.

בעניין חילופי השבויים דרושה חשיבה יותר עקרונית, שצריך לעשותה בתקופה שבה לא עומדת על הפרק עסקה קונקרטית. כשהחליפו אלפי מחבלים בכמה שבויים — אולי יצרו אצל האויב מניע לחטוף אנשים שלנו. אני לא שולל חילופי שבויים, ולא עומד על שוויון מספרי. אבל, אולי מוטב לשחרר אלפי מחבלים לא-חשובים ללא-תמורה, ומצד שני להתעקש ולא לשחרר רוצחים מועדים. צריך להיזהר שלא להיסחט.

בחילופי השבויים ישראל לא „שיחקה" בצורה מאוזנת. והאמריקנים, במקרים דומים, פעלו בצורה טובה יותר. אולי מפני שהם אומה גדולה. אתן לך דוגמא נוספת. ממלחמת יום הכיפורים — בלחץ המעצמות העברנו או מזון ומים לארמייה המצרית השלישית שהיתה מכותרת ונצורה ליד העיר סואץ. לא הייתי מעביר להם פירור לחם לפני שהיו משחררים את השבויים שלנו. יכולנו לקבוע אז, כאותן אלגנטי, כללים נוקשים, כי זו היתה נוקשות שיש בה ממד אנושי מובן, והעולם היה קולט את זה.

מוסר לחימה במצבי לחץ

היום המוינה נסערת בשל פרשה שתחילתה ברצח מחבלים שבויים. נדמה שמאז ימי הפלמ"ח ועד היום יש מעין מוסר-כפול ומסר-כפול בתחום זה. דברים שהלכה אסור לעשות — אבל עושים למעשה בשטח. אתה מסכים להערכה זו?

תמיד קיבלתי מלמעלה, והעברתי כלפי מטה, פקודות לפיהן אסור להרוג סתם, ויש לקחת בשבי את אנשי האויב שנכנעו. איני בטוח שהיו מסר ומוסר כפולים. אבל היו תופעות כאלה. אני זוכר שבמלחמת יום הכיפורים, ביחידה שכנה שלחמה על ידי, מישהו רמז שצריך לנהוג אחרת. זה לא מסר כפול: מישהו העביר מסר אחר למרות שבהגנה, בפלמ"ח ובצה"ל, היה תמיד מסר אחד, הומני ביסודו. תמיד היו סטיות, דברים שבאו במרומז, למקוטעין, שהיו בשוליים, תופעות שהיו מיעוט בשטח.

אם הקו הרשמי אינו חד-משמעי, זו הסכנה! או אפשר לצפות לשינוי הנורמות?

האם בעבר או בהווה היו מצבים בהם הקו הרשמי לא היה חד-משמעי?

עם כל הבעיות שנוצרות במלחמות, איני מצדיק הפגזות מאסיביות על יישובים אזרחיים. באשר להרג אנשים, אזרחים או לא-אזרחים, בשטח הנתון לשליטתנו — איש לא יגיד לך שנתן פקודות כאלה. אבל הבעיה היא לא רק אלו פקודות נתנו, אלא גם מה עשו כדי למנוע תופעות חריגות בשטח.

אפילו כשיחידות נמצאות במצבים קשים במהלך הלחימה, ויש להן שבויים — הן חייבות לשמור על הנורמות של צה"ל ולא לפגוע בהם. דווקא אז, במצבי לחץ, נבחנות הנורמות המוסריות ונבחנת השאלה עד כמה הצבא בנה נורמות כאלה.

האם אתה, כמפקד, עשית די כדי לבנות נורמות של מוסר לחימה?

כן, בקורסים למפקדים, בשלב טיפוח המנהיגות, וגם נתתי הוראות ברורות בעניין שבויים לפני היציאה למבצעים קרביים. ביחידות אחרות עשו פחות בתחום זה.

כיבוש: מינימום של רע הכרחי

אחרי תשע-עשרה שנות כיבוש, אחרי שדורות של חיילים ומפקדים עסקו בשמירת הביטחון בשטחים ובמגעים אינטנסיביים עם אוכלוסיה ערבית גדולה שתחת שלטוננו, האם נגרם נזק לערכי המוסר של צה"ל?

אין ספק שהכיבוש משחית, והשאלה היא איך להתנהג כשיש למנוע פיגועים, כשיש זורקי אבנים, וכשצריך לשלוט בשטח. הבעיה היא איך לדאוג שייעשה רק הרע ההכרחי — ובמינון הנכון, הדברים עדינים ומורכבים.

כששמש דיין היה שר הביטחון, הוא הקדיש מאמץ רב לפתרון סוגיית המינון הנכון של הרע ההכרחי.

אני מניח שכששרון היה שר ביטחון, הוא נקט קווים ואמצעים אחרים, למרות והכרזות היפות שלה. זה הורגש מאוד בשטח. ראו על מה מקפידים ועל מה לא מקפידים המושלים האזרחיים והצבאיים, מה ההבדל בגישה ובהתנהגות.

תעודות בגרות סוג ב'

מאת יצחק שור

בעוד חודשים אחדים תסיים הגר את שירותה הצבאי ותתחיל ללמוד באחד הסמינרים להכשרת מורים וגננות. היא שייכת, אפוא, לרבע החזק של אוכלוסיית התלמידים, אשר ממשיכים ללמוד במסגרות על־תיכוניות. אני רשאי לטפוח לעצמי על השכם ולומר: עשית זאת! לפני שלוש־עשרה שנים נטלת לידיך תלמידת כיתה ב', תרנגולת מוכה, אשר נזקקה לכיתה מסייעת, ליווית אותה במשך אחת־עשרה שנים רצופות והבאת אותה לבחינות הבגרות.

אבל בלבי מכרסם הספק: האומנם זוהי הצלחה? הגר עמדה בבחינות הבגרות משום שבלימודיה התיכוניים חיפשה תמיד את „הדרך הנכונה" לעשות מה שהמורים ציפו ממנה כי תעשה. היא היתה הטיפוס של התלמידה הרוגרת, המסודרת, בעלת המחברות הנקיות שלא חסרה בהן מלה אחת מדברי המורה. מעולם לא למדה פרק אחד מיותר. מעולם לא קראה ספר שלא נדרשה לכתוב עליו „יומן קריאה". המניע ללימודיה היה חיצוני. עיניה הבריקו שעה שהתבוננה בעצמה בראי ונהנתה מנעוריה המלבלבים. היא צחקה ופרחה בין חבריה וחברותיה, ובשמחות משפחתיות, כאשר גברים זרים נעצו בה מבטים משולחים. עיניה לא הבריקו כאשר דיווחה על סיפור חדש שקראה במקראה, או כאשר הצליחה לפתור בעיה במתמטיקה. היא פיתחה יכולת מושלמת „להחזיר" למורים מה שלימדו אותה, בחינת „קלוט־פלוט". את התכנים הלימודיים לא הפכה לחלק מחייה הפנימיים. אינני זוכר שבחופשה כלשהי החזיקה בידיה ספר או פנתה אלי בשאלה שאינה שייכת במישרין לתחום הלימודי.

האם נערה כליכך מוגבלת באופקיה התרבותיים תשמש כמחנכת לילדי ישראל? אם כך יקרה, הרי שיהיה לי חלק במעשה זה. מה אני צריך לעשות, לבכות או לצחוק?

לשחק במשחקי „באילו"

את הגר הכרתי מקרוב כאשר למדה בכיתה ב' והיתה כבת שבע. יום אחד הופיעה בדירתי כשבידה מחברת וספר, ובחיוך מגומגם אמרה „אבא רוצה שתעזור לי". אביה, יעקב לוי, ממיודעי בשכונה, סיפר לי ימים אחדים קודם לכן שהילדה התחילה את לימודיה בבית הספר ברגל שמאל. תגובותיה איטיות. רוב חבריה כבר קוראים ואילו היא מצרפת בקושי הברה להברה, וכבר שלחה אותה המורה לכיתה להוראה מסייעת. בזמן שכל הכיתה לומדת לפי התכנית מושיבים אותה לצדם של עוד כמה ילדים „סתומים", ומורה מסייעת מלמדת אותם בקצב שלהם. ברור שבדרך זאת הפער בין הילדה לבין הכיתה הולך וגדל, אף כי לימודיה, לפחות במסגרת הקטנה, הופכים למשמעותיים.

תהיתי מהי סיבת הפיגור והתברר לי, במהלך השיעורים שנתתי להגר, כי בימי חייה הקצרים חששה לשחק במשחקי „כאילו". משחקים אלה חיוניים לא רק להתפתחות הדמיון, אלא גם לפיתוח אומץ אינטלקטואלי להיות „אני ולא־אני" באותה עת. היא לא האמינה כי המלים הנאמרות או הנכתבות הן בעלות משמעות רבה במיוחד. הגר היתה „ילדה טובה". כאשר באו אורחים, וכאלה לא חסרו במשפחת לוי, דרשו ממנה ההורים להיות נחמדה ולשתוק. הם לא עודדו אותה לשאול שאלות, ואף לא ניסו לבדוק מה היא קולטת מן הרדיו, הטלוויזיה או משיחות המבוגרים.

אביה ניסה לעתים לקרוא לה סיפורים, אבל היא הפסיקה אותו ואמרה: „אוף, אבא, אתה לא יודע לקרוא". האמת היא, שהאב ידע לקרוא, אך האינטונציה שלו לא התאימה לילדה. גרוע מכך: הוא לא הקשיב לתגובותיה כדי לעצור ולהסביר במקומות המתאימים. האם ניסתה גם היא את כוחה, אך קריאתה היתה מכנית. מעולם לא ניסתה לפשט משפטים מורכבים, לתרגם מלים קשות לשפת הדיבור, או להסביר לילדה את הרקע לסיפורים.

ספרים לא חסרו בבית. רשמתי את הגר, ומאוחר יותר גם את אחותה הקטנה ממנה, לספרייה העירונית הסמוכה. זמני המוגבל אילץ אותי לבחור בין טיפול בחיזוק מיומנויות היסוד, לבין קריאה בסיפורים. העדפתי ללכת בדרך הראשונה, אף כי ידעתי שקריאת סיפורים לילדים היא תנאי מוקדם לקריאה נבונה ומשמעותית. נדמה לי שהגר לא כל כך הבינה מה טעם יש לבית־ספר שבו צריך לשבת ארבע שעות על כיסא.

*

המסר הסמוי של הוריה היה שבעצם הלימודים אינם חשובים באמת. כשאבא ואמא הביאו מתנות היו אלה בובות, בגדים, ממתקים, אך לא ספרים. תודעת ההורים היתה מכוונת לקידומם החומרי. משאת נפשם היתה להחליף את הריהוט בסלון ולרכוש מכונית. האב, יעקב, עובד כפועל מקצועי בתעשייה. האם, יפת, עובדת כפקידה באחד ממשרדי הממשלה. המשפחה לא סבלה מצפיפות בדיור או מהכנסה נמוכה, אבל ההורים לא הציבו לפני ילדיהם ציפיות בתחום הלימודי. מה שקורה להם בבית הספר הוא עניין שבין המורה לילדה, ולא עניין שבין הילדה להוריה. מהר מאוד חשה הגר כי עולמה החדש, עולם בית הספר, אינו עולמם של הוריה. ספר הלימוד החדש שהביאה, או השיר החדש ששרה, לא הדליקו כל ניצוץ בעיני ההורים.

היחסים בין ההורים לילדיהם במשפחת לוי לא היו יחסים מנוכרים, אדרבא. היו אלה יחסים חמים ולבביים, עם הרבה חיבוקים, ליטופים ונשיקות. בבית היה מזון בשפע, ובגדים חדשים לקראת החגים. בערב שבת הדליקה האם נרות, האב בירך וכל המשפחה התפללה ושרה.

כאשר הגיעה אלי הגר כבר דבקו בה הכינויים „סתומה" ו„מטומטמת". אביה זעק את המלים כלפיה בכאב. [illegible] שכשלונו שלו בלימודים, והסטטוס הנמוך אליו הגיע במקום עבודתו, יחזרו על עצמם בחיי ילדיו. השכלתו הפורמלית של האב עמדה על שמונה שנים. השכלתו הפונקציונלית לא עלתה על זו של ילד בכיתה ד'־ה' יסודית. מצבה של האם היה מעט יותר טוב. המורה של הגר בכיתות א'־ב' היתה פושרת: לא קרירה ולא חמימא. אותה מורה עשתה בדיוק מה שעושות רוב המורות בנות המעמד הבינוני לילדים טעוני טיפוח: היא הטילה את כל כובד האחריות לחוסר יכולתה של הגר להשתלב בלימודים על בית ההורים. ההורים שאלו אותה: „אם המורה, שהיא בעלת מקצוע, אינה מצליחה ללמד את הילדה, מדוע היא [illegible] שאנחנו נעשה זאת?" המורה דרשה מן ההורים, כי ישתפו [illegible] פעולה. הם שיתפו על פי הבנתם: באו לאספות הורים [illegible] לילקוט מסודר, אבל החמיצו את העיקר: הם לא „אישרו" [illegible] הילדה כי התוכן הפנימי של בית־הספר הוא תוכן חשוב [illegible] אמור להיות חלק מעולמם.

מצד השני, הבנתי היטב את קשייה האובייקטיביים של המורה: היא אחראית לחינוכם של 35 ילדים, ומכיוון שאיש [illegible] לימד אותה מהי הוראה פעלתנית, או הוראה יחידנית, היא [illegible] כדרך שעובדים רוב המורים: לימוד פרונטלי, חזרתי [illegible] עניין התאימה המורה את עצמה לבינוניים. החזקים השתעממו, [illegible] החלשים פיגרו, והגר היתה בתוכם.

לקדם תלמידים תוך שיתוף כל הגורמים החינוכיים (התמונה המאיירת את הכתבה היא לא של הנערה עליה מדובר בה)

סיפורו של חונך שנחלץ לעזרת ילדה שהתקשתה בלימודיה. מי לא היה בסדר: ההורים? המורים? הבחינה הפסיכומטרית? ההצלחה מפוקפקת: הילדה קיבלה תעודת בגרות שאינה קבילה במוסדות להשכלה גבוהה. ארבעים אחוז מתלמידי שנת תשמ"ה קיבלו תעודה כזאת

צעדי מחול — מקום טוב באמצע

שלוש שנים של טיפול, במשך שלוש עד חמש שעות לשבוע, הניבו פרי. הגר נחלצה מן המלכוד שלתוכו [illegible] נקלעה: בכיתת־האם לא הבינה מה קורה, בכיתה המסייעת למדה [illegible] לאט, והפער גדל. בזכות השיעורים הפרטיים שקיבלה היא חזרה [illegible] לכיתתה הרגילה והשתלבה במהלך התקין.

[illegible] תפקידי כחונך היה כפול: כלפי ההורים ייצגתי את עולם [illegible] בית־הספר. כלפי בית־הספר הייתי מעין עורך־דין של ההורים. [illegible] המורה ידעה על קיומי, ונראה הדבר כי חשה שמישהו פוקח עין [illegible] עבודתה. לא הלכתי לאספות הורים, אף כי האם ביקשה [illegible] להצטרף אליה. האב לא נהג ללכת לאספות הורים. החלטתי [illegible] לא אנסה „לתפוס מקום" של הורים, שמרתי בקפדנות על [illegible] מעמדי כחונך.

בכיתה ד' קיבלה הגר מחנכת חדשה. את מקום המורה [illegible] הפורשת, שאפילו שמה אינו זכור לי, תפסה מורה מבריקה, בעלת אישיות חזקה ויכולת אינטלקטואלית ניכרת. הצרה היתה, שאותה מורה נכנסה לעשור השלישי לעבודתה בהוראה, וסבלה קשות מעצירות רגשית. העיסוק המתמיד בבעיות סדר ומשמעת של זאטוטים בבית־ספר יסודי שחק את עצביה, היא הפגינה בוז וקור כלפי החלשים, המפריעים, וכל אלה שאינם מסוגלים להתאים את עצמם לדרישותיה הגבוהות.

חיפשתי את נקודת ארכימדס, שבעזרתה אוכל לשנות באורח קיצוני את מעמדה של הגר בכיתה. ידעתי שהילדה ניחנה בחושים טובים של קצב ושמיעה. הצעתי להורים לשלוח אותה לחוג למחול בקונסרבטוריון שליד האקדמיה למוסיקה. הסברתי שזה חשוב לדימוי העצמי של הילדה. אם תצליח להתבלט בתחום אחר היא תזכה למעמד חזק והדבר ייתן דחיפה ללימודיה. במקום העבודה של האב שימשה הצעתי נושא לוויכוחים. חבריו יעצו לו לא לבזבז כסף על שטויות, בלטים וכל מיני המצאות של אשכנזים.

„זה לא בשבילנו" — פסק האב. האם חשבה אחרת ושלחה את הבת ל„בחינת כניסה". המורה למחול ביקשה מהגר שתרקוד לצלילי תקליט, שהשמיעה לה. אחרי „הבחינה" שאלה המורה: „היכן למדת?" וקיבלה אותה לקבוצה של שנה ב'.

היתה לכך סיבה ברורה: ההורים הרבו לשיר „שירי־עם" ישראליים. בשמחות משפחתיות רקדו כל הנוכחים, ובתוכם הילדים. בביתי שמעה הגר תקליטים של מוסיקה קלאסית, במיוחד סוויטות לבלט של צ'ייקובסקי. באותה שנה, כאשר למדה הגר בכיתה ה' התחילו להתפתח בכיתה ניצנים של חיי חברה. מדי יום ו' אחר־הצהריים התאספו ילדי השכונה בגן הציבורי, רקדו והשתוללו. הגר חזרה מאותן פגישות לוהטת מהתרגשות. צעדיה הביעו סיפוק וביטחון עצמי. היא התבלטה ביכולתה כרקדנית, וזכתה לתשומת־לב מעודדת מצד כל בני ובנות כיתתה. היתה לכך השפעה טובה על מצבה בלימודים: הגר עלתה על הפסים.

*

בכיתה ו' זכתה כיתתה של הגר במורה מחוננת, אינטליגנטית, רגישה, ובעלת יחס אישי לכל אדם. היא השכילה לחשוף את הצד החזק של כל אחד מתלמידיה ולהפיק ממנו את המיטב. הגר הלכה לבית־הספר בשמחה. היא החלה להכין „עבודות" אישיות בהיקף מרשים. רעייתי החלה לעזור לה באנגלית. אני הוספתי לה שיעור שבועי אחר, בנגינה בחלילית.

תוך שנתיים ניגנו יחד מנואטים של באך, טלמן, ומוצרט. מילדה חלשה, השייכת לרבע התחתון של הכיתה, התקדמה הגר והחלה להשתייך לחצי החזק של הכיתה. האינטליגנציה שלה לא נעשתה מושחזת יותר, אבל שליטתה במיומנויות היסוד, קריאה כתיבה וחשבון, היתה סבירה. ביטחונה העצמי זינק מעלה־מעלה. אחת לכמה שבועות קבלתי דיווח מלא מן המורה על התקדמותה של הגר בלימודים. הכל נראה טוב ומוצלח, והקשיים נראו כחולים מן הרגיל.

אין משמעות לתעודה

הגר סיימה בהצלחה את בית־הספר היסודי והמתינה לתוצאות בחינת המילת"א, זוהי בחינה פסיכומטרית הקובעת את הדירוג של הילד לפי תשיעונים: לתשיעונים הגבוהים מובטחים מקומות בבתי הספר היוקרתיים ולהיפך. הביורוקרטים של מחלקת החינוך העירונית, ובמיוחד מנהלי בתי־הספר התיכוניים, כלל לא הסתכלו על התעודה.

הגר קיבלה ציון נמוך במילת"א ושובצה לאחד מבתי־הספר החלשים ביותר בעיר, יחד עם נפולת של בתי־ספר אחרים; בית־ספר שעמד על מדרגה לימודית אחת גבוהה יותר מבתי־הספר לחניכים של משרד העבודה. המסר היה ברור: לא חשובים המאמצים שעשה התלמיד בכיתות הגבוהות של בית־הספר היסודי, לא חשובה המוטיבציה, לא חשובה ההתמדה, חשובה רק האינטליגנציה. חשוב השיבוץ לפי הסיכוי הסטטיסטי שהילד יסיים בהצלחה את התיכון, עם תעודת בגרות בידו. פניתי לגורמים המתאימים בעירייה; הם הרגיעו אותי, שהילדה לא תישאר בחוץ, והיא תשובץ בהתאם ליכולתה הריאלית. אין טעם, כך הוסבר לי, להכניסה לבית־ספר שרמתו גבוהה מדי, משום שהיא תישבר. אביה של הגר היה קרוב להשתוללות. הוא לא היה מוכן לקבל את החלטת העירייה לרשום את בתו לבית ספר מסכן, עם כל הפרח'ים והפרח'יות כדבריו. יעקב לוי הודיע לי, כי הוא לא ישלח את בתו לאותו בית־ספר והעירייה יכולה לשלוח אליו את המשטרה. יום אחד קיבלה הגר הזמנה מן התיכון אליו הופנתה, והלכה לפגישה עם המורים.

*

ריכוזם של כמה מאות תלמידים בבית־ספר הבינוני חלש, הפך את הלימודים לבלתי־אפשריים. הגר הלכה לבית־הספר התיכון בלי חשק, את שיעוריה הכינה כמי שכפאה שד. באזני התלוננה על כך שבכיתתה מצויים „כמה ילדים מופרעים", ההופכים את חיי המורים לגיהינום. כתלמידה טובה בכיתות הגבוהות של בית־הספר היסודי, הפכה הגר לתלמידה אפאטית. היא החלה להתמכר להופעתה החיצונית והקדישה לכך זמן רב. הפסיקה לרקוד באקדמיה ואף הפסיקה לנגן. „מוסיקה קלאסית זה לא פונקציה" — אמרה לי. המשכתי ללמד אותה, בעיקר בסופי שבוע, התמקדתי במקצועות ההומניים — ספרות, לשון, היסטוריה, ותנ"ך. במקצועות הריאליים קיבלה הגר עזרה מבן משפחה.

במעבר מכיתה ט' לי' „הנשירו" המורים קבוצה „איכותית" של כמה ילדים מפריעים. תהליך זה חזר על עצמו במעבר מי' לי"א. במקביל הלך וגבר לחצם של הורים ושל תלמידים על ההנהלה, כי תכין את התלמידים המעוניינים בכך לבחינות בגרות. ההנהלה לא כל כך האמינה שזוהי משימה שאפשר לעמוד בה, אך היתה מוכנה לנסות. גם אני לא האמנתי שהגר תעמוד במשימה, אך לא ביטאתי את ספקותי. אדרבא: הבטחתי לנערה ולהוריה שאם אכן תתארגן כיתה לבגרות, אתן את כל העזרה.

בכיתה י"א חילקה ההנהלה את התלמידים לשתי כיתות הומוגניות. כמצופה, צורפה הגר לכיתת הבגרות. אחרי הפסקה של שנתיים, וירידה ניכרת ברמת המוטיבציה שלה, החלה שוב הגר „להיכנס לאמביציה". כאשר הגענו לסוף השליש הראשון התברר לי שקצב הלימודים בכיתה מבטיח כשלון חרוץ. ביקשתי מהגר, כי תדרוש מן המורים שימסרו לכיתה פרטים מדויקים על התכנית הנדרשת במקצועות ההומניים. המורים משכו את הנערה ב„לך ושוב". שיערתי שהמורים חוששים למסור לתלמידים את פרטי תכנית הלימודים, כדי שהללו לא יוכלו למדוד את הספק הלימודים. היה זה מעשה של הונאה: מצד אחד הקימה הנהלת בית־הספר כיתת בגרות, ומצד שני לא האמינה שהתלמידים יצליחו, ואף חששה שמא יאשימו את המורים. כדי שבידי התלמידים לא תהיה הוכחה ל„הספק" סירבו המורים למסור לתלמידים את התכנית המפורטת.

פרטים אלה היו חיוניים, למשל, בספרות עברית: לא ידעתי איזה רומן ואיזה מחזה ידרשו המורים מן התלמידים. רציתי לנצל את השבתות, החגים והחופשות ולקדם את הגר, ללא קשר לכיתתה: פניתי לנציב קבילות הציבור במשרד החינוך, נתן בכרך, כי יאלץ את הנהלת בית־הספר להעמיד לרשות התלמידים את תכניות הלימודים המפורטות. לאחר שהמורים אולצו לקבל את התכתיב של נציב הקבילות, עסקו בחדר המורים זמן רב בשאלה אחת: מי מן ההורים פנה למשרד החינוך? הזהרתי את הגר שלא תודה בחטאי. עכשיו היה בידי התלמידים מכשיר להשוואה בין ההספק בכיתה לבין התכנית הנדרשת. בניגוד למצפוני ולרצוני התחלתי להריץ את הגר בחומר, בדרך לימודים שטחית וסלקטיבית. דאגתי שלא תלמד „יותר מדי" שירים מימי־הביניים, ושלא תדע יותר מכמה שירים מרכזיים של ביאליק: שהרי די להשיב בבחינת הבגרות על שאלה אחת מכל סוג. השיטה עבדה. הגר עמדה בהצלחה בכל בחינות הבגרות, וזכתה בשישיות ושביעיות. רק במקצוע אחד קיבלה „חמישה" והיא תיאלץ להיבחן שנית, כיוון שזהו מקצוע מרכזי.

מורים מסוג ב'

לפני שבועות מעטים התברר לי טיבה האמיתי של תעודת הבגרות שקיבלה הגר. זוהי תעודה מסוג ב', שאינה קבילה על שום מוסד להשכלה גבוהה. האוניברסיטאות מכירות רק בתעודות מסוג א', לפי הרכב תכנית הבחינות, מספר היחידות ורמת בית־הספר. אלה שקיבלו תעודות מסוג ב' היוו 40 אחוז מבעלי תעודות הבגרות בישראל בשנת הלימודים תשמ"ה. שר החינוך והתרבות יצחק נבון התחייב בפני מנהלים בחינוך העל־יסודי (12.5.86), בכפר המכביה, כי החל בשנת הלימודים תשמ"ט תונהג תעודת בגרות אחת, שתהיה קבילה גם על האוניברסיטאות.

התעודה המצויה עתה בידי הגר, קבילה על כל סמינר למורים, שכן הסמינרים שייכים למשרד החינוך, אשר הנפיק את התעודות וחתם עליהן. כך קובע המשרד כי בעלי תעודות הבגרות מסוג ב' יהיו המורים לעתיד של ילדינו ונכדינו.

מאת גיורא מנור

אגם הברבורים – בביצוע „סאדלרס וולס" מלונדון

כמעט חמישים שנה מפרידות בין הבכורה של „ג'יזל", שנערכה בפריז בשנת 1841, לבין הביצוע הראשון של „אגם הברבורים", במוסקווה ב־1877 (אבל ללא הצלחה), וב־1895 בפטרבורג (לנינגרד כיום), בנוסח המוכר לנו. „ג'יזל" היה הבאלט הרומנטי החשוב הראשון, ואילו „אגם הברבורים" הוא האחרון מבין הבאלטים הקלאסיים הגדולים מן האסכולה הרוסית, זו שהטביעה את חותמה על אמנות הבאלט במאה ה־20.

יש הסבורים ששתי הגיבורות הראשיות של שני הבאלטים בשני המקרים הן, הנערה הכפרית (ג'יזל או אודט,) המאוהבת בנסיך בוגדני, ונופלת קרבן לכוחות על־טבעיים. שתי הגיבורות הן, אם לא אחיות־תאומות, לפחות בנות־דוד. ושתי היצירות, על אף השוני הרב שביניהן, זכו לחיים ארוכים על בימות המחול, לאו דווקא בזכות העלילה, אלא בעיקר בשל החלקים ה„לבנים" שלהן. ה„באלט הלבן" הוא הכינוי המקצועי לסצנות של מחול מופשט כמעט, שמשמש אמנם את העלילה, אבל ערכיו האסתטיים חשובים מהמשימה הדרמטית אותה הוא משמש. הברבורים שב„אגם" ורוחותיהן של הנערות שמתו בבתוליהן (ה„ויליס") ב„ג'יזל" – שתיהן במערכה השנייה של הבאלטים – לבושות בשמלות־מלמלה לבנות. הוויליס בהצאיות, המגיעות להן כמעט עד לקרסול, היא התלבושת האופיינית לסגנון הרומנטי, והברבורים ב־TUTU קצרצר. לוויליס כנפיים זעירות על כתפיהן, הרקדניות ב„אגם" ראשן מקושט בנוצות ברבורים. ברבורים, שאינם אלא התגלמותן של בתולות, שנשבו בקסמו של המכשף האימתני רוטבארט. בשני הבאלטים האגם הוא האמצעי לנקום בנערים הבוגדניים, המבטיחים אהבת נצח – ונישואין – אבל אינם מקיימים את הבטחתם.

אי־אפשר לטעון, שתהפוכות אהבה ובוגדנות אינן נושאים אקטואליים תמיד. אבל שתי היצירות אינן מוסיפות להיכלל ברפרטואר כל להקות הבאלט הגדולות בימינו בזכות העלילה שלהן. שתי היצירות מספקות תפקיד לרקדנית הראשית, וללהקת הרקדניות המלווה אותה.

הרקדן הוא הסבל של הבלרינה

התקופה הרומנטית, שאחד משיאיה הראשונים היה „ג'יזל" ואחריתה „אגם הברבורים", היתה תקופתה של הבלרינה. עד לראשית המאה ה־19 הרקדן הגבר משל בכיפת הבאלט ורק בראשית המאה ה־20 עלתה קרנו שוב. בשנות ה־30 של המאה הקודמת עלתה הבלרינה לראשונה על קצות בהונותיה, והגבר הפך יותר ויותר לסבל, שכל תפקידו מצטמצם בהנפת הפרטנרית שלו אל־על. מחול הבהונות והחנפת באו להאדיר את אווריריות הריקוד, להדגיש את הניתוק מהרצפה, שאיפה זו לתעופה, הלמה להפליא את הרומנטיקה, שמצאה עניין הולך וגובר ברוחות־רפאים, פיות ובכלל דמויות דמיוניות שלא מהעולם הזה.

עצם המושג **רומנטיקה** נתכוון תחילה למשהו שונה לחלוטין. הוא סימל דווקא את ההתעניינות בבני־אדם „פשוטים", תחת מלכים ודמויות אלים יווניים וסמלים מופשטים, החלו להופיע על בימת הבאלט רועים ורועות, ואצילים כפריים שהתאהבו בנערות עניות. ובכך היה, בעצם, ביטוי למהפכה הבורגנית, והישגיה של המהפכה הצרפתית הגדולה, שחרתה את השוויון על דגלה. אידיאלים אלה הביא צבאו של נפוליאון על כידוניו לכל ארצות אירופה.

למעשה, עד סוף המאה ה־19, נחשבה המוסיקה לבאלט למוסיקה שימושית, משהו מדרגה שנייה. צ'ייקובסקי, אחד המעטים מגדולי המלחינים שכתב מוסיקה לבאלט, עסק בכך בשל אילוצים כספיים. הוא עצמו לא זכה לחזות ב„אגם הברבורים" שלו בשל מותו, כי רק אחרי מותו, במופע לזכרו בפטרבורג, חודש הבאלט (שנחשב לכשלון, שעה שבוצע לראשונה, בצורה חלקית, במוסקווה) והיה ללהיט בזכות הכוריאוגרפיה של **לב איוואנוב**, מי שהיה, למעשה, רק עוזרו הצנוע של מריוס פטיפה, מנהלו האמנותי של הבאלט הצארי החצרוני באותם ימים.

פיטר רייט בגרסתו של [illegible] הברבורים" היה נאמן לנוה [illegible] מעבודתם של איוואנוב ופטיפה [illegible] זאת **היינץ שפרלי** השוויצרי [illegible] „ג'יזל", השונה מהמקובל. הוא [illegible] לשתי המערכות. מעין פתיחה, בה [illegible] רואים את הוויליס נטפלות [illegible] המתהלך ביער הלילי, ומרקידות אותו [illegible] שהוא מוצא את מותו הרטוב [illegible] האגם המואר באור ירח. ורק אחרי [illegible] משראינו את הוויליס בהתנהגות [illegible] הקשורות במעולה. מתחילה [illegible] הכפרית, בה פוגש הנסיך [illegible] הנערה הכפרית שלו.

„ג'יזל" [illegible]

מחבר הליברית לבאלט [illegible] המשורר הצרפתי תיאופיל [illegible] (Théophile Gautier) מציין [illegible] לליברית, שהרעיון בא לו מפרק [illegible] של המשורר היינריך היינה, [illegible] ברוחות ויצורים דמיוניים.

נאמר שם: „במחול חצות [illegible] מתאספות הכלות, שמתו בטרם [illegible] טקס הכלולות. ואינן מוצאות [illegible] לעצמן, כי לא מילאו את מטרת [illegible] בארצות הסלאביות, מכנים [illegible] הוויליס. מחול־הרוחות הלילי [illegible] מטרתו לצוד אל מעגלן בחורים [illegible] כדי לשלח אותם, תוך ריקוד, אל [illegible] הנערות. יצורים עלובים אלה [illegible] מסוגלות לשכב בשלוות בקבריהן [illegible] בלבושיהן של הוויליס שחולו [illegible] ברגליהן המתות. מקננת [illegible] שלא ניתן להן להגשימה בעודן [illegible]

באישון לילה הן מתאספות, ואוי לגבר שנקלע למעגלן. הוא נאלץ, לחולל אתן עד שהוא נופל מת ארצה.

לבושות בשמלת־הכלולות שלהן, על ראשיהן זרים של פרחי תפוז וטבעות נוצצות של אבני־חן על אצבעותיהן, רוקדות הוויליס לאור הירח כפיות, ופניהן, חיוורות כשלג, יפות להפליא. הן מחייכות חיוך כה ערמומי, הן רומזות בפיתויים כאלה, וכל ישותן אומרת הבטחות חרישיות מפתות כל־כך, עד שאין לעמוד בפני בקכאנטיות אלה מעולם המתים."

הבאלט, כפי שיצרו אותו הכוריאוגרפים **ג'יל פרו** (Jules Perrot) **וז'אן קוראלי** (Jean Coralli), למוסיקה מאת **אדולף אדם** (Adolphe Adam) בוצע לראשונה בפריז בשנת 1842, עם הבלרינה **קארלוטה גריסי** והרקדן ג'יל פרו בתפקידים הראשיים.

כשבוע ימים אחרי הצגת־הבכורה כתב גוטייה להיינריך היינה:

„היינריך היינה יקירי, משקראתי לפני שבועות אחדים את ספרך המצוין על הספרות הגרמנית החדשה, מצאתי בו פרק מקסים – ועל מנת למצוא כזה אתה מתאר פיות בשמלות לבנות, ששוליהן לחים תמיד, דמויות הטופפות ברגליהן הזעירות, נעולות נעלי־סאטין, על תקרת חדר־הכלולות, על וויליס בצבע השלג, הרוקדות ואלס ללא רחמים, וכל אותו היצורים הדמיוניים הנהדרים, שפגשת בהרי ההרץ ועל גדות הנהלים, בערפל הגרמני, שאור הירח ריכך אותו. ובלי משים אמרתי לעצמי: האין כאן באלט נאה?

ברגע של התלהבות אפילו נטלתי גליון נייר גדול ובראשו כתבתי באותיות־סופר: **הוויליס, באלט.** אחר כך צחקתי וזרקתי את הגליון הצדה, מבלי לשוב להרהר בכך, כי אמרתי לעצמי, שאין כלל אפשרות להעביר את הפיוט הערפילי הלילי הזה אל בימת התיאטרון ולתרגם את שלל פעלולי האגדה, המלאה איום ודמויות מפחידים, למושגי הבאלט, כפי שאלה נהוגים אצלנו. אבל בערב פגשתי מאחורי הקלעים אחד מאותם אנשים פקחים, היודעים להפיח רוח חיים בעזרת המצאות דמיוניות שלהם במעשיות על רוחות רפאים, וסיפרתי לו את אגדת הוויליס. שלושה ימים אחר כך נתקבל הבאלט ג'יזל (להפקה); עד סוף השבוע אלתר אדולף אדם את המוסיקה, התפאורה כמעט נשלמה, והחזרות התנהלו במלוא הקצב. אתה רואה, היינריך יקירי, איננו כה בלתי אמונים ופרוזאיים, כפי שנדמה. אמרת פעם ברגע של אכזבה: איך תתקיים רוח־רפאים בפריז בשעה שבין חצות הלילה ואחת, שעתן של הרוחות, עדיין מלאים חוצות פריז חיים שוקקים. זה הרגע בו נשמעות התשואות הרמות באופרה, הכל צוחקים ומקפצים בשדרות ורצים אל הנשפיות הליליות. רוח־רפאים תועה תהיה בוודאי מסכנה בכל ההמולה ההוגנת הזאת. והנה, כל מה שהיה עלי לעשות, הוא ליטול בקצות אצבעותיהן את הדמויות האווריריות, את הצללים שלך, ולהציגן, כדי לזכות בתשואות החן־חן הנאות ביותר. מנהל התיאטרון, או הצופים לא באו כלל בטענות (רציונליסטיות), נוסח וולטייר. הוויליס כבר זכו לאזרחות מלאה ברחוב לפלטייר (Lapelletier) הגשמי כל כך. כמה שורות משלך על אודותיהן בראש התכנייה היו להן לדרכון.

מאחר שמצב בריאותך לא הרשה לך להיות נוכח בבכורה, ארשה לעצמי, עד כמה שיוכל עיתונאי צרפתי לספר סיפור דמיוני לסופר גרמני, לתאר איך נעשה הסיפור שלך, מבלי לפגוע ברוחו, מקובל ואפשרי על בימת האופרה."

וגוטייה מתאר למשורר הרתוק למיטתו בצורה משעשעת את כל השתלשלות העלילה של „ג'יזל", ומסיים:

„זהו, משוררי היקר, פחות או יותר, האופן בו עיבדנו את האגדה המקסימה שלך, בעזרתו של מר קוראלי, שעיצב את הצעדים והקבוצות בחדשנות ואלגנטיות רבה.

וכך, תינה יקירי, זכו הוויליס הגרמניות שלך להצלחה שלמה באופרה הצרפתית."

מתוך ג'יזל

רוחותיהן הנקמניות ומעשי הכשפים בבאלטים ג'יזל ואגם הברבורים, בביצוע להקת הבאלט של באזל ולהקת הבאלט המלכותי מלונדון, בימים אלה בפסטיבל ישראל

מות ג'יזל

הרומנטיקה הבעייתית

למי שמורגל באמנות המאה ה־20 יש בעיה עם יצירות התקופה הרומנטית. אנו רגילים לראות ברומנטיקנים – בכל תחומי האמנות (לא רק בבאלט, בו מצאה רוח הרומנטיקה ביטוי מגובש ביותר) – עודף רגשנות, נטייה אחרי המיסטיקה, התאהבות ברגשות עצמם. הצורות המורכבות, ה„צמחיות", הא־סימטריות, המפותלות, הבנויות על צורות הנוף ההררי, העצים, העננים, הצבעוניות העזה של שקיעות, או אורו החיוור של הירח, כל אלה יש בהם, כביכול, העדר האיפוק והפיכון האופייניים לימינו. הטעם הטוב מונע מאתנו ליהנות בחופשיות משפע הגירויים, הכל דשן מדי, רגשני ומוגזם.

ודווקא מה שהיה מהפכני, חדשני, לפני מאה וחמישים שנה, נראה בימינו כמסורתי, רחוק ותמים; בעצם, משמע הריגושים שלו והמטאפיסיקה שלו, אלא שהעיקר כאן הוא יפי התנועה, ולא הסיפור על כפריים המתאהבים באצילים. נחוצה מידה של בגרות, כדי ליהנות מערכים אלה של הרומנטיקה. מה שנותר הוא הגישה, המאפיינת גם כיום את תרבות הנוער, כי רבים מהלהיטים של ימינו לא פחות רומנטיים ביסודם, גם אם הם לבושים בציניות והספקט רעשני של רוק אנד רול... בסופו של דבר, הנהייה האופנתית אחרי חזונות המזרחיות או האסטרולוגיה למיניה, קרובה לרוח הרומנטיקה ודמיונותיה שלא מהעולם הזה, וכך למרות שאין חדש תחת השמש, גם הישן הוא תמיד חדש.

מוסיקה – וירטואוזיות – הנאה

הופעה חוזרת, נפרדת, בארץ של שני מוסיקאים סוחפים: אגברטו ג'יסמונטי (ולהקתו) ופייר בן סוסאן. הם לא אוהבים ש"מגדירים" אותם. "המוסיקה שלי לפעמים יפה לפעמים רעה", אומר ג'יסמונטי הברזילאי. "יש לי אישי משלי ואני רק רוצה בהעמקתו" כך בן סוסאן היהודי־האלג'יראי

אגברטו ג'יסמונטי

פייר בן סוסאן

רוברט תומאס

צילום: גיורא נאור

מאת עמית רוט

יהיו מניעיך לשמיעת מוסיקה אשר יהיו, הגורם שיקבע אם תרצה לשמוע אותה שנית יהיה – מידת ההנאה.

בשבועיים הקרובים יחזרו לארץ לסיבוב הופעות אגברטו ג'יסמונטי (ולהקתו) ופייר בן־סוסאן (ביחד עם רוברט תומאס), שניים שהמוסיקה שלהם אינה קלה להגדרה, אבל מושכת קהל נלהב ומבקרים מהללים בכל העולם, בזכות היותה הרפתקנית, מתוח־כמת, מגוונת בווירטואוזיות ובראש וראשונה – מהנה. לג'יסמונטי זהו הביקור השלישי בארץ בארבע שנים, מה שמראה על הפופולריות של גדול מו־סיקאי הג'אז המודרניים של ברזיל, ואחד הגיטריסטים האקוסטיים המ־עניינים בעולם. אפשר לקרוא למוסיקה שלו "ג'אז", אם כי אינה תואמת בדיוק את ההגדרה של ג'אז כמורשת של מוסיקה אמריקנית־שחורה, עם אלמנ־טים אלתוריים.

ג'יסמונטי (ג'יסמונטשי בפורטוגזית) הושפע אמנם ממורשת זו, אבל הוא משלב ביצירותיו אלמנטים רבים אחרים: ברזילאיים, קלאסיים ועוד. שיוצרים מוסיקה אישית מאוד. ג'יסמונטי מנגן את עצמו ובעצמו, על בסיס תרבותי קונקרטי, ובכך הוא נמנע מהיצירה חריקנית של הרבה מהיוצרים העכשוויים (ראה למשל חלק גדול מקטלוג E.C.M), שהרצון ליצור מוסיקה אישית ולעשות כסף בלבל את דעתם.

הוא אומר: "לטעמי יש במוסיקה שלושה מרכיבים בסיסיים: המוסיקה עצמה, הכלי והנגן. אינני שואף להיות אינטליגנטי כל הזמן, אנחנו לא כאלה אינטליגנטיים ויפים כל הזמן. המוסיקה שלי משקפת את חיי – לפעמים יפה ולפעמים רעה. אם אני מנגן לעתים את האקורדים או הסולמות בצורה לא נקייה, זה בסדר, כי אני מנגן מה שאני מרגיש. מלודיות ואקורדים וסולמות – כולם חלק מהמוסיקה שלי. אם הם אינם החלק החשוב ביותר. אני שואף להיות אדם מאוזן ולמצוא את האיזון הנכון בין הצד הטבעי לצד התרבותי שלי. אני שואף לחיות נינוח עם המוסיקה".

אגברטו ג'יסמונטי נולד ב־1947, בעיר קרמו שליד ריו דה־ז'נרו, למשפחה מוסיקלית שעודדה את לימודי הפסנתר וקריאת התווים בצורה מקצועית כבר מגיל 6. במשך 15 שנה למד פסנתר קלסי ואחר־כך ביצע צעד מאוד לא מקובל בזמנו: הוא נסע ללמוד מוסיקה באירופה, ועבר בפריס מורים מהוללים, אצלם התמחה בתזמור וקומפוזיציה. הוא הכיר גם את הצדדים המודרניסטים והלא־שגרתיים של המוסיקה הקלסית מודרנית, כפי שהם מתבטאים בעבודותיו של ממציא שיטת 12 הטונים שנברג ועמיתו־תלמידו אנטון וברן.

מן הקלסיקה אל הג'אז

כשחזר ג'יסמונטי למולדתו היה למעבד מוסיקלי ומבצע מבוקש למוסיקה "קלסית".

על לימודיו סיפר: "היחס שקיים ללימודי המוסיקה בארה"ב ואירופה אינו מקובל בברזיל. לפני 25 שנה, אב ברזילאי שרצה שבנו ילמד בבית־ספר למוסיקה, נחשב למטורף לגמרי. לא היה שום כבוד למוסיקאים בברזיל, עד שבאו אנטוניו קרלוס ג'ובים, באדן פאוול, ג'ו ג'ילברטו, וינסיוס דה מוראיס וכל השאר. אפילו וילה לובוס (הקטור וילה לובוס – המלחין הקלסי הגדול שאחראי במידה רבה לפופולריות של הגיטרה הקלסית במאה ה־20) נאלץ לעזוב את ברזיל, כיוון שאנשים אמרו לו שהמוסיקה שלו אינה ברזילאית מספיק... לי היה המזל שגדלתי במשפחה שידעה להעריך את חשיבות המוסיקה".

בשנת 67' החל ג'יסמונטי לנגן בגיטרה, ולערב השפעות שונות במוסיקה קלסית. דרך הגיטרה הכיר גם נגני ג'אז כדגמת ריינהארדט, ווס מונטגומרי ונגני רוק ג'אז כג'ימי הנדריקס וג'והן מקלפלין. בדרכו מאז צירף השפעות רבות, ביניהן צלילי מולדתו ברזיל על כלי ההקשה המיוחדים שלה. התזמורים של ג'יסמונטי הם יותר מיוצאי־דופן ומעניקים למוסיקה המורכבת שלו תגה, גוון אקזוטי אותנטי.

מאמצע שנות ה־70 מוכר ג'יסמונטי לחובבי ג'אז בארה"ב ואירופה, וחצי מכל שנה הוא מבלה בהופעות ברחבי העולם. נוסף ל־17 התקליטים שהקליט בברזיל, הוא אחד האמנים הבולטים של חברת התקליטים E.C.M, שבמסגרתה הוא מוציא תקליטים מאז 1978 עם נגני ג'אז בולטים, כסקסופוניסט הנורבגי יאן גרברק, וחברי "אורגון": הגיטריסט ראלף טאונר, המקיש קולין וולקוט, והבסיסט צ'רלי היידן.

את תקליטו "Soc Do Mela Dia" – "שמש של צהריים", הקדיש לאינדיאנים הברזילאים והושפע בכתיבת הקטעים מניסיונו הממושך בהתחקות אחר אורחות חייהם הפרימיטיביים. לדעתו, ההרמוניה הפנימית שלהם היא הדבר החסר בחיינו. כשניסה ללכת אל "המעיין" ממנו נובעים שורשי הפולקלור הברזילאי האמיתי, הגיע לשבט הקסינגו, אשר חיים בג'ונגלים, על גדות האמזונס האדיר.

מבלי להבין את שפתם הוא הסביר להם שרצונו ללמוד את שורשי המוסיקה האינדיאנית. אך שם הבין שזה לא כל כך פשוט וכדי ללמוד עליו להכיר את הג'ונגל ולהקשיב לקולותיו. במשך 40 יום ולילה ערך מסע במעבה הג'ונגל, מבלי להחליף מלה עם מדריכו – ראש השבט. מאז הגיח במשך חמש שנים, באופן קבוע, אל הג'ונגל מתוך הציביליזציה העירונית, ובילה תקופות עם האינדיאנים.

בהופעת הסולו שלו בביקורו הראשון, ויחד עם המקיש ננה וסקונסלס בביקורו השני, השאיר ג'יסמונטי קהל מרותק.

אבשלום פרנצוז האיש שמביא בפעם השנייה את ג'יסמונטי, המצפה שההופעה הנוכחית, עם ההרכב הברזילאי שכולל את ננה בכלי הקשה והגיטריסט פסנתרן נגדו קרנירו, תיטה הרבה־הרבה יותר לכיוון מוסיקה ברזילאית. וגם יותר נגינת פסנתר וסינטיסייזר של ג'יסמונטי, וכמובן סולואים וביטוי מלא לחברי הלהקה שמנגנים אתו כבר זמן רב.

עוד אחד שמשאיר קהל פעור־פה הוא הגיטריסט פייר בן־סוסאן, אותו ראינו בשנה שעברה בפסטיבל הגיטרות בבית לסין. בן־סוסאן הוא "תופעה" אמיתית, שמדהימה את מבקרי המוסיקה בכל העולם ובמיוחד בארה"ב. הם לא מבינים איך נעלם מתודעתם אחד מטובי הגיטריסטים האקוסטיים של העשור האחרון: "בסיום ההופעה מצאתי את עצמי סורק את זיכרוני המוסיקלי, בנסותי לזכור איזשהו גיטריסט שהרשים אותי כל־כך בשמיעה ראשונה, כמו בן־סוסאן" כתב אחד מעשרות העיתונאים האמריקניים שהתלהבו ממנו.

שילוב של אלף השפעות

אבל במקרה הזה אין לסמוך על מבקרים זרים, כמו גם במקרה של ג'יסמונטי – אני יכול להעיד משמיעה ראשונה, שהבחור נותן בגיטרה וסט האפקטים האלקטרוניים יותר משיכולתי בכלל לצפות. בן־סוסאן הוא ממוצא מסובך במקצת, אך חשוב לגבי המוסיקה שלה. הוא נולד באלג'יריה, שהיתה חלק מצרפת, ולכן שפת־האם שלו צרפתית. למשפחה יהודית, שהגיעה לאפריקה מספרד בזמן הרדיפות של איזבלה ה־1 – הקתולית, והתיישבה במרוקו ואלג'יריה הספרדיות. כלומר, כל אבותיו של פייר בן־סוסאן חיו בצפון־אפריקה הרבה לפני שהצרפתים כבשו אותה.

כל זה חשוב מפני שבמוסיקה של בן־סוסאן, שלעתים קרובות מוגדרת כאקלקטית, ניתן למצוא אין־ספור השפעות מכל המקורות הנ"ל. נוסף להשפעות לא פחות ברורות של המוסיקה שהוא נוהג לשמוע – חלק גדול ממנה שייך לג'אז אמריקני ולמוסיקת־עם שמקורה במסורת של האיים הבריטיים.

בן־סוסאן אינו אוהב להיות מוגדר, ורק בשנים האחרונות הצליח להתחמק מהתווית של "גיטריסט־פולק" שהודבקה לו לאחר תקליטיו הראשונים. את תקליטו הראשון הקליט בגיל 17, וזכה בפרס ה"גרנד־פרי של התקליטים" בפסטיבל הג'אז של מונטריי, כתקליט הפולק הטוב ביותר של שנת 76'.

"הסגנון שלי", הוא אומר, "הוא שילוב של אלף השפעות, בנוסף לעובדה שהמוסיקה שאני מעדיף היא המוסיקה שאני כותב. אני תמיד מאזין למה שאני יכול לשמוע בראשי. אני לא מבזבז את כל זמני בהאזנה לאנשים אחרים. כמובן שאני מאזין לאחרים – ונהנה מכך, כי אני אוהב מוסיקה. אבל אני באמת מתעסק בעבודה על אמנותי. אני יודע שאת מה שיש לי לאמר, איש לא יאמר כמוני. לכן אני חייב לספר, ואיש לא ינגן את המוסיקה שאני רוצה לנגן, כי היא שלי.

יש לי משהו אישי שלי, ואני רק רוצה להעמיק עד כמה שאפשר בהגשמתו. כל מה שאני שומע מתקבל תמיד בברכה – כי אני מאוד פתוח ומוכן לחבב דברים רבים ושונים – אבל קשה להשביע את רצוני.

"יש גיטריסט שאני אוהב מאוד, הוא אפילו יותר מגיטריסט, הוא באופן מוחלט – מוסיקאי, פסנתרן, גיטריסט, חלילן, נגן צ'לו, מלחין סימפוני, שמו הוא אגברטו ג'יסמונטי, אני אפילו יותר מושפע מהדרך שבה הוא עושה את שלו מאשר מהמוסיקה שלו".

אם כן, בן־סוסאן בציטטה שהבאתי מתוך המגזין "גיטר פליייר", סגר את המעגל שפתחנו עם ג'יסמונטי. עוד דבר חשוב מאוד בקשר לבן־סוסאן, לאלה מהגיטריסטים שראו אותו ונדהמו מהטכניקה, ולא הבינו איך הוא מצליח להשמיע את המוסיקה שלו עם איצבועים כל־כך מורים ולא־הגיוניים, וריצה מטורפת ובלתי־פוסקת על צוואר הגיטרה בפוזיציות משונות עם הרבה אקורדים פתוחים. בן־סוסאן מכוון כבר למעלה מעשור כשכיוון המיתרים הוא (מלמעלה למטה) DADRAD, מה שגורם לגיטרה שלו להישמע כל־כך שונה. נוסף לכך שזו גיטרה מיוחדת, שנבנתה עבורו בידי אנגלי בשם לאודן, ונוסף לאיצבועים המיוחדים ולמגע האצבעות של בן־סוסאן.

בן 28 הוא מחזיק באחת הטכניקות המרשימות שיש היום לגיטריסט אקוסטי להציע.

אל בן סוסאן אמור היה להצטרף המקיש ההודי שיאמל מקטה, שנפגע בתאונת דרכים ובמקומו בא מוסיקאי הרבה יותר מפורסם, איש כלי־ההקשה האמריקני – רוברט (בובי) תומאס, שהיה המקיש של להקת "תחזית מזג האוויר" עם זווינול, שורטר וג'אקו פסטוריוס.

תומאס, שמעדיף להיקרא "רוברט־תומאס" מתופף בידיו ולא חלילה "בובי תומאס מקיש", יתן קונטרה מרתקת לבן־סוסאן. אגב, ביקורו השני בארץ, בראשון הופיע עם החלילן הרבי מאן.

את בן־סוסאן מביא לארץ עוד אמרגן קטן שאכפת לו – גיורא נאור.

בן־סוסאן יופיע: בפסטיבל המוסיקה בשפיים, ערב שבועות, 12.6; בבית אבא חושי, חיפה, מוצאי שבת 14.6; בדורות מ.א. שער הנגב, ראשון 15.6; תל אביב, בית לסין, שני 16.6; ירושלים, פרגוד, שלישי 17.6.

ג'יסמונטי יופיע: בירושלים, באולם הנרי־קראון, שבת 21.6; באמפיתיאטרון בפארק הירקון, שני 23.6; ובאודיטוריום חיפה, שלישי 24.6.

שמואל בונים

הזמיר מארץ סין

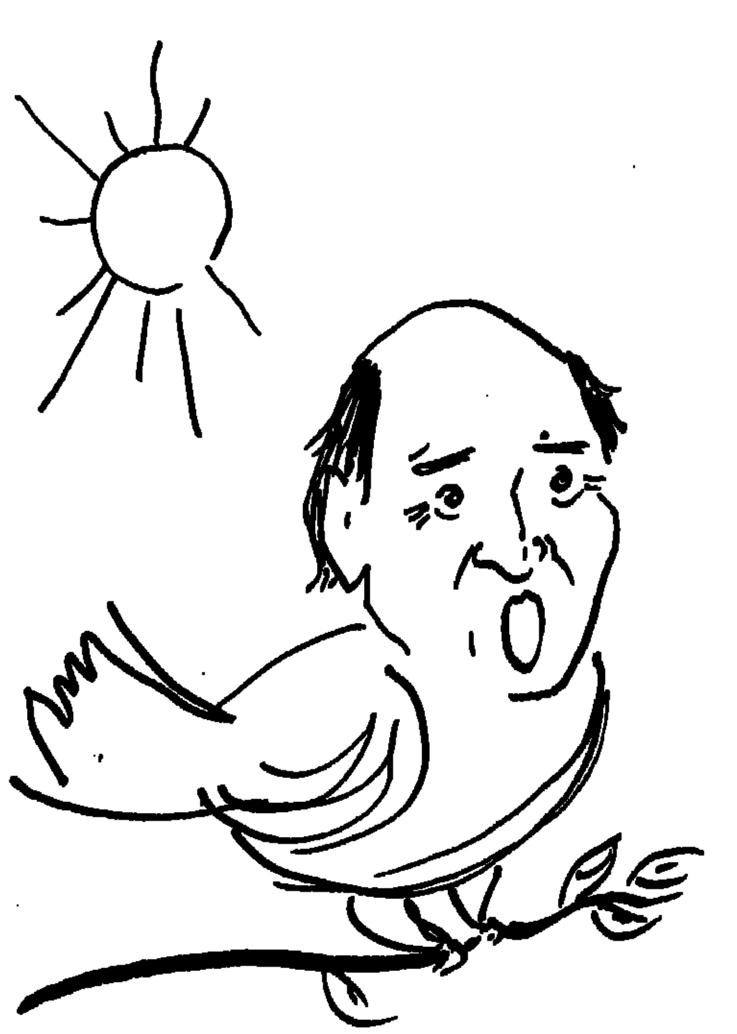

„הזמיר, הזמיר אל תפריע בשיר..."
(שיר חיילים רוסי)

המנדרין הגדול, בשנת שלוש למלכו, עשה משתה לכל שריו ועבדיו ולכל העם היושב בצ'ן־צ'ין־צ'ון למגדול ועד קטן „להראות את עושר כבוד מלכותו ואת יקר תפארת גדולתו". ויאספו האורחים באולם הארמון וישבו מסובין סביב שולחנות מלאי כל טוב – תרנגולים, ופסיונים, ודגים מן הים הגדול, ופירות מפרי האדמה והעץ, ויין כיד המלך. ויאכלו וישתו וישירו שירים רבים מן הימים ההם וגם מן הזמן הזה. קם המנדרין הגדול, הביט על סביבותיו וירא כי כולם נאספו ובאו ורק אחד חסר – הזמיר. וישלח את עבדיו אל היער להביא גם אותו לחגיגה. וייצאו העבדים דחופים אל היער, ויורידו את הזמיר מן העץ, ויביאו אותו בכבוד רב אל המשתה, ויושיב המנדרין את הזמיר לימינו ולשמאלו בראש השולחן. ויהי כטוב לב האורחים ביין, ויפתח הזמיר את פיו ויפצח בשיר. והשרים כולם רחב לבם ויתמוגגו מן השירה.

כולם אמרתיו היו שרים אשר שירתו של הזמיר לא נעמה לאזנם, אך לא העזו לומר דבר. כל עוד הזמיר מזמר לא ערב איש לבו להפריע לשירתו ולשלוח ידו באוכל (רק בגניבה, פה ושם, נגסו). והזמיר מזמר ומזמר ומזמר. משעייפו המנדרין והאורחים מן השירה, ויקרא המנדרין לשר הטבחים, וייתן בידיו את הזמיר, והטבחים מרטו את נוצותיו ויטגנו אותו בשמן, ויגישו אותו לשולחן, והוא, הזמיר, נאכל בכל פה. ותהי השמחה גדולה.

מאז אותו יום אין שום זמיר מעז להתקרב לארמון ולפתוח את פיו – מחשש לחייו.

יעקב רבי

איתרע מזלו — לשלילה או לחיוב?

איתרע מזלו – מאי משמע? שיחק לו מזלו, נתמזל מזלו. מזלו היה טוב? או שמא להיפך – מזלו היה רע? שני השימושים המהופכים, לחיוב ולשלילה, מקובלים בציבור, אולם מורי־עברית, מילונים ורוב הלשונאים לימדונו כי הוראתו הנכונה של הביטוי איתרע מזלו היא: מזל ביש היה לו. בניין התפעל (אתפעל) ארמי זה מורה כאילו על משהו רע. „איתרע המזל" במובן חיובי, כגון „איתרע מזלי וזכיתי בפיס" – נחשב לביטוי שגוי.

עתה מציע לי פרופ' חיים רבין, לרגל מעשה שהיה, שאֶדְרֹש לנושא זה באחת מרשימותיי, והוא מעמיד לרשותי חומר רב בארמית ובלשונות שמיות אחרות. אני נענה להצעתו, אף־כי בהיסוס, ומשום שספק אם דיון לעומק בנושא כזה שייך למדור־לשון המיועד להיות שווה־לכל־נפש. בכ"ז אני נענה – משום שיש לי מה לומר בעניין זה מבחינה חינוכית־לשונית. נבצר ממני עתה להכריע בוודאות מה עניינו של איתרע מזלו, לדיוקם של גיזרון וסמאנטיקה, אך מֵעֵז אני לחוות דעתי באיזו משמעות עלינו להשתמש מדי דברנו עברית ישראלית – האם במשמעות השלילית או במשמעות החיובית.

המעשה שפרופ' רבין מזכירו כך היה: הוצאת ספרים ציבורית מסויימת פרסמה כרך מתורגם של כתבי ציוני שבגולה, והמתרגם הוסיף הקדמה וכה אמר „איתרע מזלי וזכיתי לתרגם" וגו'. כשהראו את הכרך לחברי המוסד הממונה על ההוצאה, התפרץ אחד מהם והתריע על טעות זו, כאילו המתרגם מצטער על תרגומו, שהרי משמעות הצירוף „איתרע מזלי" הוא „היה לי מזל רע". „מנהל ההוצאה (מספר פרופ' רבין) שאל את דעתי, ואמרתי לו שאין קשר בין אתרע הארמית ובין 'רע', ושהצורה במקורה היא אִתְּרַע 'קרה' (השווה 'אירע'). כמה ימים אחר זה התנפלו עלי שני מומחים לארמית ושאלו, כיצד יכולתי להציע אטימולוגיה כזאת? לבסוף בא המדור 'רגע של עברית' ברדיו והציע אטימולוגיה חדשה, מן תרעא 'שער', כלומר 'מזלי נכנס בשער'...

„נכון שהקשר המדומה בין 'אתרע' ו'רע' היה כנראה מקובל בזמנו של מנדלי מו"ס, המשתמש בצירוף רק לאסונות. 'אתרע' בגמרא, לפי המילונים, מתועד פעם אחת, ושם אין אפשרות להחליט אם יש בו נימה שלילית".

אביא לבסוף רק מקצת משאר דבריו של פרופ' רבין (לפי כושר הקליטה של המדור וקוראיו...). הוא מציין שיסטרוב במילונו התלמודי גוזר „אתרע מזלו" מן השורש רע"ע המקביל לעברית רצץ, רעע, כלומר „מזלו נשבר", היינו משמעות שלילית. אולם בן־ציון פישלר מהמועצה להנחלת הלשון היפנה את תשומת־ליבו של פרופ' ר. אל פירוש אחר של יסטרוב, והוא שהפועל איתרע הינו כתיב מקוצר של אִתְרְעֵי, משורש רעי (עברית רצ"ה), שאחת ממשמעויותיו, לפי אותו מילון תלמודי, הינה to be pleasing, acceptable, כלומר משמעות שכולה חיובית.

מסכם פרופ' רבין, כי זו צורה של אתפעל משורש ער"ע, אירע – „קרה" בעברית, „בהור שאירע אינו מוגבל לאירועים שליליים, ועל כן גם אין שום הצדקה להגביל „אתרע מזלו" וכו' דווקא לאירועים בלתי־נעימים".

עד כאן פרופ' רבין. מעדיף אני שלא להביע דעה נחרצת בסוגייה זו, אך אומר שלעניות דעתי, כשמדובר במזל, מתבקש להבחין בין מזל טוב למזל רע. אפשר שבאמת אין בתלמוד אלא תיעוד אחד של איתרע שאפשר לגורסו בדוחק במשמעות שלילית, אבל כך גרס מנדלי וכך גרסו מן הסתם תלמידי־חכמים אחרים בזמנו, ובשביל העברית החיה, הספרותית והמדוברת – מנדלי הוא אסמכתא מחייבת, תהיה אשר תהיה ההוראה המדוייקת של פוֹעַל כמו איתרע בארמית שבתלמוד. העברית התיקנית של הדורות האחרונים אימצה את „איתרע מזלו" במשמע של נשתבש מזלו, הופר מזלו, ואילו תפיסת הביטוי במובן „שיחק לו מזלו", או אף במשמעות נייטראלית של „אירע לו (או קרה לו) מזל" כזה וכזה – הוצג כלשון שגויה. ראוי שנקיים ונכבד את העברית החדשה (מיסודם של ספרות התחייה ואבי־זקנה מנדלי מוכר ספרים), שכוח שורשיותה אינו נופל מזה של מאמרי חז"ל עבריים וארמיים אשר מהם (או גם מהם) נבנתה העברית המנדלאית כתהליך סינתטי.

מילון אבן־שושן מגדיר: „איתרע – ארמית: בניין אתפעל מן תרע (שער בעברית) – נשבר, נפרץ". (מילון יסטרוב, כפי שמציין לעיל פרופ' רבין, אמנם גוזר את „איתרע מזלו" משורש ארמי אחר, רע"ע, אבל גם כאן המקבילה העברית היא רצץ, רעע, כלומר – „מזלו נשבר". – י"ר). להלן מציין אבן־שושן ש„איתרע הוּזַח בביטוי „איתרע מזלו", על־פי הוריות יב ע"א: חלשא דעתיה (חלשה דעתו) ואיתרע מזליה", כלומר נפרץ מזלו, הדברים נשתלשלו לרעתו. מראי־המקום שמביא בעל המילון הם ממנדלי, „יד אלוהים נשתלחה בו ואיתרע מזלו ונתקפחה פרנסתו", ומטשרניחובסקי, „ואיתרע מזלו ונפל בידי בחוריו של קושט". אגב: ניתן דעתנו לדברי הגמרא הנ"ל במסכת הוריות: מי שחלשה דעתנו, סביר להניח שמזלו נתקפח...

היועץ המישפטי לממשלה ושב"כ

ישראלים דוברי עברית יש שהם כרוכים אחר ראשי־תיבות וקיצורים, לצורך ושלא לצורך. ויש שאינם נרתעים מארכנות: צירוף של שתיים או שלוש מלים המביעות עניין אחד, תוארו של אדם אחר וכדו'. הנה שתי דוגמות „בוערות", מן האקטואליה של הימים האחרונים. מצד אחד – שב"כ. נוטריקון שכותבים וגם הוגים אותו, הגייה לא תיקנית, בכ"ף דגושה בסוף המלה! ואין פנאי ואין סבלנות, כנראה, לקרוא את שם השוטר במלואו, מלה במלה: שירות (ה)בטחון (ה)כללי. לעומת זאת לא אצה חדרך לומר היועץ המשפטי לממשלה, וסמי מכאן נוטריקון וחיפוש קיצורי דרך: אפילו לא „היועץ המשפטי" אלא דווקא „היועץ המשפטי לממשלה". אולי בדין, משום שסתם יועצים משפטיים יש הרבה, במוסדות ממשלתיים, ציבוריים וכלכליים – אבל ראש התביעה הכללית במדינה יש רק אחד, והשנ שתצורף לו תמיד מלת־הלוואי „לממשלה".

חיה יוסף

ציפורן במקום נפטלין

עצות מן השרוול

עוד לא אחסנתם את בגדי החורף? אז מהר תעשו כך, כי אחרת הפרפרים האכזריים, העש יתחילו את סעודת הקיץ שלהם. קשה להאמין איזה נשק יכולים הפרפרים הקטנים האלה לגרום לבגדי הצמר שלכם. אנו רגילים עוד מימים־ימימה לכבס כל פריט, לעטוף בניילון או נייר, ובין השכבות לפזר כמה שיותר אבקת נפטלין. יש גם כדורי נפטלין, אך הריח הוא בדיוק כמו של האבקה, כלומר: נורא, מגעיל, חריף וקשה לסלקו. מחוץ לכל האי־נעימות הזו הנפטלין הוא גם רעל, ואנשים רבים סובלים מתופעות אלרגיות מאוד לא נעימות ממנו. מגע עם נפטלין עלול גם לגרום לתמס־דם אצל אנשים הסובלים מחוסר G.P.D תופעה המופיעה הרבה בין עולי עיראק וכורדים. גם אכילת פול גורמת להם לתמס־דם. יש הרבה מאוד אפשרויות אחרות, בלי כל הסימנים האלה, ולא פחות יעילות.

ובכן: כל פריט ופריט יש לכבס, ובמי השטיפה האחרונים להוסיף חומץ. לתוך כיסי המעילים, אפודות או שמלות, שמים כמה ראשים של תבלין הציפורן. הריח נעים, והעש לא סובל אותו. עוטפים את פריטי הלבוש בנייר עיתון.

פרוות, בנוסף, רצוי לשמור בתוך שקי ניילון ולסגור היטב. שטיחים שרוצים לשמור בצד בחודשי הקיץ: מנקים היטב, מפזרים הרבה מאוד מלח בישול ומברישים במברשת, או בשואב אבק. מלח מנקה היטב. מכסים את השטיחים בנייר אריזה חום, ועל הנייר מניחים כמה סמרטוטים טבולים בטרפנטין (אפשר להשיג בחנויות־ לחומרי בניין) מגלגלים ושומרים במקום חשוך. ליתר ביטחון מרססים בתוך שקיות הפלאסטיק או הניילון, מגרות או ארונות, מנה טובה של תרסיס נגד עש, באמצע חודשי הקיץ כדאי לרסס שוב את המקום בו שמורים בגדי החורף.

קניה נכונה

בריאות מתוצרת הארץ

אופנה

ושוב נועלים סנדלים. לו רק ידעו כמה חשוב שהסנדל יהיה נוח היו חושבים פעמיים לפני הרכישה. יותר ויותר מסתובבים בקבקבי עץ או גומי. זה טוב לשעה־שעתיים. לירידה לים או לבריכת שחייה, אבל בשום אופן לא להליכה ארוכה או לעבודה. גם בקיץ הרגל זקוקה לתמיכה טובה. מצאתי סנדל כזה שהוא נאה וגם בעל מבנה אורטופדי, כלומר הסנדל נשען על רפידה טבעית, עשויה עור. לרפידה קמרים ושקעים במקומות המתאימים לפי מבנה כף הרגל.

סנדלים תנכיים אלה עוצבו על־ידי גידי ברודיס, בן קיבוץ „נאות מרדכי", מקום בו נמצא גם המפעל „נאות", מפעל הנעליים של קיבוץ „נאות מרדכי". את דגם ה„טבע" ודגמים רבים אחרים אפשר לרכוש בכל בתי הכל־בו למיניהם.

המחיר לצרכן 55 ש"ח, בעוד שאותו סנדל מתוצרת גרמניה, של פירמה מאוד ידועה, עולה מעל 100 ש"ח.

נעמן לצרכן

הקניה הנכונה

שוב מעלים את המחירים, ושוב אין אנו בטוחים אם לקנות בחנות זאת או אחרת. צריך לעקוב אחרי מודעות בעיתונים, כדי ללמוד איפה יש הוזלות. לא פעם כדאי לנסוע לחנות, או למרכז קניות מסוים, כדי לערוך קנייה גדולה. במקרה נכנסתי לחנות המרווחת והיפה של „נעמן" ברחוב ז'בוטינסקי 9 בבני ברק. אין בעיית חנייה ואוטובוסים מכל הסביבה, אפילו מיפו ותל־אביב מגיעים עד לחנות. ההנחות משמעותיות, ובנוסף לפריטי קרמיקה ביתיים למיניהם מצאתי שם מייבש ירקות אחרי הרחיצה, מתקן מצוין לאוהבי סלטים טובים. נוסף לקנייה זולה ויפה, זוכים ליחס עדין ואדיב ו[illegible] של כל קנייה, בסכום של 35־10 ש"ח אפשר למצוא שם מתנה מאוד יפה ושימושית.

לא להחמיץ

ורדה נשרי מנגנת באך

עוד סיפור על יאנוש קורצ'אק

בסוף יוני יתקיים הקונצרט האחרון ב„מרכז באך פלוס" שעבר השנה מגבעתיים לאולם החדש של יד לבנים בתל אביב. ורדה נשרי, היא זו שהקימה את המרכז ומנהלת אותו, היא גם הפסנתרנית והסוליסטית ומתכננת התכניות של המרכז. רבות נכתב וסופר על עבודתה הברוכה, אך רק מעט יודעים על חיפושיה אחרי מנגינות שנשכחו או אבדו. בנייחוד אלה שנכתבו על־ידי אמנים שנספו בשואה.

ורדה הכינה תכנית מיוחדת לקונצרט האחרון של העונה שייקרא: באך, ציפורים ואגיגה. לסיום הקונצרט תנוגן יצירה שנכתבה במיוחד לזכרו של יאנוש קורצ'אק. הקונצרט ילווה הסברים מפיה והיא הכינה חומר רב מארכיון קורצ'אק, הנמצא במוזיאון שבלוחמי־הגטאות. התעודות, יומנים, רשימות, צילומים וספרים, יוצגו לפני הקהל שיוכל לעיין בו לפני הקונצרט.

ורדה אומרת, שבארכיון לוחמי הגיטאות נמצאת יצירה מוסיקלית אחת על יאנוש קורצ'אק, אורטוריה שנכתבה בשפה הפולנית. מנהלי הארכיון לא יודעים יותר על כל יצירה אחרת. לפני ומקימה שוחחה ורדה נשרי עם אדם בשם הררי, ממעלה החמישה שהיה שותף ליאנוש קורצ'אק בהוצאת עיתון בוורשה (פוליז). הוא סיפר שמלחין בשם משה הוך, כתב יצירה על קורצ'אק. ורדה לא בדקה את העניין ולא יכלה לתת לי מידע על כך. היא מאוד מצטערת על כך שאין יצירה מוסיקלית על קורצ'אק ופעילותו בימי השואה בפולין. ורדה מספרת: אני ילידת הארץ, אך אמא נולדה בווילנה. בהיותי רק בת 8, כבר ליוויתי את אמא בהופעותיה לפני קהל. אמא הייתה זמרת, ואני „ילדת פלא" פסנתרנית. רוב ההופעות של אמא היו לזכר קהילה מסוימת, אשר נספתה בשואה. כך שמעתי רבות על השואה, ובמיוחד זכורה לי השיחה של אבא קובנר על השואה ומלחמתם הנואשת של הפרטיזנים נגד הנאצים. אמא שרה את כל השירים העצובים כמו: „אלי אלי למה עזבתני" או „העיירה בוערת". ודרך המוסיקה למדתי יותר על השואה מאשר יכולתי ללמוד מסיפורים.

ורדה מצרפת לכל קונצרט שלה יצירה יהודית, וכבר נכתבו כמה יצירות במיוחד עבורה בנושאים אלה. בשביל ורדה האמנות היא ראי התקופה, ולא פלא שחיפשה יצירות מוסיקליות דווקא מתקופת השואה. במיוחד הצטערה על שלא מצאה שום יצירה לזכר מיליון וחצי הילדים שנספו בשואה. הצעדה של קורצ'אק ותלמידיו כ"ב באוגוסט 1942, היא סמל עבורה, אך תמונה זאת רדפה אחרי ורדה, והיא פנתה לכמה וכמה מלחינים בארץ וביקשה שיכתבו יצירה בנושא זה, אך ללא תוצאות.

מספרת ורדה: הכרתי מלחין גרמני, יליד קניגסברג בן 52, אוהב ישראל, למרות שאינו יהודי למד עברית. שמו אוסקאר, גוטליב בלאר. דיברתי אתו והוא הבטיח לעיין בחיי קורצ'אק, ובאמת, לפני כשנתיים, כתב לי קונצרט לפסנתר לפי רוחי. היצירה כתובה בהרבה רגישות, אפילו מבחינה גראפית, התווים מסודרים לפעמים בצורת מגן־דוד, או שאפשר לראות את אותיות השם האמיתי של קורצ'אק: הנרי גולדשמיט. גם האותיות, חמישה באוגוסט מעוצבות בתוך התווים. בלאר עמד על כך שיוכירו את שותפו לעבודה של קורצ'אק, הגברת סטפה וילצ'ינסקה, אשר כיהנה כאם הבית ושבלעדיה לא יכול היה לטפל בילדים היתומים האלה. שמואל גוגול, נגן מפוחית הפה הידוע, היה חניכו של קורצ'אק, וגם הוא סיפר על גדולתה של סטפה וילצ'ינסקה. באושוויץ ניגן גוגול על מפוחית הפה שלו בתזמורת, ונגינתו היא שהצילה אותו ממוות.

בקונצרט האחרון, כ־13 ביוני, תנגן ורדה נשרי את היצירה ב„יד לבנים" בתל־אביב. בשישה בנובמבר תנוגן היצירה בדיסלדורף שבגרמניה.

ירושלים על ראש שמחתנו

לא להחמיץ

ירושלים תמיד מרשכת, ותמיד אפשר לראות בה משהו שעדיין לא ראו, ואת עיר נהדרת אף למרות כל חוסר גם ירושלים סובלת מן המשבר הכלכלי והתיירות נכנסה לעידן של קיפאון. ישבו אגודת העיר, יחד עם התאחדות בתי המלון ומשרד התיירות ומתכננים משהו מיוחד שתכלל להחמיץ: יריד תיירות בירושלים. שלושה ימים, בין [illegible] ביוני יתקיים במלון [illegible] רנסנס־ירושלים יריד שמטרתו להביא לעיר הבירה המונים. הוכנו תכניות מגוונות למפגש, בהן סיורים בעיר ובסביבה, הרצאות, סרטים, הופעות רחוב, וכמובן כל מיני ארוחות על פי המסורת הירושלמית. ביריד, על שטח של כ־1000 מ"ר, יציגו משתתפים רבים מענפי התיירות השונים, כל אחד בביתן שלו. ליריד הוזמנו מאות מנכ"לים, מנהלי [illegible], נציגי ועדי עובדים ומנהלי מושבים וקיבוצים. יראו להם מה יש לירושלים וסביבתה להציע לתיירים והם [illegible], כדי שידעו במה כדאי לבוא דווקא לירושלים.

אופנה

קריאות חדשות נשמעות ברחבי ארגנטינה. הן משלחות את היהודים אל מקומות לא סימפטיים. מה הקשר ביניהן לבין המשרות הבכירות אותן ממלאים בני עמנו במערכת השלטונית של הנשיא אלפונסין?

„יהודים לגרדום"

מאת יהודה צור (בואנוס איירס)

יהודי ארגנטינה עלו בסולם החברתי והכלכלי של ארגנטינה מאז שראול אלפונסין נבחר לנשיא ארצם. לכאורה, נראה היה שמעולם לא היה טוב יותר למאות־אלפי היהודים בארגנטינה. תופסים עמדות רמות בממשל, בחיי התרבות והחינוך, וכמובן מרחיבים את עסקיהם הכלכליים והמסחריים. אלא שדבריו של סאול אובלדיני, מזכ"ל הסתדרות העובדים הפרוניסטיים, שחוללו סערת רוחות בארגנטינה בשבועות האחרונים עוררו חשש בלבם. האם אמנם הגיעו אל המנוחה והנחלה.

ב־25 במרץ האחרון התכנסו רבבות פועלים לעצרת שאורגנה על־ידי הסתדרות העובדים הפרוניסטית, שבראשה אובלדיני, כדי למחות נגד מדיניותו הכלכלית של אלפונסין. לפי מיטב המסורת הדמגוגית של הפרוניסטים, לא חסך אובלדיני את שבט לשונו מממשלת אלפונסין ותקף בחריפות את שריה; שיא נאומו היה, דבריו המכוונים כלפי (CESAR JAROSLAVSKI) סזר חרוסלבסקי, יהודי, דור שני בארצו, המשמש כיושב־ראש סיעת השלטון בבית הנבחרים, שהוא, למעשה, האיש החזק במפלגת השלטון ובחוג הקרוב לאלפונסין.

אובלדיני לגלג על חרוסלבסקי, ודבריו שימשו מאיץ שהעיר מתרדמתה את האנטישמיות החבויה, בנפש שומעיו. מאות מן הנוכחים החלו לשיר בקצב מדבק של מוסיקה עממית „ייגמר ייגמר בית הכנסת הרדיקלי" („רדיקלית" הוא שמה של מפלגת השלטון והכוונה שהיהודים השתלטו עליה), ובהמשך — ביטויים פחות לבביים, כגון: „יהודים לגרדום" וגם „יהודים בני זונה" וביטויים אחרים שהם חידושים מעניינים בלשון הסלנג של בואנוס־איירס.

היהודים כולם

המניין הראשון של קהילת יהודי ארגנטינה התכנס באחד מימי שנת 1860. באותו מקום נבנה, שנים מאוחר יותר, בית־כנסת מפואר. הגל הראשון של יהודי ארגנטינה הגיע בשנות ה־80 של המאה הקודמת ממזרח אירופה. היהודים דורבנו על־ידי הפוגרומים ברוסיה. מאות אלפים נסו לארצות הברית ורבבות לארגנטינה. אך אלה לא היו היהודים הראשונים. הקהילה הספרדית, המונה היום כ־50 אלף יהודים, אינה מעורבת כלל בחיי הקהילה האשכנזית. ולה בתי כנסת ומוסדות משלה. היהודים הספרדים משייכים את הייחוס שלהם אף למאה ה־18. גלי ההגירה מהמאה ה־19 נמשכו עד לשנים הראשונות של העשור השני במאה ה־20. היום מונה הקהילה היהודית בארגנטינה כ־350 אלף יהודים, אם כי איש לא יכול להתחייב על המספר המדויק. אחוז נישואי התערובת מגיע, לדברי אנשי הקהילה בבואנוס־איירס ל־40%־50%, בעיר הבירה, בה מרוכז רוב יהודי ארגנטינה. חברים במוסדות הקהילה כ־50 אלף יהודים באופן רשמי. אך „למעשה מצביעים בבחירות למוסדות הקהילה רק כמה אלפים". יהודי ארגנטינה, שבחלקם הגדול הם היום דור שלישי ואף רביעי בארץ, מקפידים ברוב המקרים להבליט את היותם אזרחים ארגנטינאים לכל דבר, בעלי דת יהודית. „אך גם מקרים אלה הולכים ומתמעטים, וצעירים רבים מדי בארגנטינה מעדיפים להתנתק מכל יהדות גלויה."

עוד ועוד אנשים בקהל הצטרפו לשירת־שנאה נגד היהודים, בעיקר ליד בימת הנואמים, ושם ישבו באותה עת נציגי מפלגות וארגונים, המשתפים פעולה עם הטרוריסטים, ביניהם אוסקר אלנדה המנהיג הקשיש של המפלגה „אינטרנסיגנטה", שנחשב עד כה לאוהד ישראל.

כמה דקות חלפו, מבלי שאיש מן הנוכחים על הבמה ינסה להפסיק זאת, רק אז נשמע קולו של סאול אובלדיני, המנסה להשתלט על השירה האנטישמית הפרועה באומרו: „בכל משפחה יש כבשה שחורה", מאוחר יותר טען אובלדיני כי היה זה ניסיון לבלום את האנטישמיות בתוך הקהל, אך יהודים רבים ראו בדבריו רק ניסיון לאליבי שלאחר מעשה, כדי להצדיק את הדקות שחלפו עד שנקף אצבע, כך טענו מנהיגינו חרוסלבסקי וגאס; מבכירי הסנטורים בארגנטינה, וסטורבין, שעמד בראש רשימת הצירים לבית הנבחרים במפלגה הרדיקלית, ואחרים.

עוד כמה ימים חלפו עד שקבוצות וארגונים ארגנטיניים, המזוהים עם הפרוניסטים, החלו לגנות את המעשה: „טעה אובלדיני כאשר נקב בשמו של חרוסלבסקי, כי בכך נתן תמיכה לקבוצות הריאקציה, אשר יכולות עתה לנפנף באנטישמיות" אמר אוסקר אלנדה. גם אנשי מפלגת השלטון נזקקו לימים נוספים עד שערכו סעודת פיוס לחרוסלבסקי.

„איש מן היושבים על הבימה באותו רגע לא התערב כדי להפסיק את דברי אובלדיני ואת שירת הקהל, אולי מתוך חשבון אלקטורלי לטווח ארוך של זכייה בפופולריות זולה, מתוך מחשבה ש„קהל הלקוחות" שלהם נוטה לאנטישמיות. אין זאת הפעם הראשונה בארגנטינה שגופים דמוקרטיים, כביכול, מצטרפים לחוגים אנטישמיים וימניים, כדי לא לחפור בריתות פוליטיות", אומר לנו הסנטור אדולפו גאס, יושב ראש ועדת החוץ של הסנט.

לא רק הפרוניסטים וארגונים מן הימין לא גינו את המעשה, גם השמאל, ברובו הגדול, המתין כמעט שבועיים עד שהשמיע את קולו. הגינויים שהופיעו בעיתוני השמאל בימים שלאחר האירוע סיפרו בהרחבה על העצרת, אך התעלמו לגמרי מן הפרשה והזכירו האנטישמיים כאילו לא אירע דבר. רק כאשר הבין אובלדיני בגלל מחאות היהודים, שהפרשה הורגת בהרבה מכוונתו לצמצמה, הוא ניאות לקבל במשרדו את נציגי הקהילה היהודית בעיר הבירה. מצלמות הטלוויזיה הזמינו את לחיצת הידיים של אובלדיני [illegible] נשיא הקהילה.

אדולפו גאס, יושב ראש סיעת מפלגת השלטון

הארגנטינאים ראו בטלוויזיה את נציגי הקהילה היהודית מקבלים לידם גילוי דעת של הסתדרות העובדים, המגנה „כל תופעה של אנטישמיות שוו תופעה חד־פעמית ושולית בעצרת ההמונים של 25 במרץ".

מנהיגי הקהילה היהודית הסתפקו בכך שאובלדיני כלל בגילוי הדעת אפילו [illegible] חבר בית הנבחרים, ממוצא יהודי, לא נשמע מרוצה באומרו: „הם מתעלמים מהעובדה שאובלדיני אמר שעות ספורות לפני בנאום שהיהודים באים אל הפועלים רק כאשר הם חוששים לעורם. למה דווקא באו נציגי הקהילה אל בניין ההסתדרות, למה לא היה להיפך, כפי שמחייב העלבון שספגו היהודים. הרי הם היו הנפגעים מכך. זאת שתדלנות יהודית מסורתית ולא עמידה גאה של יהודי ארגנטינה".

כולם יהודים

ברשימת המינויים בעולם [illegible] התרבות, התקשורת והמסחר בארגנטינה [illegible] האחרונות, השמות היהודיים [illegible] המזרח־אירופיים תופסים מקום [illegible] אלפונסין. מקרובים, חוץ כמה שרים [illegible] ברודרסון, שר הכספים, ד"ר [illegible] מבהיקן ברנרדו גרינספון, שר [illegible] כיהן בעבר כשר הכלכלה בממשלת [illegible] למרות שנאלץ לפרוש, עמדו [illegible] השנים עם אלפונסין. והוא [illegible] התרבות הוא מרקוס אגינס, סופר [illegible] יו"ר הבנק המרכזי הוא לאופולדו פורטנוי [illegible] הרקטור החדש של אוניברסיטת [illegible] הוא אוסקר שוברוף, אשר [illegible] בחירתו היא משמעותית [illegible] [illegible]

בעל הבורסה הפרטית

בארגנטינה אסורה החלפת מטבע באורח פרטי, שלא על פי השער הרשמי. חברנו יהודי, שהוא בעליו של שני בנקים פרטיים הפועלים בעיר הבירה. באותם מקומות מחליפים מטבע מכל סוג שהוא, שלא על פי השער הרשמי. עשרות אנשים מתרוצצים בין החדרים, ולצד הטלפרינטרים והטלקסים המקשרים את יהודי ארגנטינה, ואלה שאינם יהודים, למרכזי הבורסה ברחבי העולם.

„יתכן שיש כאן דברים שלא בדיוק על־פי רוח החוק, אך אין בעיה: מי שצריך לדעת בין שומרי החוק יודע על כך. ודאי יש להם סיבות טובות להעלים עין מן התופעה". זאת לא הדוגמה היחידה המלמדת שהרצון לשמור על נכסי צאן ברזל של הכלכלה מכסים על החששות המכרסמים בלבותיהם של היהודים. לפני כמה שבועות נפגש מדען ישראלי, יליד ארגנטינה, עם בעלי מקצועות חופשיים בקרב הקהילה בבואנוס־איירס. להפתעת כולם הוא פתח את דבריו במלים: „כולכם מתאבדים". הפתיחה הבלתי שגרתית הדהימה את הנוכחים, וחלקם אף מחה בקול, עד שהמדען בעל השם העולמי הסביר שהוא תמה איך היהודים הארגנטינאים אינם מבינים שהם מסכנים חייהם ומהמרים למען כסף על עתידם הפיזי.

אוסקר שוברוף, רקטור האוניברסיטה של בואנוס איירס

תפקידים חשובים בממשל אלפונסין

יתכן שהפרשה הזאת היא חלק מהמחיר שחייבים לשלם כל יהודי ארגנטינה עבור אלה שהצליחו לתפוס מקום ראשון במעלה בממשלו של אלפונסין, אומר לנו מנהיג ותיק של הקהילה היהודית בעיר הבירה, הממלא תפקידים חשובים גם בתנועה הציונית.

„לדעתי יש יותר מדי יהודים בממשל אלפונסין וזה יפגע בעתיד ביהודים", אומר האיש, אשר דאגה לגורל יהודי ארגנטינה לא מביאה אותו חס וחלילה למעשים קיצוניים, כגון מחשבה על עלייה לישראל.

כמאה שנה לאחר שהגיעו המוני יהודי אירופה המזרחית לחופי ארגנטינה, זכו צאצאיהם למלא עמדות־מפתח בממשל ארצם בכמות והיקף שלא היו כמוהם עד עכשיו. בממשלו האחרון של פרון מילא חוסה גלבר את תפקיד שר הכלכלה לתקופה קצרה בנסיבות שונות, אך בתקופת אלפונסין לא מדובר על „היהודי התורן" של הממשל, אלא על אישים שהגיעו למעמדם הנוכחי בזכות ולא בחסד, טוען סזר חרוסלבסקי במשרדו בפרלמנט, כשהוא מוקף בפאר של מעמדו הרם כיו"ר סיעתו, תפקיד שמעולם לא הגיע אליו יהודי בארגנטינה.

חרוסלבסקי, הנחשב ליד־ימינו של הנשיא אלפונסין ולאיש החזק במפלגתו, ממלא תפקיד של סגן־הנשיא במפלגה הרדיקלית. „הגעתי לעמדה זו לא בגלל טוב לבו של איש. הרווחתי את מעמדי בארבעים שנות פעילות פוליטית רצופה ומסוכנת. תפקידי הם תוצאה של מאבקים פוליטיים" אומר חרוסלבסקי, הנשוי בשנית לנוצרייה, ושלושת בניו הוטבלו בנוצרים. „אני לא גיליתי עכשיו את האנטישמיות, חייתי אותה כל הזמן, כמו כל יהודי אחר, אך דבריו של אובלדיני פגעו בי קשה, כי הוא לא התייחס אלי כאל יריב פוליטי, אלא פגע בי דווקא על היותי יהודי".

חרוסלבסקי גורס שכאשר יאושר סופית בסנט החוק נגד גזענות שהונח על שולחנו של הבית העליון הארגנטיני, לא יוכלו תופעות דומות לקרות. „כי אם היה אובלדיני אומר דברים אלה בעת שהחוק היה בתוקף, אפשר היה לשפוט אותו ואת האחרים על הפרת חוק הגזענות".

יהודים אחרים

אדולפו גאס הינו יו"ר ועדת־החוץ של הסנאט, ועדה רבת־יוקרה ואדירת־כוח. הרופא היהודי בן ה־72, שקיבל את תוארו לפני 50 שנה, שואב את כוחו ועצמתו, מידידות רבת־שנים עם נשיא ארגנטינה, ראול אלפונסין. אדולפו גאס, סנטור יהודי של המפלגה הרדיקלית ואחד ממנהיגיה, אינו תופעה יוצאת דופן במפלגתו של אלפונסין. המפלגה הרדיקלית השתבחה באישים יהודים בין ראשיה בחמישים השנים האחרונות, משה לונסון היה אחד מהוגי הדעות שלה, אך למרות זאת רק מעט אישים יהודים תפסו עמדות בכירות בממשלים קצרי־זמן של המפלגה הרדיקלית.

„ייתכן שהזמן עדיין לא היה בשל לכך", אומר אדולפו גאס במשרדו בסנאט. הרופא, אחד האישים החזקים במפלגתו, נהנה מסממני הפאר של תפקידו הרם הכולל מזכירים, פקידים ומערכת של משרדים ההולכים וגדלים במקביל למעמדם כראשי ועדות או ראשי סיעות. אדולפו גאס, כיתר חבריו במפלגתו בעלי התפקידים הרמים והשמות היהודיים, מנסה למעט בחשיבותן של תופעות אנטישמיות בארצו. הוא גם שולל, בשיחה עמנו, קשר אפשרי בין מספרם הרב במיוחד של היהודים בכל זרועות השלטון לבין אותן תופעות של אנטישמיות. „יש קבוצות קטנות קיצוניות אשר תמיד היו בעוכרנו. עליך להבין שהיהודים מהווים 20% מחברי מפלגתנו בבואנוס־איירס; זאת תופעה לא חדשה, היא נובעת מכך שזאת מפלגה דמוקרטית, ליברלית, לא־סוציאליסטית, שמעולם לא שאלה על ייחוסם ודתם של חבריה".

בדומה לכך מספר לנו הסנטור רב־העצמה שכבר ב־1963 קרא לו איליה, מנהיג מפלגתו, אשר התמנה אז לנשיא, לשמש כשגריר ארצו באנגליה ובצרפת. „עניתי לו שאני מוכן לכהן כשגריר, אך לא באותן ארצות, גם אם הן חשובות, כי אני מעדיף את ישראל". הנשיא התפלא ושאל על הסיבה לבחירתי, המוזרה בעיניו; השבתי לו שאני בן של מהגרים יהודיים ואראה זאת ככבוד להיות שגריר ארצי בישראל. איליה שאל למה לא אמרתי לו מעולם שאני יהודי, השבתי לו שרק עכשיו היתה לכך משמעות, וכי הדבר מוכיח שבמפלגתנו מעולם לא היתה חשובה דתם ואמונתם של החברים. זו הסיבה שיהודים כה רבים הם חברי המפלגה הרדיקלית", אומר גאס, אשר אמנם, שימש כשגריר ארגנטינה בישראל בשנים 1963־1966. לדברי גאס יש אמנם ניצנים של אנטישמיות אך, כאמור, אין הדבר נחלתו של העם הארגנטיני הסולד, לדבריו, מכל תופעות האפליה והגזענות מאז ומתמיד".

הקוריאנים באים

בשנתיים האחרונות הגיעו לארגנטינה אלפי מהגרים מקוריאה הדרומית. על־פי תכנית הממשלה היו אמורים הקוריאנים החרוצים, שבחלקם הגדול הם בעלי ממון, להשקיע כספם ומרצם בפיתוח חיי המסחר והכלכלה בארגנטינה, ורבים מהם החלו לקנות ולהשכיר חנויות ועסקים במגזר המסורתי של יהודי ארגנטינה. „אל אונסה" הוא שמה של שכונה, בה מרוכזים זה עשרות שנים אלפי עסקים בבעלותם של יהודים, אולם חריצותם של הקוריאנים, שאיש לא מטיל בה ספק, הביאה אותם לפעמים לנקוט צעדים שאפילו בארגנטינה נראים מוגזמים. רבים מהם שכרו חנויות, או חתמו על עסקים, לעתים בסכומים גדולים מאוד, ולא עמדו בתנאי ההסכמים. היהודים בארגנטינה יודעים לספר שמן העז יצא מתוק. לדבריהם, נוכחו תושבי ארגנטינה לדעת שהדיבורים על היהודים אינם מוצדקים: „היהודים תמיד עמדו בעסקים מאחורי מלת הכבוד שלהם ולא הפרו אותה. מאות אנשים שנפגעו מן הדרך שהקוריאנים מנהלים עסקיהם נוכחו עתה לדעת שהיהודים טובים יותר", אומרים לנו בעלי עסקים יהודים, מן האמידים ביותר בקרב הקהילה.

מרסלו סטורבין, כבן 40, עמד בראש רשימת המועמדים של המפלגה הליברלית לבית הנבחרים בארגנטינה. אחיו עמד בראש רשימת מפלגתו במחוז סנטה־פה, ואביו שימש עד כה כנשיא אוניברסיטת הליטורל, מן היוקרתיות בארגנטינה. סטורבין הוא דור שלישי בארגנטינה, ונחשב לאיש החזק במפלגתו בעיר הבירה. מרסלו סטורבין ממהר להרגיש כבר בראשית השיחה עמנו שהוא מחשיב עצמו כיהודי, וילדיו גם הם מודעים לעובדה של היותם יהודים, גם אם הם אזרחי ארגנטינה נאמנים ופטריוטים של ארצם. „לאלה בקהילה היהודית בארגנטינה, המתקיפים אותי ומנהיגים אחרים ממוצא יהודי על שאין אנו מבליטים זאת, אני מציע להם לשאול, הן את נציגי ישראל בארגנטינה, והן את ראשי הקהילה היהודית, עד כמה אנו אכן תורמים לחיי הקהילה היהודית וליחסים בין שתי הארצות".

מרסלו סטורבין סבור שכאשר החוק נגד גזענות יאושר בפרלמנט של ארגנטינה יבוא הקץ כמעט לכל התופעות האנטישמיות בארצו.

הערבים עם הפרוניסטים

בוודאי שבלי שום כוונה, בראש הסדר שתי הקהילות החשובות, היהודית והערבית, בארגנטינה, מאחורי שתי המפלגות הראשיות. כמובן, ללא כוונה תחילה, או אולי כן, מופיעים שמות ערביים ברורים בשורה ראשונה של המנהיגות הפרוניסטית, במקביל לתופעה דומה של יהודים במפלגה הרדיקלית. שאלנו על כך את סנטור גאס, והוא הרגיש בדבריו שהדבר, כמובן, אינו מתוכנן. ואלפונסין התבטא בנקודה זאת ואמר שהוא מעדיף אנשים מוכשרים, וזו הסיבה לכהונתם של יהודים רבים, אומר גאס. יש להרגיש שבארגנטינה של המאה הנוכחית מקיימים בני שתי הקהילות, היהודית והערבית, יחסים תקינים ולמעשה, למעט תופעות שוליות, שמרו בעשרות השנים האחרונות שתי הקבוצות האתניות על יחסים קורקטיים, וכוודאי שמעולם לא יצאו יוצאי ארצות־ערב בקריאות אנטישמיות, אומרים מנהיגים בקהילה היהודית בבואנוס איירס. לדברי גאס הוא הציע לאלפונסין לכלול יותר ערבים בממשלתו, ואלפונסין אמר לו בחיוך „תביא לי ערבי מוכשר ואני מיד מכליל אותו בממשלתי".

בפסח ניצחו אוכלי מצות

„מועדון הכוח" הוא היוקרתי ביותר בקהילה היהודית בארגנטינה. חברות בו 2500 משפחות. בפסח האחרון, לאחר מאבק קשה, „ניצחו" אלה שרצו לשמור על האופי היהודי של המועדון. לאחר ויכוח ממושך הושגה פשרה ולא הוכנסו דברי־מאפה לא־כשרים. במקום לחמניות טריות, אכלו במזנונים שליד מגרשי הספורט נקניקיות במפית של נייר. ראשי המועדון אומרים לנו בגאווה שהדבר מעיד על כך שהיהודים עדיין שומרים על מסורת. על עושרם החולך וגובר של היהודים מעידה העובדה שהעשירים יותר החלו לנדוד עתה מהמועדון. 350 משפחות רכשו כ־2000 דונם אדמה. כל משפחה תבנה לה וילה לסוף שבוע על שטח של דונם, ויתר השטח מיועד למגרשי גולף, האופנה החדשה בקרב היהודים העשירים בארגנטינה.

מעט עלייה

ליליאן יסור, העומדת בראש לשכת למידע על ישראל באמריקה הלטינית, ומשמשת גם כדוברת של ארגון ציוני בארגנטינה, גורסת שיש סכנה ממשית לאנטישמיות בארגנטינה, גם מהעדר גינוי מסיבי נגדה מצד המנהיגות היהודית הרשמית. „יש הרבה אישי ממשל יהודים שאינם מזוהים כיהודים. הם אישי מפלגה ממוצא יהודי, שממעטים להבליט עובדה זאת. אני חושבת שזה מסוכן, וליהודים, יש סיבה לחשוש מריבוי יהודים בממשל.

על סיכויי העלייה אומרת ליליאן יסור: „כאשר קמה מדינת ישראל התכנסו 50 אלף איש לחגוג, עכשיו גם אם מתקשרים ליהודים באופן אישי, קשה לגייס יותר מ־50 איש לכנסים ואסיפות נגד תופעות אנטישמיות. אך יחד עם זאת עלינו להבין שלמרות האנטישמיות לא רואים היהודים את ישראל כמקום שאפשר להגר אליו. למעשה, זה זמן רב עולים רק מקרים סוציאליים או אנשים עם בעיות כלכליות ולא על רקע אידיאולוגי. אנשי השומר הצעיר בארגנטינה אומרים שתנועות הנוער ממשיכות בפעולתן כרגיל, ועתה, ביתר שאת, יש לדאוג לעלייה רעיונית. הם מרגישים שבחגיגות יום העצמאות של השנה הפגינו בחוצות בואנוס־איירס כ־15 אלף יהודים. כך או אחרת, יהודי ארגנטינה, החיים בצלן של אנטישמיות ותופעות גזעניות, וכסכנת שובם של משטרים צבאיים — אינם ממהרים לעזוב את סיר הבשר הארגנטיני. רבבות יהודי ארגנטינה עזבו את ארצם בשנים האחרונות, בעיקר מאז עלייתה של הכת הצבאית לשלטון לפני כ־10 שנים. אולם רק מעטים מהם מגיעים לחופי ישראל, בה מרוכזים היום כ־30 אלף ארגנטינאים; אולם אלה הגיעו לפני שנים רבות, והיום מעדיפים יהודים המהגרים מארגנטינה, מטעמים כלכליים או רעיוניים, למצוא מחסה בארצות־הברית ובארצות דוברות ספרדית. ספרד קלטה בשנים האחרונות קרוב ל־15 אלף יהודים, רובם מארגנטינה.

המשורר האנטישמי אוהד יהודים

[illegible]

כל יום

12.6—6.6.86
מוסף רדיו וטלוויזיה

שישי טלוויזיה

6.6.86

יום ירושלים

09.00 ארץ מולדת — בין חומות ירושלים.
09.03 אם אשכחך.
10.00 דמות ירושלים באמנות.
10.30 הגיל הרך — בבית של פיסטוק.
11.00 מיוחסים בירושלים.
12.00 בולי ירושלים.
13.30 ירושלים של ילדים — על תחרות הציורים הבינלאומית של ילדים בנושא „ירושלים".
13.55 קט סטיבנס וידידיו — קט סטיבנס, המלווה בלהקה, מבצע שירים ידועים ושקטים בהופעה פומבית.
14.25 האוניברסיטה הפתוחה: בשערייך ירושלים.
15.00 מוסיקה בכל הזמנים — פרק ג'. הפרק עוסק במוסיקה של תקופת הרנסנס, ומביא מיצירותיהם של מלחינים מכל רחבי אירופה כגון גבריאלי, פאלסטרינה ואורלנדו דה לאסו.
16.00 ערב חדש — מוסף לשבת.

ג'יימס דין, בסרט הקולנוע „קדמת עדן" (22.15)

16.30 קיצור החדשות (ערבית).
16.32 „צוות לעניין" — שם הפרק: „הקרב על מיסיון השלום".
17.20 ספורט — „יומן מקסיקו".
17.30 סרט ערבי.
19.20 על המוקע (ערבית).
19.30 חדשות (ערבית).
20.00 שיר לשבת.
20.05 „ערב שבת" — סדרת שיחות של הרב שמואל אבידור הכהן על נושאים מתוך פרשת השבוע. הערב פרשה „במדבר".
20.15 מבט ליל שבת.
21.15 „סיבה למסיבה" — תכנית בידור.
22.15 „קדמת עדן" — סרט קולנוע — (ראה הפניה).
00.05 פסוקים לשבת. חדשות.

סרט קולנוע: „קדמת עדן" (EAST OF EDEN) סרט קולנוע מבוסס על ספרו של ג'ון סטיינבק, בסיפור המזכיר את סיפור האחים קין והבל יש התנגשות בין האב המחמיר לבין בנו שאינו הולך בתלם. בעוד בנו האחר הוא בעיניו סמל ליושר ומופת בהתנהגותו. ההתנגשות בין האב לבנו מתחדדת, כאשר נודע לבן הסורר, שאימם אינה אלא מטרונית בבית בושת. בתוך כך שני האחים מתמודדים על אהבתה של נערה אחת. הופעתו של ג'יימס דין בתפקיד הבן הסורר העניק לסרט פרסום עצום. בימוי והפקה: אליה קזאן. שנת הפקה: 1955. שעה — 22.15.

שבת טלוויזיה

7.6.86

16.00 „ידיד לעת צרה" — שם הפרק: „במקום השני".
16.30 „איש הסואץ" — סדרת תעודה בת 6 פרקים — (ראה הפניה).
17.30 מצעד להיטים.
18.00 „שיגעון המכוניות" — סדרת תעודה שם הפרק: „סוחר המכוניות" הדרכים למכור מכוניות.
18.30 תכנית מיוחדת לחודש רמאדאן.
19.00 „אורח באולפן" — (ראה הפניה).
19.30 חדשות (ערבית).
20.00 ספורט: משחק השבת.
21.00 מבט לחדשות.
21.20 „מאגנום" — סדרת סרטי מתח ופעולה שם הפרק: „על פני השטח" שחקנית אלילת מין נורתה למוות. מעריץ מושבע שלה שוכר את מאגנום למצוא את מאהבה האחרון. הוא בטוח, שמדובר ברצח ולא בהתאבדות.
22.05 „ערב חזנות" — תכנית ראשונה. החלק הראשון של ערב החזנות שהיה בשבוע המוסיקה היהודית „בגינות", בחוה"מ פסח השנה. התזמורת הסימפונית ירושלים, רשות השידור, בניצוחו של שמעון כהן, מארחת חזנים בפרקי חזנות המוקדשים לירושלים. החזן אריה בראון ישיר „ולירושלים עירך", על פי בן־ציון שנקר ואברהם אלשטיין; החזן אשר היינוביץ יגיש את יצירתו של לבנדובסקי „הלוך וקראת באוזני ירושלים לאמור", והחזן משה שטרן ישיר את „ברח דודי" ומחרוזות שירי מועדים המסתיימת בשירה של נעמי שמר „ירושלים של זהב".

בט מידלר, הזמרת המפורסמת — בהופעה חיה (22.35)

22.35 „בט מידלר בהופעה חיה" — (ראה הפניה).
23.35 „פסוקו של מקום" — ליום ירושלים. חדשות.

סדרת תעודה: „איש הסואץ". פרק שישי ואחרון: דה לספס כמעט מגיע להשלמת התעלה המיוחלת. לאחר תלאות רבות שעבר הוא נוסע לפריס ומכיר את הלן הצעירה המחזרת אחריו. לספס זוכה לכבוד רב בהשלימו את מפעל חייו — כריית תעלת סואץ. שעה — 16.30.

„אורח באולפן" — לילית נגר מארחת את הגברת עוקל פרסון. הגב' פרסון, אחות במקצועה, היא יו"ר האגודה למלחמה בסרטן בשפרעם ומנהלת במקום תחנה לבדיקת השד. היא תספר על ההיענות המועטת של הנשים בשפרעם לבדיקות המיועדות לגילוי מוקדם של מחלת הסרטן, על תפקידי האגודה למלחמה בסרטן ועל היות כאשה עובדת הפעילה גם בתחומים רבים אחרים. שעה — 19.00.

תכנית בידור — „בט מידלר בהופעה חיה". הזמרת בט מידלר בהופעה באוניברסיטת מינסוטה באריזונה. כרגיל בהופעותיה, שירה רבי משמעויות. והיא מכוונת במיוחד לקהל מעריציה הקבועים. בהופעה זו שירים חדשים וישנים כמו: „בתולת הים על כסא גלגלים", „במבר רוח", „אשאר בחיים" ושיר הנושא מתוך הסרט „רוז", שעה — 22.35.

ראשון טלוויזיה

8.6.86

08.15 תלמוד — שניים אוחזין — הא מני — מחלוקת.
08.40 מסך לספרות (יסודי) — תמר והסביונים.
09.00 אנגלית ו'.
09.20 השעה שלנו — הענק וגנו.
10.10 אנגלית ז'.
10.30 הגיל הרך — פרפר נחמד — ירקות.
11.00 חשבון ה' — המלך ואט.
11.15 צרפתית.
11.30 גיאוגרפיה ה"ו' — סין — ארץ מחרשת פניה.
12.00 ספרות (על יסודי) — עץ הרובדבן השכור.
12.25 אנגלית ט'.
13.00 אנגלית י'.
14.00 מושגי יסוד ביהדות — וזאת התורה.
14.20 מתנת חכמי קדם — סיפור מאת או. הנרי על זוג צעירים אוהבים המוכרים את חפציהם היקרים ביותר כדי לקנות אחד לשני מתנה לחג המולד.
14.35 פרלודים — ז' המנצח והמלחין אנטוני הופקינס מביא הסבר לפרלודים 11־6 מאת דביסי, והפסנתרן תאמאס ושארי מבצע את היצירות.
15.00 האוניברסיטה הפתוחה: יוון הקלאסית — חייו של סוקראטס והוראתו החזון השקספירי — איאן מקלן משחק את שקספיר — חלק ב'.
16.00 רחוב סומסום — מקרה שולחן — ברחוב סומסום משחקים במשחק הניחושים גם קיפי רוצה לשחק אך

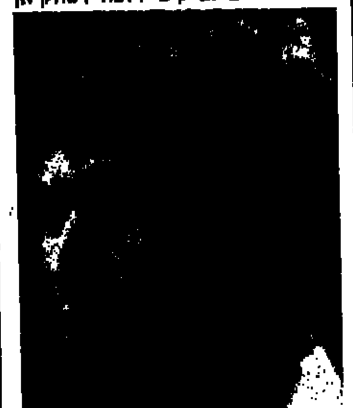

מנחם גרנית. מנחה המגזין „עד סוף" (20.02)

הדבר קצת מסובך עם בן הזוג שבחר.
16.30 החבורה של מרפי — פרק 3 — חברי המועדון הצעירים מחליטים לערוך מסיבה כדי לחסוך כסף לשיפוץ המועדון.
17.00 ערב חדש — מנחה: דן מרגלית.
17.30 „בית קטן" — שם הפרק: פרידה אחרונה (חלק א').
18.20 מישהו משהו — סרט ונפשה.
18.30 קיצור החדשות (ערבית).
18.32 „הענק המרוחים" — פרק שמיני — „הוא חי, הוא גדלו הוא משמיר".
19.00 יומן השבוע (ערבית).
20.00 כותרות מבט.
20.02 „עד סוף" — מגזין לפופ ולבידור — (ראה הפניה).
21.00 מבט לחדשות.
21.30 „קין והבל" — סדרת דרמה — הפרק השלישי: דייויס לידו עושה את הבל שותף ברשת המלונות. קין לא נענה לבקשתו של הבל להשהות את הליכי העיקול של הבנק נגד הרשת, דייויס לידו מתאבד. הבל נשבע לנקום בקין.
22.20 „סוף ציטוט" — תכנית בענייני ספרות. משתתפים: שמואל שגב, ד"ר מיכאל בר־זוהר, אמנון קונט ואליהו ריקה. מנחה: ירון לונדון.
23.00 „מלוא הבית" — סדרה אנגלית משעשעת — שם הפרק: שפת „תינוקות".
23.30 גביע העולם בכדורגל, מקסיקו.
00.05 פסוקו של יום. חדשות.

„מגזין לפופ ולבידור — „עד סוף". במרכז התכנית הטעם — אבי טולדנו שיביא משיריו החדשים, וישוחח על תקליטו החדש. עוד בתכנית: סרט חדש של מועדון תרבות, מיטור גבריאל ועוד. מנחים: ענת דולב ומנחם גרנית. שעה — 20.02.

שני טלוויזיה

9.6.86

08.40 בלי סודות — צירה 4
09.00 אנגלית ה'
09.20 חשבון פשוט ד' — ריצופים ופינות
10.05 ארץ מולדת — ממזרח ומים למולדת
10.30 הגיל הרך — רגע עם דודלי — בואו נדבר
11.00 ערבית מדוברת — קריש (אל) סאעה?
11.15 אנגלית ו'
11.30 מדעי הטבע ו'־י"ב — ועץ אחד בשבילי
12.00 תלמוד — שניים אוחזין — היכי דמי, חלק 1
12.25 אנגלית ז'
12.45 צרפתית — העשרה
13.00 אנגלית ח'
14.00 ילדים משכונת חיים — תקשורת 1 — ילדי השכונה מתכוננים לארח ילדים מחו"ל. הם מכינים שילוט מצויר שיקל עליהם להתמצא בשכונה ללא צורך לקרוא עברית.
14.25 מדינות המישורים: הכשר והתבואה — על החקלאות המתקדמת במדינות המישורים של ארה"ב.
14.40 להקת הצ'יפטיינס מאירלנד — להקת פולקלור מאירלנד מנגנת בכלי נגינה עממיים שונים כגון חמת חלילים.
15.00 קסים קסם — ביצים
15.25 בלי סודות — ביניים שורוק — כיצד מסתבך זוג חייטים עם זוג מכנסיים?
15.50 מאה ציורים מפורסמים — ציור — קורבה. ניתוח הציור „סעודת הציידים" מאת קורבה.

לידיה, בפרק מהסידרה „תהילה" (20.02)

16.00 זכרון דורות — למארטין — המשורר הצרפתי למארטין שנודע בשירי האהבה שלו, מילא תפקיד חשוב גם בפוליטיקה הצרפתית בשנים שלאחר המהפיכה.
16.30 שניים אוחזין — בעיה א'
17.00 ערב חדש — מנחה: רפי רשף
17.30 עליזה בארץ הפלאות — שם הפרק: „החתול המחייך" לחתול המחייך יש כוחות קסם.
18.00 באותו ענין — סדרה שבועית המעלה בעיות של תלמידי תיכון בדרך הפסיכודרמה ומשחקי תפקידים. מנחה: אלירן אליהו
18.30 קיצור החדשות (ערבית)
18.32 סקירת תכניות (ערבית)
18.35 ספורט (ערבית)
19.30 חדשות (ערבית)
20.00 כותרות מבט
20.02 „תהילה" — שם הפרק: „משאלות" לידיה מנסה להתמודד בתכנית טלוויזיה על פרס של עשרת אלפים דולר. עליו לענות על שאלות בנושאי קולנוע ותאטרון.
20.50 „נקודת חן" — סדרת טיולים עם אורי דביר.
21.00 מבט לחדשות
21.30 „אין כמו בבית" — סדרה אנגלית משעשעת — הפרק השישי: החופש המיוחל בא סוף סוף על ההורים — כל הילדים כולם עזבו את הבית.
22.00 „זה הזמן" — תכנית אירוח מנחה: רם עברון
22.50 „רמססי ומייקפיס" — סדרת סרטי מתח אנגלית. שם הפרק: „הירושה האבודה".
23.40 גביע העולם בכדורגל, מקסיקו 1986 — תקציר המשחק צרפת־הונגריה
00.15 פסוקו של יום. חדשות.

שלישי טלוויזיה

10.6.86

08.15 חשבון פשוט ד' — ריצופים ופינות
08.40 בלי סודות — ביניים צירה
09.00 אנגלית ח'
09.20 מדעי הטבע „ה'ו" — לנוח ולהירגע מבלי להיפגע
10.10 אנגלית ד'
10.30 הגיל הרך — רחוב סומסום
11.00 צרפתית
11.15 חשבון ה' — הכל בגלל אגנו קטן
11.30 גיאוגרפיה ד"ט — החיים במדינות ניו־אינגלנד
12.00 ארץ מולדת — בין תורכיה לבריטניה
13.00 מוסיקה ע"י — העשרה — באך קונצ'רטו ברנדנבורגי מס' 6
14.00 ועץ אחד בשבילי — סרט המתאר את אורחות חייהם של הלמורים. חיות אלה חיות במדגסקר ומוגנות ע"י תושבי המקום. לפי אמונתם הלמורים הם אבותיהם הקדמונים כי מהם התפתחו הקופים.
14.25 לורל והרדי
14.40 — Hello Israel — Women in Israel.
15.00 רחוב סומסום — יום חולות למכרם
15.30 קשת וענן — מחול חמש נקודות — המישורד מתאר את רב גוניותו של חג השבועות ומשמעותו של היבטיו השונים
15.50 פרפר נחמד — מים מים — בן צמא מאד והוא מחליט ללכת לים, לחפש שלולית מים או בריכת שחיה.
16.15 דיק טרפין — פרק 18 הניתוח — שני נוכלים מגייסים בשקט נערים צעירים לצבא.

עוזי חיטמן בסידרה לילדים „פרפר נחמד" (15.50)

17.00 ערב חדש — מנחה: רפי רשף
17.30 זבנ להחדשות — עם האריה וקש הארנבת תכלת והקוף פיפס.
18.00 „תלת רגלים" — סדרת הרפתקות בדיונית לנוער. הפרק השביעי.
18.30 קיצור החדשות (ערבית)
18.32 „טלוויזיה" — פרק שישי „בית חרושת לאגורות".
19.20 ספורט — „יומן מקסיקו" (ערבית)
19.30 חדשות (ערבית)
20.00 כותרות מבט
20.02 „משפחה במבחן" — סדרה משעשעת הפרק הרביעי: „עניים וקפואים" בעיות של חימום הבית, של אספקת המים ושל תקציבי [illegible] מטרידות מאד את המשפחה.
20.30 „כולבוטק" — מגזין לצרכנות ולאיכות חיים.
21.00 מבט לחדשות
21.40 מבט שני
22.30 הגבר שנשא אישה צרפתיה — דרמה — (ראה הפניה).
23.10 מוסיקה — היידן, סימפוניה מס' 90, מנגנת: תזמורת [illegible] מנצח: פרנק ברוחו
23.40 פסוקו של מקום — מבט אל [illegible] — הנזכרת במקרא [illegible] חדשות.

דרמה — „הגבר שנשא אשה צרפתיה", [illegible] אירווין שאו. [illegible] שעה — 22.30.

רביעי טלוויזיה

11.6.86

08.15 ארץ מולדת — ממזרח ומים למולדת
08.40 אנגלית ו'
09.00 מדעי הטבע (יסודי) — דבר אלי בתנועה
09.20 אנגלית ד'
10.10 מדעי הטבע ה"ו — לנוח ולהירגע מבלי להיפגע
10.30 הגיל הרך — פרפר נחמד — ירקות
11.00 חשבון ו' — חילוק שלא נגמר
11.15 — Hello Israel Women In Israel
11.30 מושגים ביהדות — וזאת התורה
12.00 אנגלית ח'
12.25 אנגלית י'
13.00 מדעי הטבע (חטיבה עליונה) — אייזיק ניוטון
14.00 אירופה נוסטרה — אירופה שלנו — סרט תיעודי המעורר את בעית שימור הערים העתיקות באירופה.
14.35 עכו — סרט דוקומנטרי על עכו, עם הקדמה על עכו הצלבנית, עכו המוסלמית, מלחמות עכו ועכו היהודית בעבר ובהווה.
15.00 האוניברסיטה הפתוחה: פסיכולוגיה חברתית — חשיבה קבוצתית ניהול משאבי אנוש — מבט על הנעה
16.00 בלי סודות — ביניים שורוק — כיצד מסתבך זוג חייטים עם זוג מכנסיים?
16.20 פיצוחים — שעשועון טלוויזיה נושא פרסים
16.45 כלכלון — שרותי הממשלה.
17.00 ערב חדש — מנחה: גדעון רייכר
17.30 שמיניות באויר תכנית שבועית

יאן מקשיין, פורץ כספות בסרט „ביבי הזהב" (22.05)

בשידור חי, הפעם התכנית מיוחדת לחג השבועות.
18.30 קיצור החדשות (ערבית)
18.32 מבחר שירים מתכניות — בחרנו לך (ערבית)
18.45 „חקלאות היום" 1. „הארכת חיי הצמח". 2. שיחה באולפן בנושא: „משק המים במדינה". (ערבית)
19.15 ספורט — „יומן מקסיקו" (ערבית)
19.30 חדשות (ערבית)
20.00 כותרות מבט
20.02 „בין הכיסאות" מנחה: עמוס ארבל
20.30 „תצפית" — מגזין לענייני מדע, טבע ורפואה. האם תינוקות ובעלי חיים מבדילים בין הטעמים השונים? היש גורמים תורשתיים בטעם? האם מוצדק להתווכח על טעם ועל ריח? איך מפעלי המזון מנחשים מה טעים לתכנון?
21.00 מבט לחדשות
21.30 מוקד
22.05 „ביבי הזהב" - סרט טלוויזיה — (ראה הפניה)
23.50 חדשות
24.00 גביע העולם בכדורגל, מקסיקו 1986 — תקציר
00.05 גביע העולם בכדורגל, מקסיקו 1986 — שידור ישיר של משחק אנגליה־פולין
00.55 פסוקו של יום

סרט טלוויזיה — „ביבי הזהב". שחזור קולנועי של פרשה שהסעירה בזמנו את צרפת כולה. כנופיה מתוחכמת של פורצים הצליחה לחדור אל הכספות בבנק בניצה, דרך תעלות הביוב של העיר. הם רוקנו חלק מהכספות ונעלמו. את [illegible] הפורץ מגלם יאן מקשיין, [illegible] זורן קלרק. שעה — 22.05.

חמישי טלוויזיה

12.6.86

14.00 צלילים צעירים
14.10 „סוזאנה ממשטרת הפרשים" — סרט קולנוע באורך מלא.
15.30 קוסמוס — פרק 11: זכרון עיקש
16.30 „שבולת בשדה" • תכנית לחג השבועות. שיטות הקציר, הדייש ואפיית הלחם אצל תושבי הכפרים הערביים באזור בית ג'וברין השתמרו עד ימינו, והן מזכירות את אורח החיים של אבותינו, כפי שמסופר ב„מגילת רות" ובמשנה (ש.ח.)
17.00 קיצור החדשות (ערבית)
17.02 תכנית בידור — מופע מיוחד המתאר את תחרות העולם בריקוד, אשר נערכה וצולמה באולם פלט־פורום במדיסון סקוור גארדן בניו־יורק באוקטובר 1984. בתחרות השתתפו זוגות מ־24 מדינות. בתכנית הסברים על טכניקות הריקוד השונות ומבחר מדהים של תלבושות שהרקדנים מחליפים פעמים רבות
18.30 „חידושים והמצאות" קרן הלייזר ושימושיה — על השימושים השונים של קרן הלייזר, ובמיוחד שימושיה ברפואה. (ערבית)
18.45 „מפגש" — תכנית דיון שבועית בענייני השעה (ערבית)
19.15 ספורט „יומן מקסיקו" (ערבית)
19.30 חדשות (ערבית)
20.00 „וחג שבועות תעשה לך" — חגיגת זמר מחול ואומר בהנחית אברהם בורג ואלעזר שטרום
21.00 חדשות
21.15 „זמרת הארץ" — עם אהוד מנור
22.30 „דירה לשניים" — סרט קולנוע — (ראה הפניה)
00.15 פסוקים לחג וחדשות

ריצ'רד דרייפוס ומארשה מאסון, „דירה לשניים" (22.30)

סרט קולנוע — „דירה לשניים" (The Goodbye Girl) קומדיה רומנטית מפורסמת על רקדנית ונערת מקהלה לשעבר, שהגבר שחי עמה כמה שנים נוטש אותה לפתע, והיא נאלצת לעמוד שוב בזכות עצמה ולהתקיים בכוחותיה. היא נבהלת לגלות שדייר חדש מבתיב לה ונשארת לגור בדירה אחת איתו ועם בתה בת העשר. מערכת היחסים בינה לבין הגבר החדש מלווה במבט עוקצני של הבת הקטנה — המבוגרת. בתפקידים הראשיים: ריצ'רד דרייפוס (שזכה באוסקר על הופעתו זו), ומארשה מייסון. שנת הפקה: 1977, שעה — 22.30.

תכניות טלוויזיה ביום שישי 13.6.86

בשעה 20.30 — „מצב ההומור". שידור חוזר של תכנית האירוח ששודרה ביום העצמאות. מנחה: מוטי קירשנבאום.

בשעה 21.30 — סרט קולנוע: „הרפתקה בפוסידון". מסעה של אניית נוסעים מפוארת מניו־יורק לאתונה היה למסעה האחרון. בשעת חגיגת ליל ראש השנה גל מבעית הופך את האניה על פיה. מרגע זה ואילך מתחיל מאבקם הקשה של המעטים שלא נהרגו, מאבק פיסי ונפשי להישאר בחיים. משתתפים: שלי וינטרס, ג'ין הקמן ועוד. שנת הפקה: 1972.

תחנות זרות טלוויזיה

המזרח־התיכון טלוויזיה

יום שישי 6.6.86
13.00 וודי וודפקר. 13.30 חיים אחרים. 14.00 מועדון 700. 14.30 התעמלות. 15.00 סרט - „טריפולי" - עם ג'ון פיין ומורין אוהרה. 16.30 ספיידרמן. 17.00 ספר הספרים. 17.30 החבובות. 18.00 וובסטר. 18.30 קשרי משפחה. 19.00 חדשות. 20.00 פולגאי. 21.00 חיים אחרים. 21.30 סרט (ערבית).

שבת 7.6.86
13.00 פלאש גורדון. 13.30 הקטנים. 14.00 פליפר. 14.30 דפי פוסידון. 15.30 ימי העמק האבודים. 16.00 ספורט - טניס, גביע דייויס 1985. 17.00 ספורט מהעולם. 18.00 כדורגל. 20.00 היאבקות. 21.00 סרט „סוף סוף אהבה" עם ברט ריינולדס וסיביל שפרד.

יום ראשון 8.6.86
13.00 חיות, חיות. 13.30 בית־חולים (סדרה). 14.00 מועדון 700. 14.30 מעשיות משמחות (ערבית) 15.00 סרט „סכסוך דמים" (חלק א'). 16.30 תוכנית לילדים. 17.00 הבית המעופף. 17.30 החבובות. 18.00 מסעות כומן (דמיוני). 19.00 נובה (סדרת מדע דוקומנטארי). 20.00 עולם הכומות. 21.00 סרט — „נסיכת הנילוס". 23.00 „מעשיות משמחות" (ערבית).

יום שני 9.6.86
13.00 וודי וודפקר. 13.30 חיים אחרים. 14.00 מועדון 700. 14.30 התעמלות. 15.00 סרט. - „סכסוך הדמים" (חלק ב'). 16.30 ספיידרמן. 17.00 ספר הספרים. 17.30 החבובות (עם ג'וני קאש). 18.00 ימים מאושרים. 18.30 לברן ושירלי (סדרה). 19.00 חדשות. 20.00 מאגנום 21.00 חיים אחרים. 21.30 כדורסל. מועדון 700. חדשות.

יום שלישי 10.6.86
13.00 חיות, חיות. 13.30 חיים אחרים. 14.00 מועדון 700. 14.30 התעמלות. 15.00 סרט. 17.00 הבית המעופף. 17.30 החבובות. 18.00 מלחמת הכוכבים. 19.00 חדשות. 20.00 רפטייד. 21.00 חיים אחרים. 21.10 סימון וסימון. 22.10 זאב אוויר. חדשות.

יום רביעי 11.6.86
13.00 וודי וודפקר. 13.30 חיים אחרים. 14.00 מועדון 700. 14.30 התעמלות. 15.00 סרט - „קפריס" עם דוריס דיי וריצ'רד האריס. 16.30 ספיידרמן. 17.00 ספר הספרים. 17.30 החבובות ועם לינדה רונסטדט. 18.00 באק רוג'רס. 19.00 חדשות. 20.00 צוות לעניין. 21.00 חיים אחרים. 21.30 רמינגטון סטיל. 22.30 קגני ולייסי. חדשות.

יום חמישי 12.6.86
13.00 חיות, חיות. 13.30 חיים אחרים. 14.00 מועדון 700. 14.30 התעמלות. 15.00 סרט - „פריס התוססת" עם ויליאם הולדן ואודרי הפבורן. 17.00 הבית המעופף. 17.30 החבובות ועם רוג'ר מור. 18.00 לוסי. 18.30 „תחנת רדיו". סדרה קומית. 19.00 חדשות. 20.00 הרדקסל וכ'קורמיק. 21.00 חיים אחרים. 21.10 שישים דקות. 22.30 המירוץ אחרי הגלימה. מועדון 700. חדשות.

הטלוויזיה הירדנית

יום שישי 6.6.86
13.10 כדורגל וספורט כללי (רק בערוץ 3). 15.10 אביר בדרכים וסידרה לנוער. רק בערוץ 3. 17.30 סרט עלילתי בצרפתית. 19.00 חדשות בצרפתית. 19.15 שירים בצרפתית. 19.30 חדשות בעברית. 20.30 נר בלהודיר וקומדיה. 21.00 כדורגל ממקסיקו: ברזיל - אלג'יר. 21.10 אהבה וניצואים (סידרה אנגלית) 22.00 חדשות באנגלית 22.10 האנגר (סידרת מכסרה אמריקאית) 01.00 כדורגל ממקסיקו: מרוקו - אנגליה.

שבת 7.6.86
16.20 ביל וסבסטיאן (רק בערוץ 3). 16.50 סרטים מצויירים (רק בערוץ 3). 17.10 סרטים מצויירים. 18.00 בית ספר לילדים (בצרפתית). 18.20 על טעם וריח (ערוץ 3). 19.00 חדשות בצרפתית. 19.30 חדשות בעברית. 20.10 פטור מכבס (קומדיה אנגלית). 21.10 מורשת האיסלם. 21.30 כדור חו"ל. 22.00 חדשות באנגלית. 22.10 סרט עלילתי. 01.00 כדורגל ממקסיקו: פולין פורטוגל.

יום ראשון 8.6.86
17.20 סרטים מצויירים. 17.30 סידרה מצויירת לילדים (בצרפתית). 17.45 היהודות (רק בערוץ 3) 18.00 תכנית בצרפתית. 19.00 חדשות בצרפתית. 19.30 חדשות בעברית. 20.30 אני ונערתי (קומדיה אנגלית). 21.00 כדורגל ממקסיקו: גרמניה - סקוטלנד. 22.00 חדשות באנגלית.

יום שני 9.6.86
16.20 סרטים מצויירים (גם בערוץ 3). 16.50 מועדון מיקי מאוס (גם בערוץ 3). 18.00 תכנית בצרפתית. 18.10 ילדת הפלא (רק בערוץ 3). 19.00 חדשות בצרפתית. 19.15 מגזין ספורט בצרפתית. 19.30 חדשות בעברית. 20.30 [illegible] (קומדיה). 21.00 כדורגל ממקסיקו: צרפת - הונגריה 21.00 „המגדל השחור" (סדרת מתח). 22.00 חדשות באנגלית. 22.10 רצח היא כתבה.

יום שלישי 10.6.86
16.20 בראבו (רק בערוץ 3) 16.30 סרטים מצויירים (גם בערוץ 3). 17.40 אל תאייץ בי (לילדים) 18.00 תכנית בצרפתית. 19.00 חדשות בצרפתית. 19.30 חדשות בעברית. 20.30 [illegible]. 21.00 כדורגל ממקסיקו: בולגריה - ארגנטינה. 21.10 המרוץ הזוק (על תיקים משפטיים מפורסמים). 22.00 חדשות באנגלית. 22.10 אקווליייזר (סידרת מתח אמריקאית).

יום רביעי 4.6.86
17.20 תיאטרון האגדות. 18.00 תכנית בצרפתית. 19.00 חדשות בצרפתית. 19.15 תיאטרון הבולחוי הצרפתית. 19.30 חדשות בעברית. 20.30 שלושה בדירה. 21.00 כדורגל ממקסיקו: מקסיקו - עירק. 21.00 תגלית סדרה דוקומנטרית. 21.30 אלפרד היצ'קוק (סרט מתח קצר). 22.00 חדשות באנגלית. 22.10 המחזה השבועי. 01.00 כדורגל ממקסיקו: מרוקו - פורטוגל.

יום חמישי 12.6.86
16.20 סרטים מצויירים (גם בערוץ 3). 17.30 ג'ינג'י לעכברים (לילדים) 18.00 תכנית בצרפתית. 18.20 טומי קסמים 19.00 חדשות בצרפתית. 19.30 חדשות בעברית. 20.30 אל הזוכה לי (קומדיה אנגלית). 21.00 כדורגל ממקסיקו: ספרד אלג'יר. 21.00 הבוא והיעה על סדרה חדשה. 22.00 חדשות באנגלית. 22.10 סרט עלילתי באורך מלא.

שישי רדיו

6.6.1986

קול המוסיקה

06:02 „צלילי בוקר"
07:07 „בקר טוב" דבוז'ק: שני שירים תנכיים: שומאן: שלש רומנסות לחליל ופסנתר.
08:30 שחרית מוסיקלית: בן חיים: 3 שירים ללא מילים: שיר עם ספרדי: בת הים: בן חיים: קפריצ'יו לפסנתר ותזמורת: שיר עם תימני: מעייני: סיקפוניטה על נעימות עממיות.
09:30 קונצרט בוקר: חיים אלכסנדר: קונצ'רטו לפסנתר ותזמורת: מוצרט: סונטה לפסנתר בלה מינור: שני קטעי ג'אז בביצוע להקת „צליל שכן" שני קטעי ג'אז בביצוע להקת „צליל שכן" מרדכי סגר: ירושלים
11:57 מגישים שיר
12:05 במחיצת אמנים — אמנים ירושלמים
13:00 מוסיקה קלאסית קלה.
14:00 בואי איתי אל ארמוני־סירדה על חיי מוצרט: 10 רקוויאם.(ש.ח)
15:00 מאולמי הקונצרטים שלנו: הפילהרמונית הישראלית מנצח לנרד ברנסטיין: פרוקופייב: סימפוניה מס. 5: צ'ייקובסקי: רומיאו ויוליה: ברנסטיין: דיבירטימנטו.
17:00 דור הזהב—אמנים גדולים בהקלטות היסטוריות — תכניתו של רם עברון: מיירה הס תכנית רביעית: יצירות מאת: בטהובן, באך, שוברט, מנדלסון, דבוז'ק.
18:00 לבקשתכם: היידן: סונטה מס. 42 במי במול מג'ור והוב 27: דבוז'ק: רביעיית כלי קשת במי במול מג'ור: מוצרט: קונצ'רטו במי במול מז'ור ל־2 פסנתרים ותזמורת ק.

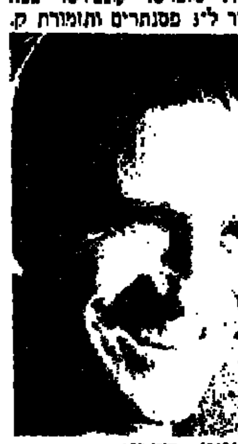

יהורם גאון, „הדרך"־מיטב להיטים (גל"צ 15.05)

242: אלגארו קונצ'רטו בסי מינור לכנור ותזמורת.
19:50 מגישים שיר.
20:00 מוסיקה קאמרית — פורה: סונטה מס. 1 בלה מג'ור לכנור: צ'ארלס אייבס שלישיה לפסנתר, כנור וצ'לו.
21:00 קונצרט ליל שבת: היידן: קונצ'רטו לצ'לו ותזמורת ברה מג'ור: מוצרט: רביעיה בסול מינור לפסנתר ולכלי קשת ק. 478: בארטוק: מוסיקה לכלי מיתר, כלי הקשה וצ'לסטה.
23:00 קולות — מאהלר: 4 שירים מתוך קרן הפלא של הנער: פרסל: מוסיקה להלוית המלכה מרי: ברליוז: מות קלאופטרה, תמונה לירית.

רשת א'

07:30 פעמי המזרח — מצעד פזמונים בסגנון מזרחי עם רם תרמור.
09:30 מפגש — מגזין לבעיות משפחה וחברה בשידור חי.
10:30 רדיו קל — תכנית יומית בעברית קלה.
11:10 השידור היומי לבתי"ס: לקראת שבת: לכיתות הבינוניות והגבוהות — חידון תנ"ך בנושא ירושלים.
11:30 השכלה ודעת לכל — תל אביב־ה הראשון — 1906 — 1936. והפעם: סיור בתל־אביב הקטנה (עד 1924) ד"ר מרדכי נאור.
14:05 [illegible] — שירים וניגונים.
14:06 לכת לכן ולכל המתענין — תכנית לילדים. או עליית החסידים. בו שלכם בברכה — שירים וברכות. קבלת שבת — פרשת במדבר.
16:05 עם אנשים
17:10 שיר לליל שבת — שירים עבריים.
18:06 מוסף רדיו לספרות.
19:05 שובי השולמית — קטעי הווי ושירים לשבת
19:30 שירורים לעולים
22:05 פרופיל — דיוקן ישראלי — משדרט: אמנון אחי־נעמי, והפעם: עם אמנון ז'אקונט — סופר(ש.ח)
23:05 במחשבה שניה — נושאים נבחרים בכתבי־עת במערב.

רשת ב'

07:00 הבוקר הזה.
08:05 כל צבעי הרשת — מגזין יומי — עם יוסי גרבר.
12:10 שריקת פתיחה.
13:00 בחצי היום — חדשות ופזמונים.
14:06 תן חיוך — מערכונים וקטעי הומור.
16:11 עד כאן — מופע ראיונות שבועי של קול־ישראל. מנחה: עודד בן־עמי.
17:05 מאחורי הכותרות — מגזין לרדיו. לטלוויזיה ולעתונות.
18:06 פגישה עם המשוררת גלילה רון־פדר.
19:05 הטור השבועי.
20:05 ואני תפילתי.
21:05 הישנה פורחת — לקט רומנסות ושירי־עם ספרדיים.
22:05 בימה ומסך — לקט קטעים מתוך מחזות מוסיקליים וסרטים.
23:05 בין שישי לשבת — שיחה בשניים — עם יצחק לבני.
00:10 שיר אינו רק מנגינה — שירים עבריים בנושא אחד.

גלי צה"ל

03:55 באופן מילולי — פינתו של אבשלום קור.
06:05 מזמינים לכולכם.
06:30 פוקחים עין — מידע ומוזיקה לתחילתו של יום. עם לאה עוז.
07:07 תוספת בוקר — צביקה שפירא ועיתוני סוף השבוע.
08:05 בוקר טוב ישראל — שעת אקטואליה יומית עם מיכה פרידמן, יצחק בן־נר, אילנה דיין ויעל דן.
09:05 בילוי נעים — עם נולי שפירא.
11:05 קולה של אמא — עם אלכס אנסקי.
12:05 סנדלים — שעתיים נעולות עם דורי בן זאב.
14:05 עוד לא שבת — עם שלמה ארצי.
15:05 הדרך — יהורם גאון במיטב להיטיו בהופעה פומבית בפארק הירקון לכבוד יום ירושלים.(ש.ח)
16:05 שיר בשקט בשקט. עם מירב אוסיר.
17:05 רבעים דוקומנטריים — ילדות בעיר הגזית, רופאי שיניים — שיטות הרגעה על כלי נשק ואישורים.
18:05 חיילים, אנשים צעירים — עם פנינה בת צבי.
19:05 בראש גדול — עם זאב פלדמן מנהל המשטרה המקצועית באגף מס הכנסה במשרד האוצר. מראיין: צביקה שפירא.
20:05 לא על הלוף לבדו — שעתיים של מוזיקה ומנהלי רדיו נושאי פרסים.
22:05 עקן בעיניים — שעתיים של שירים עם גדי לבנה.
00:05 מופע הרדיו והטרנזיסטור של יואב קוטנר.
02:05 לא רוצים לישון — מוסיקה לשעות הקטנות של הלילה.
05:05 צלילי בוקר — שירים עבריים.

רשת ג'

06:11 יום שישי חור — שירים עבריים.
08:05 להיות שם — שעה אחת, שבה אחת.
09:05 אנו הים התיכון.
11:05 משהו משהו — עם מנחם פרי.
13:05 צפיתות ברכים — עם דן כנר.
15:05 לפנות ערב — שירים עבריים.
17:05 כאן שם ובכל מקום.
20:05 ומר שכח — שירים עבריים.
21:05 צליל שבת — עם לאה לואיר.
23:05 טיול לילי — שירים עבריים.
24:05 [illegible] — [illegible] בשבת קצה.

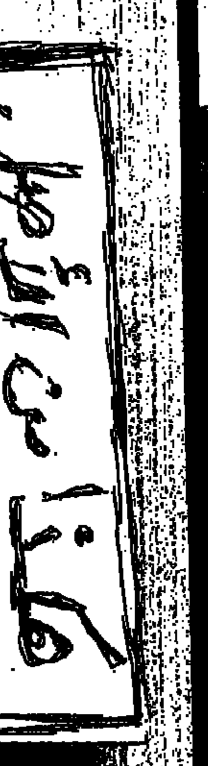

7.6.1986

קול המוסיקה

07:05 „ארון עולם" (העברה מרשת ב')
07:09 „שחרית לשבת" הנדל: אריוודנטה, מוסיקה לבאלט צ'ימרווה: קונצ'רטו בסול מג'ור ל־2 חלילים ותזמורת סטרווינסקי: סוויטה איטלקית (מתוך „פולצ'ינלה") היידן: סימפוניה מס. 22 במי במול מג'ור.
08:30 „רומינוער לילדים"
09:00 „החידון המוסיקלי"
09:57 „מגישים שיר"
10:00 „קונצרט השבת" מהקלטות התזמורת הסימפונית ים רשה"ש הקונצרט „פניני אופרה" שהיה בבנייני האומה ב־22.5.86 (ש.ח.) מנצח: גארי ברתיני/ סולנים: ק. בארתה־סופרן/ ב. לוקסון — בריטון צ'ייקובסקי: קטעים מתוך „בגני אונייגין" מוצרט: קטעים מתוך „דון ג'ובאני" קטעים מתוך „חליל הקסם"
12:00 „רדיו דרמה" ערב שבת מאת: שמעון ריקלין
13:00 „אמנים שהקלטנו" אורי פיאנקה — כנור/יונתן זק־פסנתר ברטוק: סונטה מס. 2 סטרווינסקי וגמן: פסנתר שמיניה רגטיים ראגל־גמן: הואלס
14:05 „מירקם" — רצף מוסיקלי
16:00 „קונצרט לצהרי שבת" ורדי־דואט מתוך „ערביות סיציליאניות" ברוקנר: סימפוניה מס. 9 ברה מינור
17:00 אנטוניו סליירי מלאך או מפלצת סדרת תכניות 1 לרינה
18:00 „מוסיקה מן העבר הרחוק"
19:00 „קונצרט הערבית של מוצאי שבת באך: ק„שיוו־לה"־מוטט למקהלה א־קפלה ורדינה

יזהר כהן, „הכל זהב" (רשת ב', 23.05 + 11.05)

שלונסקי: מדיטציה (1920־1972) פול טורטלייה: סונטה ברה מינור לצ'לו ופסנתר בטהובן: הפתיחה למחזה „המלך סטפן"
20:05 „אופרה" וובר: הקלע החפשי
23:00 „מוסיקה קאמרית"

רשת א'

09:05 „עולם המדע"
09:30 „סיפורדיו" „מקטרתו של רב החובל" — מאת איליה אהרנבורג מגיש: יהודה פוקס
10:05 „מגישים שיר"
10:00 „מוסיקה קלה לבוקר שבת" דבוז'אק: מחול סלאבי הולסט: מרש אנסקו: רפסודיה רומאנית בטהובן: רומנסה מס' 1 מוסורגסקי: מחול קוראי: אינטרמצו דבוז'אק: אלגרו
11:05 „עד הנה" — חווה ישכר משוחחת עם אברהם בן־שחר על אהבת הפולקלור הערבי
12:05 „משירי תעודה" והפעם: „נשים יוצרות"
14:06 „לבת ולבן ולכל המתעניין" — תכניות לילדים „שירים הם חברים של ספורים", מוקי ובאר המים" — ספור מאת ימימה אבידר (ש.ח.), פגישה עם המשורר ע. הלל, „ספור לשבת"
15:50 דרכי אדם — עם רחל חלפי
16:05 „מילים שמנסות לגעת"
17:10 „בימות ובדים"
18:00 „רדיו־דרמה" — „אחרי החגים" — מאת יהושע קנז עיבוד: אמנון אחי־נעמי, בימוי: אברהם ניניו, משתתפים: אברהם בן־יוסף, לורה סהר, טובה פרדו, שמעון בר, שמעון ישראלי, עודד תאומי, שושנה דואר, בתיה לנצט, עלינה סטוריצקה, דבורה קידר, אליאבה נורמן ובת־עמי (ש.ח)
19:05 „אנתולוגיה קטנה לשירה"
19:30 שידורים לעולים
22:05 שיחת חולין — דיון בענייני היום. מנחה: שמואל אלמוג
23:05 מלים שמנסות לגעת: בעריכת שמואל הופרט, דליה עמית (ש.ח.)

רשת ב'

08:05 „מי ישן" „אור ואלכסנדרה" — סיפור בהמשכים מאת יצחק נוי ובביצועו. „נריה" — ספורה של נערה ערבייה", מאת גלילה רון פדר קוראת: סוער ג'ראייסי. „במכי" — מאת פליקס סלטן פרק שישי
09:05 „שאלה של טעם" — עם חיים קינן.
09:55 עוריה אלון מספר על נוף הארץ
10:05 יומן השבוע — עורך ומגיש: דוד ויצטום
11:05 „הכל זהב" — סימני דרך בזמר העברי, עורך ומגיש: אהוד מנור. והפעם: עם יזהר כהן ואלבומו הראשון
12:05 „האמת, כל האמת ורק האמת"— משחק רדיו במופע פומבי
13:10 „היה או לא היה" — סינילגה פן על אביה המשורר אלכסנדר פן (ש.ח.)
14:11 „הבו זמר" — שירים עבריים
15:05 „דף ועוד דף" — שבת בשלוש
16:05 „כוכב" — עורך: מיכה אוהד, מגיש: יוסי בנאי, והפעם: סצ'מו" — ספרו של לואי ארמסטרונג
17:05 „ארץ חמדת"
18:06 „מפיק ודי" — עם דלית אורמיאן
18:30 ממגרש הספורט
19:05 „הקול קולנוע"
20:05 „ניגונים"
21:05 יומן השבוע — עורך ומגיש: דוד ויצטום (ש.ח.)
22:05 פרקי היום בתנ"ך
22:10 „מלווה מלכה"
23:05 „הכל זהב" — סימני דרך בזמר העברי. עורך ומגיש: אהוד מנור (ש.ח.)
00:10 „הוי ארצי מולדתי" — שירים עבריים

גלי צה"ל

06:10 צלילי בוקר
07:05 יופי של שירים — שירים עבריים.
08:05 „מעל ומתחת לשמיכה"
09:05 מקהלה עליזה — שירים וסיפורים לילדים עם שרה דורון.
10:05 „טוב לשמוע"
11:05 „כמצב הנוכחי" — עם יוסי עבאדי ורני וסלי
12:05 „מילים ומנגינות" — חוה אלברשטיין משוחחת עם הזמר ליאור ייני.
13:05 „שאלות אישיות" — יעקב אגמון משוחח עם דוד פרי לשעבר מנהל כלא רמלה
14:05 הכל זורם — עם דוב לנץ
16:05 סינמה שבת — תכנית בענייני קולנוע. עורך: גידי אורשר
17:05 קריאת כיוון — תוכנית דו שבועית על ספרים וקוראים. בתוכנית הפעם על הספר „ערבסקות" של אנטון שמאס, ידבר המשורר הערבי נעים עריידה.
18:05 „משלנו" — מצעד הפזמונים העבריים.
19:05 מצעד הפזמונים הלועזיים
20:05 „רחוק מן העין" — בלקט שירי עמים
21:05 מסורת מסורת — במוצאי יום מנוחה.
22:05 „קול תג'או הוה" — עם רני קרפל
00:05 יומן תרבות מיוחד — פסטיבל ישראל 86 ביקורות וכתבות
00:15 ציפורי לילה — עם קובי מידן. תוכנית מוסיקלית בנימה אישית.
02:05 לא רוצים לישון — מוסיקה לשעות הקטנות של הלילה
05:05 צלילי בוקר

רשת ג'

07:10 „צלילים למוכרת" — שירי העבר
08:05 „גוונים" — שירים עבריים
10:05 „על בטוח" — להיטי כל הזמנים
12:05 להיטים להוטים
14:06 „כוכבים"
15:05 „עונג שבת" — שירים עבריים
17:05 „שיר בין־ערביים"
19:05 „זמר שכזה" — שירים עבריים
20:05 „פזמונהמון" — מחרוזות פזמונים
22:05 „פרח בגני" — תכנית בבקשתך
23:05 „הצעקה האחרונה" — עם יגאל רביד

8.6.1986

קול המוסיקה

06:02 „צלילי בוקר"
07:07 „בוקר טוב" אלמוני: סוויטה צרפתית בסול מינור, רמו, סוויטה מתוך „פלאטה"
07:30 „שחרית מוסיקלית", הנדל: קונצ'רטו בפה מג'ור לעוגב ותזמורת „הקוקיה והזמיר", פלייאל: סינפוניה קונצרטית מס. 5 בפה מג'ור לחליל, אבוב, בסון קרן ותז, מוצרט: מוטט לסופרן ותזמורת ק. 165 „אקסולטאטה יובילטה", ובר: קטע קונצרטי בפה מינור לפסנתר ותזמורת, שומאן: סונטה בלה מינור, לכנור ופסנתר צ'ייקובסקי: סוויטה מתוך הבאלט „אגם הברבורים"
09:30 „קונצרט בוקר" רגר: סוויטה בסגנון עתיק, קוראי: „מיסה ברבים", למקהלה ועוגב, בטהובן: סונטה בסול מינור לצ'לו ופסנתר, באך: פנטסיה כרומטית ופוגה ברה מינור היידן: קונצ'רטו בפה מג'ור לכנור, צ'מבלו וכלי קשת, שהופהה: סימפוניה מס. 3 ברו מינור
11:57 „מגישים שיר"
12:05 „אמנים באולפן" מירי אדלשטיין־חליל/סוונה קרש־פסנתר, באך: סונטה מס. 7 בסול מינור, דופלר: פנטסיה פסטורלית הונגרית, שוש לגיל־סופרן/רחל קירשטיין כהן־פסנתר, פולנק: 3 שירים, שוברט: הרועה על הסלע
13:00 „קונצרט צהריים", רוסיני: אנדנטה ווריאציות לחליל ונבל, ארנולד: מחולות אנגליים, מנדלסון: קונצ'רטו מס. 1 בסול מינור, לפסנתר ותזמורת, סטרווינסקי: סימפוניה במי במול,

הנדל, „שחרית מוסיקלית" (קול המוסיקה, 07.30)

מוצרט: שלישיה מס. 2 בסי במול מג'ור לפסנתר, כנור, וצ'לו ק. 502
15:00 „מילון מוסיקלי"
15:06 „החידון המוסיקלי" (ש.ח.)
16:00 „קונצרט מנחה", פרוק: פרלוד כורל ופוגה, באך: קנטטה מס. 133, מוצרט: קונצ'רטו מס. 5 בלה מג'ור לכנור ותזמורת, ברוקנר: סימפוניה מס. 7 במי מג'ור
18:30 „מוסיקה ליום ראשון", ולנקה: רקיאם, אוטו ניקולאי: מיסה ברה
20:05 „ערב טוב", טוקטלי סונטה ברה לצ'לו ופסנתר
20:27 „מגישים שיר"
20:30 „הקונצרט הקאמרי השבועי" רביעיית ברנדיס, בטהובן: רביעייה מס. 3 ברה מג'ור, מוצרט: חמישיה ברו מג'ור ק. 515, שוברט: רביעייה ברה מינור, מס. 810
22:25 „מילון מוסיקלי"
22:30 „מסורת מוסיקלית בארץ" מעמד הר סיני במסורת של השומרונים
00:28 „מוסיקה מן העבר הרחוק" פסטיבל ישראל־ירושלים 1986, אנסמבל וואנס פורטונאס־צרפת הקלטה מקונצרט שנערך ב־2.6.86 בכנסייה דורמציון מוסיקה ליטורגית מן המאות הי"ב עד הי"ג

רשת א'

07:30 „היו שירים" — פזמונים ישנים ואהובים
08:05 „תוגה" — עם בני הנדל
09:05 „השיר לא תם" — שירים עבריים
09:30 „מפגש" — מגזין לבעיות משפחה וחברה בשידור חי
10:30 „רדיו קל" — תכנית יומית בעברית קלה
11:10 השידור היומי לבתיה"ס, ספור וצליל — תכנית לגיל הרך, והפעם: „ילדי ירושלים מביאים ביכורים"
11:30 „השכלה ודעת לכל", „צרפתית למתקדמים"
12:05 „בערוגות הבושם"
14:06 „לבת ולבן ולכל המתעניין"
14:45 לילדים הגדולים „חתול בשק"
15:30 „עולם המדע" (ש.ח.)
15:55 „ספר חדש" סקירה
16:05 „בנג'. רלי וכל השאר" — לילה בנחלת־שבעה (ש.ח.)
17:12 „מגישים שיר"
17:20 „האוניברסיטה הפתוחה", „צמיחות המדינות החדשות באפריקה" — בהדרכת ד"ר בנימין נויברגר. והפעם: „המלחמה האלג'ירית"
18:06 „מינחת ערב" — משדר יומי להווי דתי ומסורת
18:50 פרקי היום בתנ"ך
19:05 „מחשבת ישראל" — סדרת שיחות מפי פרופ' איתמר גרינוולד
19:30 שידורים לעולים
22:05 „תפוח ועץ" — תכנית על הקשר בין הורים לילדיהם, עורכת ומנחה: רבקה מיכאלי, יועץ לתכנית: ד"ר עמירם רביב — פסיכולוג חינוכי קליני וד"ר סינטיה קראל, והפעם: „קונפליקטים" — הקשר או הפער בין הורים לילדיהם בגיל ההתבגרות

רשת ב'

07:00 „הבוקר הזה"
08:05 „סעו לשלום"
09:05 „ביקור בית" — עם רבקה מיכאלי
10:10 „כל צבעי הרשת"
12:10 „גל פתוח" — חדשות ופזמונים
13:00 בחצי היום — חדשות ופזמונים
14:06 „יש ענין" — עם גבי גזית
15:05 „רגעי קסם"
16:05 „שירים ושעורים"
17:10 „יומן כלכלה"
17:30 „על מספרים ואנשים" — מגזין המשק והחברה
18:06 „מסיבת עתונאים" — עורך ומנחה: יצחק גולן
18:45 היום בספורט
19:00 „היום הזה"
19:35 „עם ישראל" — מוסף לעניינים יהודיים בעולם
20:05 אומר כשבחין
22:05 „תזמורת כליינשיפה" — והפעם: „אנו שרים לך, ארץ־ציון וירושלים" תכנית ליום שחרור ירושלים
23:05 „צלצול שלישי" — שבועון לאומנויות — פסטיבל ישראל — ירושלים — שידור חי מתיאטרון ירושלים

גלי צה"ל

05:55 באופן מילולי — פינתו של אבשלום קור.
06:05 אוניברסיטה משודרת: התפתחות כח המגן העברי שנות ה־20. מרצה: ד"ר מאיר פעיל
06:30 „פוקחים עין"
07:07 שבע אפס שבע עם אלכס אנסקי.
08:05 בוקר טוב ישראל — שעת אקטואליה יומית
09:05 „אילה בוקר" — עם אלי ישראלי
10:05 „הפסקת 10" — עם מיכל ניב
11:05 „נכון לעכשיו" עם רפי רשף
13:05 „קשר רדיו" — עם אברי גלעד
14:05 „רו רה יומי" — עם דובי לנץ ודני קרפל
15:05 פגישה יומית — עם אורלי יניב
16:05 „רדיו ספורט"
16:55 באופן מילולי
17:00 יומן גלי־צה"ל
17:30 כוונת — מאגזין גלי־צה"ל לענייני צבא ובטחון. עורך ומגיש: אורי פז.
17:50 יומן ספורט
18.05 שעה קלה על כלכלה — עם שמואל נחושתן
18:40 משירי הלהקות הצבאיות.
18:55 הודעות לחיילים
19:05 „מה יש" עם ארז טל.
20:05 „זה קורה" — מגאזין המוסיקה של גלי צה"ל
21:00 מבט לחדשות
21:30 אוניברסיטה משודרת: התפתחות כח המגן העברי (ש.ח.)
22:05 על הדבש ועל הכיפאק
23:05 „לילה לילה"
23:55 „שיחת חצות" — עם העיתונאי גדעון סאמט.
00:05 יומן תרבות מיוחד פסטיבל ישראל 86 ביקורות וכתבות
00:15 ציפורי לילה משוחחות — שלמה ארצי משוחח עם מאזינים.
02:05 לא רוצים לישון — מוסיקה לשעות הקטנות של הלילה.
05.05 צלילי בוקר

9.6.1986

קול המוסיקה

06.02 „צלילי בוקר
07.07 „בוקר טוב"— בויס: סימפוניה מס. 1 בסי במול מג'ור טרטיני: סונטה בסול מינור, לכנור וקונטינואו
07.30 „שחרית מוסיקלית" ובר: הפתיחה ל„אוברון" היידן: קונצ'רטו ברו מג'ור לצ'לו, ותזמורת יוזף רייכברגר: תשיעייה במי במול מג'ור שוברט: „רוזמונדה נסיכת קפריסין" — המוסיקה למחזה
09.03 „קונצרט הבוקר" סגניני: קונצ'רטו מס. 4 ברה מינור לכנור ותזמורת ביזה: „הנערה מארל", סוויטה מס. 1 ו־2 בוקריני: חמישייה במי מינור לגיטרה ורביעיית כלי קשת גרשווין: קונצ'רטו בפה לפסנתר ותזמורת.
11.57 „מגישים שיר"
12.05 „מאוצר הסרטיה" גרהרד לינברגר ונורברט ריכטל — 2 עוגבים מיצירות: לוקינטי, באך, שניצר, מילר, סימון, רדושינגר
13.00 „קונצרט צהריים" שטמיץ: קונצ'רטו ברה מג'ור לויולה ותזמורת בטהובן: שלישייה בסי במול מג'ור לפסנתר, קלרנית וצ'לו שוברט: „הרועה על הסלע" — לסופרן, קלרנית ופסנתר ליטולף: קונצ'רטו סימפוני ברה מינור לפסנתר ותזמורת דבוז'ק: סוויטה צ'כית.
15.05 „מוסיקה ויזה" — יצירות מרוי סטרום המלחינים 1985־פאריס בחסות אונסקו: ג'והן קינסלה (אירלנד): תמונות מהאודיסאה פרידריך גולדסון (גרמניה המזרחית): אנסמבל קונצרט.

דודו דותן, „אורח לשעה" (רשת א', 12.05)

16.00 „קונצרט מנחה" — יואכים: קונצ'רטו הונגרי לכנור ותזמורת קנטלוב: „שירי אוברני" — מחזור ראשון שארל לקוק: „ממול אנגו" — באלט רנצי: קונצ'רטו מס. 4 ברה מג'ור לחליל ותזמורת ודה: פנטסיה קונצרטית בסול מינור לנבל פסנתר ותזמורת.
18.30 קונצרט מהקלטות התזמורת הסימפ. ים רשה"ש מנצח: דיוויד רוברטסון גיורא שוסטרו סימפוניה לכלי קשת סליירי: קונצ'רטו בדו מג'ור, לחליל, אבוב ותזמורת מסיאן: „מנחות נשכחות" היידן: סימפוניה מס. 96 ברה מג'ור („הנס")
20.05 „ערב טוב" — מוצרט: קונצ'רטו מס. 4 לקרן ותזמורת ק. 495 מוצרט: מנואט מתוך סרנדה מס. 4.
20.27 „מגישים שיר"
20.30 מפסטיבל ישראל־ירושלים 1986 נאואבו קורטטו. שומאן: רביעייה בלה מג'ור, בוקריני: רביעייה במי במול מג'ור, ורדי: רביעייה במי מינור.
22.55 „מילון מוסיקלי"
23.00 „מירקם" — רצף מוסיקלי — (ש.ח.).

רשת א'

07.30 „היו שירים" — פזמונים ישנים ואהובים.
08.00 „תוגה" — עם בני הנדל
09.05 „השיר לא תם" — שירים עבריים
09.30 „מפגש" — מגזין לבעיות משפחה וחברה בשידור חי
10.30 „רדיו קל" — תכנית יומית בעברית קלה
11.10 השידור היומי לבתיה"ס „סיפור אני שומע" — לכתות ב', ג' והפעם: „מאגדות חז"ל" — „על אהבת התורה".
11.30 „השכלה ודעת לכל" „תל־אביב: — הדור הראשון" 1906־1936 והפעם: סיור „קהל" אביב התפתחות [illegible] 1925־1935"
12.05 „אורח לשעה" — [illegible] דותן.
14.06 „לבת ולבן ולכל המתעניין"
15.00 לילדים הגדולים [illegible] — חידונו של [illegible] שידור חי מהאולפן [illegible]
15.25 „הכדור עגול" — [illegible] לנוער — עם דני [illegible]
15.53 „מאוצר הספרים" — [illegible] על ספר חדש.
16.05 „דו־רו־דומה" — [illegible]
17.12 „מגישים שיר"
17.20 „האוניברסיטה הפתוחה" „צמיחות המדינות [illegible] באפריקה"
18.06 „מינחת ערב"
18.50 פרקי היום בתנ"ך
19.05 „עיונים בפרשת השבוע"
22.05 „קשר לילי" — [illegible] מתחלקים בחוויות [illegible] עורך ומנחה: יובב כץ

רשת ב'

06.11 בחזרה לאושר — [illegible] ותיקים
07.00 „הבוקר הזה"
08.05 „סעו לשלום"
09.05 „ביקור בית
10.10 „כל צבעי הרשת"
12.10 „גל פתוח"
13.00 „בחצי היום"
14.06 „יש עניין" — [illegible]
15.10 „רגעי קסם"
16.05 „שירים ושעורים"
17.10 יומן כלכלה"
17.30 „על מספרים ואנשים" — מגזין המשק והחברה
18.06 „שעה חפשית" — [illegible] שבועי לענייני [illegible]
18.45 היום בספורט
19.00 „היום הזה"
19.35 „דין ודברים" — [illegible] חוק ומשפט
20.05 „סולם הומוות"
22.05 „סינת הגאר"
23.05 „מחפשים את [illegible]"

גלי צה"ל

05.55 באופן מילולי — [illegible] אבשלום קור
06.05 אוניברסיטה משודרת [illegible]
06.30 „פוקחים עין" — [illegible] ומוסיקה לתחילתו של יום [illegible] לאה עוז.
07.07 שבע אפס שבע — [illegible] אנסקי.
08.05 בוקר טוב ישראל — [illegible] אקטואליה יומית [illegible] פרידמן, יצחק בן נר [illegible] ויעל דיין.
09.05 „אילה בוקר" — [illegible] ישראלי.
10.05 „הפסקת 10" — [illegible]
11.05 „נכון לעכשיו" — [illegible] רשף.
13.05 „קשר רדיו" — [illegible]
14.05 „רו רה יומי" — [illegible] ודני קרפל.
15.05 „פגישה יומית" — [illegible] יניב.
16.05 ארבע אחרי הצהריים — [illegible] של שירים עבריים.
16.55 באופן מילולי — [illegible] אבשלום קור.
17.00 יומן גלי־צה"ל.
17.30 משהו עולמי — [illegible] צה"ל לענייני חוץ.
17.50 יומן ספורט
18.05 משחק סימולציה — [illegible] המים בישראל. [illegible] גלבוע.
18.55 הודעות לחיילים
19.05 „מה יש" — עם ארז טל.
20.05 „בלוז דה לוקס" — [illegible] קרפל.
21.00 מבט לחדשות
21.30 אוניברסיטה משודרת [illegible] (ש.ח.)
22.05 „על הדבש ועל הכיפאק" [illegible]
23.05 „לילה לילה" — [illegible] קוטנר.
23.55 „שיחת חצות" — [illegible] מרדכי קרקנובסקי
00.05 יומן תרבות מיוחד [illegible] ישראל 86 ביקורות [illegible]
00.15 ציפורי לילה — [illegible] מואב.
02.05 לא רוצים לישון — [illegible] לשעות הקטנות של הלילה.
05.05 צלילי בוקר.

10.6.1986

קול המוסיקה

06:00 א"ז — „שמע ישראל"
06:02 „צלילי בוקר"
07:07 „בוקר טוב", אלגר: מבוא ואלגרו לכלי־קשת, אלגר: „נמרוד" מתוך וריאציות „אניגמה"
07:30 „שחרית מוסיקלית", מוצרט: סונטה בסול מג'ור לכנור ופסנתר ק. 301, מיניקוס: הבירה — מוסיקה לבאלט
09:30 „קונצרט בוקר", בטהובן: שלישיה מס. 5, ברה מג'ור, לכנור, פסנתר וצ'לו, סיבליוס: הסוויטה „קרליה", ברהמס: שיר לחמישה קולות
11:57 „מגישים שיר"
12:05 „מוסיקה קאמרית", מוצרט: רביעייה מס. 18 בלה מג'ור ק. 464, קרויצר: שלישיה לשני קלרנטיות וויולה
13:00 „קונצרט צהריים", בטהובן: שני שירים מתוך „אגמונט", ליסט: קונצ'רטו מס. 1 לפסנתר ותזמורת בסי במול מג'ור, מוצרט: סימפוניה קונצ'רטנטה לכנור, ויולה ותז־מורת ק.364. מנדלסון: סימפוניה מס. 2, אופ. 52 „שיר תהילה"
15:00 „מילון מוסיקלי"
15:05 „ממרף התקליטיה"
16:00 „קונצרט מנחה", ברטוק: דיברטימנטו לכלי־קשת, ברהמס: קונצ'רטו כפול לכנור וויולה בלה מינור, מאהלר: סימפוניה מס. 5 ברה מינור, גרשווין: רפסודיה כחולה
18:38 „אתנחתא" — בשידור חוזר (24.1.85), הלל צרי — צ'לו, באך: סוויטה מס. 1, בסול מינור, לצ'לו סולו; וידרי, קוראי: סונטה לצ'לו סולו

רבקה מיכאלי, „ביקור בית" (רשת ב', 09.05)

20:05 „ערב טוב", היידן: דיברטימנטו בסי במול מג'ור בעבור פרי, קונטרט: „על הנהר" — שיר
20:27 „מגישים שיר"
20:30 „מאולמי הקונצרטים שלנו", התזמורת הקאמרית הישראלית/ מישל קורבוז־מנצח סולנים: כריסטינה באומן ונאוקו אוקדה־מצו. מישל ברוואר־בריטון/ סוזן איכנבורדנס הרב לאמייטנור + הכקהלה הקאמרית של לוזאן, ויואלדי: „אשרי איש", תהילים ערך קר"ב, מוצרט: מיסה בדו מינור ק. 427
22:55 „מילון מוסיקלי"
23:00 „ברק הנרוק ורסיסי רנסנס" (ש.ח)

רשת א'

07:30 „היו שירים" — פזמונים ישנים ואהובים
08:05 „תוגה" — עם בני הנדל
09:05 „השיר לא תם" — שירים עבריים
09:30 „מפגש" — מגזין לבעיות משפחה וחברה בשידור חי
10:30 „רדיו קל" — תכנית יומית בעברית קלה
11:10 השידור היומי לבתיה"ס שידורים לחינוך המיוחד תכנית לחג השבועות
11:30 „השכלה ודעת לכל" „קהילות ישראל" — בהדרכת ד"ר יוסף טובי והפעם: „תורכיה"
12:05 „צלילי המזרח כבקשתך"
14:06 „לבת ולבן ולכל המתעניין" — תכניות לילדים, „פינת הספור" מאת אורי אורלב והפעם: „סיפור" „כל מה שהיה וכל מה שקרה (כמעט) לקרשנדו ולל־..." מאת דבורה עומר־פרק שישי, „ילדי חבית המחור" — מאת משה בן־ישאל קריאה בהמשכים
14:45 לילדים הגדולים „חתול בשק" — ילקוט כליבו
15:35 „השכלה ודעת לכל" „היי, בואו נדבר אנגלית"
15:55 „ספר חדש" — סקירה
16:05 „חינוך לדמוקרטיה" (ש.ח.)
17:12 „מגישים שיר"
17:20 „האוניברסיטה הפתוחה" „לידתה של סונטה" — בנגינתו ובהגשתו של פרופ' אריה ורדי, והפעם: „סונטה ראשונה"
18:06 „מינחת ערב"
18:50 פרקי היום בתנ"ך
19:05 „שעור בתלמוד" — מפי שבתאי סבטו
19:30 שידורים לעולים
22.05 „שבינו ביחר וכל אחד לחוד" — עורך ומנחה: יובב כץ

רשת ב'

07:00 „הבוקר הזה"
08:05 „סעו לשלום" — מנחה: גדעון הוד.
09:05 „ביקור בית — עם רבקה מיכאלי
10:10 „כל צבעי הרשת" — מגזין יומי
12:10 „גל פתוח" — חדשות ופזמונים
13:00 „בחצי היום" — חדשות ופזמונים
14:06 „צלצול שלישי" — פסטיבל ישראל — ירושלים שידור חי מתיאטרון ירושלים
16:05 שירים ושעורים
17:10 „יומן כלכלה"
17:30 „על מספרים ואנשים" — מגזין המשק והחברה
18.06 „כמה טוב לשיר" — נשיא המדינה מארח בביתו מופע של חבורות־זמר מההתיישבות העובדת בשיתוף עם „קול־ישראל" שידור חי מבית הנשיא
19:00 „היום הזה"
19:35 „עולם חדש" — מגזין חדשות לענייני האדם וסביבתו
20:05 פרקי חזנות „כבקשתך"
22:05 „עוד פעם אחת" — תכניות בשידור חוזר, והפעם: „הלם החופש" — הסתגלות של אסירי־ציון שבויי מלחמה לחיים נורמלים
23:05 „קפה ראשו" — חידונים מגוונים בהשתתפות המאזינים עם שמוליק רוזן

גלי צה"ל

05:55 באופן מילולי — פינתו של אבשלום קור
06:05 אוניברסיטה משודרת: מרד יצירה והתגלות המרד האותנטי מרצה:פרופ' שלמה שוהם
06:30 פוקחים עין — מידע ומוסיקה לתחילתו של יום. עם: לאה עוז
07:07 שבע אפס שבע — עם איתן ליפשיץ.
08:05 בוקר טוב ישראל — שעת אקטואליה יומית עם מיכה פרידמן, יצחק בן־נר אילנה דיין ויעל דן.
09:05 אילה בוקר" — עם אלי ישראלי
10:05 „הפסקת 10" עם מיכל ניב
11:05 „נכון לעכשיו" — עם רפי רשף.
13.05 „קשר רדיו" — עם אברי גלעד
14:05 „רו רה יומי" — עם דובי לנץ ודני קרפל
15:05 „פגישה יומית" — עם דובי לנץ
16:05 ארבע אחרי הצהריים — שעה של שירים עבריים.
16:55 באופן מילולי — פינתו של אבשלום קור.
17:00 יומן גלי־צה"ל
18:05 שעה קלה על כלכלה — עם שמואל נחושתן משירי הלהקות הצבאיות.
18:55 הודעות לחיילים
19:05 „מה יש" — עם ארז טל.
20:05 „זה קורה" — מגאזין המוסיקה של גלי־צה"ל
21:00 מבט לחדשות
21:30 אוניברסיטה משודרת: מרד יצירה והתגלות (ש.ח.)
22:05 על הדבש ועל הכיפאק — שירים שהחבר'ה אוהבים
23:05 „לילה לילה" — עם יואב קוטנר.
23:55 „שיחת חצות" — עם המשוררת מיכל סנתיה.
00:05 יומן תרבות מיוחד — פסטיבל ישראל 86 ביקורות וכתבות
00:15 ציפורי לילה — עם רודי בן זאב. תוכנית מוסיקלית בנימה אישית
02:05 לא רוצים לישון — מוסיקה לשעות הקטנות עם מירב אופיר.
05:05 צלילי בוקר.

11.6.1986

קול המוסיקה

06:02 „צלילי בוקר"
07:07 „בוקר טוב" — ברהמס: ווריאציות על נושא של היידן
07:30 „שחרית מוסיקלית", סזאר פרנק: ווריאציות סימפוניות לפסנתר ותזמורת, ברהמס: סונטה לכנור ופסנתר, דבוז'ק: רביעייה, פסנתר במי במול מג'ור, צ'ייקובסקי: סימפוניה מס. 5
09:30 „קונצרט בוקר", מנדלסון: „מלוזינה היפה", בטהובן: קונצ'רטו מס. 5 לפסנתר ותזמורת „הקיסר", ברהמס: סימפוניה מס. 1, פרוקופייב: לקט מתוך, הבלאט „פרח הסלע"
11:57 „מגישים שיר"
12:05 „דפי פסנתר" — מוצרט: סונטה ברו מינור, ק. 457, פרנק: פרלוד, כורל ופוגה, פלורן שמיט: „מוסיקה אינטימית" לפסנתר
13:00 „לבקשתכם" —, שופן: 3 אטיודים חדשים, סיבליוס: „פינלנדיה", גריג: המוסיקה ל„פר גינט"
15:00 „מילון מוסיקלי"
15:05 „בין חברים"
16:00 „אמנים שהקלטנו", מקהלת הילדים „אוקיר שליד הקונסר־בטוריון ע"ש רובין ביים, מנצח: ארנון מרוז, י. מר חיים: מחולות צפורים, ו. גיא: איש נוס זהב אחר גלילה רינבר פסנתר, סקרלטי: סונטה ברה מינור וטקטה ברה מינור, הולדרים: 12 ווטות לפסנתר, באך: סוויטה אנגלית מס 6:ה ברה מינור.
17:00 „מוסיקה כאן ועכשיו" יצירות של מלחינים ישראלים וגרמנים

אהוד בן־עזר, „השכלה ודעת לכל" (רשת א', 11.30)

צעירים קונצרט שנערך באקדמיה למוסיקה ת"א בחסות מכון גיתה (12.85), פרנק שוויצר: רביעייה לכלי קשת קלרנית וסרט מגנטי, אבישי יער: שירים לפי טקסטים מאת ולרה. מינס אלקסיאדיס: „איבניליסה 1" („בעקבות"), ראובן סרוסי: „שירת השמש הקמאית"
18:00 „מאולמי הקונצרטים בעולם" התז. הסימפ. של רדיו צפון גרמניה/ק. וורליצג (22.2.85) מוסורגסקי: פרלוד לחובנשצ'ינה. שומאן: קונצ'רטו ברה מינור לכנור ותז. וצ. צייטלין, שוסטקוביץ': סימפוניה מס. 15 בלה מג'ור
18:30 „רומינוער" לנוער המתבגר
20:05 יוזף היידן — לידתה של סונטה הפסנתרן אריה ורדי מסביר תהליך התפתחותה של הסונטה הקלאסית לפסנתר 7. „הסונטה הראשונה"
20:57 „מגישים שיר"
21:00 „אופרה של יום רביעי", שוסטקוביץ': „האף"
22:55 „מילון מוסיקלי"
23:00 „צלילי ליל", בטהובן: שיר „אדלאידה", ליסט: מן העריסה אל הקבר", יוסף טל: קונצ'רטו לנבל ולמוסיקה אלקטרונית, אוסברון: קונצ'רטו לחליל ותז. קאם, בטהובן: שיר „לתקוה"

רשת א'

07:30 „היו שירים" — פזמונים ישנים ואהובים
08:05 „תוגה" — עם בני הנדל
09:05 „השיר לא תם" — שירים עבריים
09:30 „מפגש" — מגזין לבעיות משפחה וחברה בשידור חי
10:30 „רדיו קל" — תכנית יומית בעברית קלה
11:10 השידור היומי לבתיה"ס „אלה תולדות" והפעם: „על מנהגי חג השבועות" — מאת שרגא גישטמן
11:30 „השכלה ודעת לכל" „השתקפות השאלה הערבית בספרות העברית", והפעם: „מיעדר סיכום" — שיחה עם אהוד בן־עזר
12:05 „מהווי המזרח" — מבחר שירים מזרחיים
14:06 „לבת ולבן ולכל המתעניין"
15:00 „חתולופון" ' מומחים באולפן משיבים לשאלות המאזינים
15:55 „מאוצר הספרים" — סקירה על ספר חדש
16:05 „מועדון שעון הזהב" — מעולמו של האדם המבוגר
17:12 „מגישים שיר"
17:20 „האוניברסיטה הפתוחה", „לידתה של סונטה" — בנגינתו ובהגשתו של פרופ' אריה ורדי, והפעם: „אהבה אחרונה"
18:06 „מינחת ערב"
18:50 פרקי היום בתנ"ך
19:05 סיכום הלכה היומית
19:30 שידורים לעולים
22:05 „חבר מאותו כוכב" — תכנית היכרויות רדיופונית בשידור חי — עורכת ומנחה: מילכה למרן

רשת ב'

07:00 „הבוקר הזה"
08:05 „סעו לשלום" — מנחה: גדעון הוד
09:05 „ביקור בית — עם ריבקה מיכאלי
10:05 בחינה באנגלית — „הבנת הנשמע"
10:20 „כל צבעי הרשת" — מגזין יומי
12:10 „גל פתוח' — חדשות ופזמונים
13:00 „בחצי היום" — חדשות ופזמונים
14:06 „יש ענין" — עם גבי גזית
15:10 „רגעי קסם"
17:10 „יומן כלכלה
17:30 „על מספרים ואנשים" — מגזין המשק והחברה
18:06 „זרקור" — עורך ומנחה: יצחק גולן
18:45 היום בספורט
19:00 „היום הזה"
19:35 „מוסף לענייני צבא ובטחון
20:05 „ניתוחי חציר" — לקט הקלטות חדשות של אמנים ולהקות מן הכפר והעיר
21:05 „שיר לדרך"
22:05 „עוד לא רקדתי די" — ריקודי־עם
23.05 „משחקי לילה" — בעריכת זאב ענר

גלי צה"ל

05:55 באופן מילולי — פינתו של אבשלום קור.
06:05 אוניברסיטה משודרת: משמעות הצורה בצמחים פרויטים והתפתחות
07:07 שבע אפס שבע — אם אלכס אנסקי
08:05 בוקר טוב ישראל — שעת אקטואליה יומית עם מיכה פרידמן, יצחק בן־נר, אילנה דיין ויעל דן
09:05 „א"לה בוקר" — עם אלי ישראלי
10:05 „הפסקת 10" עם מיכל ניב
11:05 „נכון לעכשיו" — עם רפי רשף.
13:05 „קשר רדיו" — עם אברי גלעד
14:05 „רו רה יומי" — עם דובי לנץ ודני קרפל.
15:05 „פגישה יומית" — עם אורלי יניב
16:05 ארבע אחרי הצהריים — שעה של שירים עבריים
17:00 יומן גלי צה"ל
18:05 „יעד משודר" — מגאזין לענייני צבא וביטחון.
18:55 הודעות לחיילים
19:05 „מה יש" — עם ארז טל.
20:05 „לא רק פופ" — עורך ומגיש: שרון מולדאבי
21:00 מבט לחדשות
21:30 אוניברסיטה משודרת: משמעות הצורה בצמחים (ש.ח)
22:05 על הדבש ועל הכיפאק — שירים שהחבר'ה אוהבים
23:05 „לילה לילה" — עם יואב קוטנר.
23:55 „שיחות חצות" — עם עוזי פלורמן, מנהל תיאטרון ה„קאמרי".
00:05 יומן תרבות מיוחד: פסטיבל ישראל ביקורות וכתבות
00:15 ציפורי לילה קלאסית — עם חנוך רון
02:05 לא רוצים לישון — מוסיקה לשעות הקטנות של הלילה — עם לאה עוז
05:05 צלילי בוקר

12.6.1986

קול המוסיקה

06.02 „צלילי בוקר"
07.07 „בוקר טוב" אנונימי־1960: סונטה ברה מג'ור בירד: מחולות אנגליים אנטואן דורנל: קונצ'רטו סימפוני מס.2 בסול מינור
07.30 „שחרית מוסיקלית" מוצרט: מוסיקה ליל זעירה. ק. 525 ג'ון פילד: קונצ'רטו לפסנתר מס. 3 במי במול מג'ור
11.57 „מגישים שיר"
12.05 „מאוצר הסרטיה" לילי טונה־סופרן / יגאל טונה־כנור/יונתן זק־פסנתר תוכניות מיצירות מוצרט שירים לסופרן ופסנתר פנטסיה לפסנתר ק. 175 סונטה לכנור ופסנתר ק. 304 אריה מתוך „איל רה פסטורה" לסופרן, פסנתר וכנור אובליגטו
13.00 „קונצרט צהריים" רוד ריגו: פנטסיה לבן אצולה אריאגה: רביעיית כלי קשת. מס. 2 בלה מג'ור מוצרט: סימפוניה מס. 28, ק. 200. ברו מג'ור ובר: אנדנטה ורונדו הונגרי דו מינור לויולה ותזמורת ברטוק. סוויטה מס. 1 אופ. 1
15.00 „מילון מוסיקלי"
15.05 „מיפגשים מוסיקליים"
16.00 אתנחתא" אלן סטרנפילד־פסנתר (ש.ח) סקרלטי: 2 סונטות סתר: שאקונה וסקרצו דביסי: תחריטים שוברט: סונטה בסי במול מג'ור
17.30 „קונצרט מנחה" — ג'והן ווילייאמס: „הצרעות" סוויטה ראבל: קונצ'רטו בסול מג'ור לפסנתר ותזמורת פולנק:

אייל מגד, „סערת אסתר" (רשת ב', 23.05)

סימפוניטה דבוז'ק: רביעיית כלי קשת, מס. 12 בפה מג'ור, „האמריקנית" סטרווינסקי: קונצ'רטו אבוני לקלרנית ותזמורת צ'יק קוריאה: מוסיקה לשני פסנתרים תומסון: סוויטה מתוך המוסיקה לסרט „הנהר"
20.05 „ערב טוב בויס: סימפוניה מס. 3 וויליאם באבל: קונצ'רטו ברה מג'ור לחלילית אלט, כלי קשת וקונטינואו
20.27 „מגישים שיר"
20.30 „קונצרט ליל החג" מהקלטות התזמורת הסימפונית ים רשה"ש יחזקאל בראון: „עיטורים למגילת רות" מוצרט: „דוד החוזר בתשובה", אורטוריה, ק. ברהמס: קונצ'רטו מס. 2 לפסנתר ותזמורת.
22.55 „מילון מוסיקלי"
23.00 „דור הזהב" — אמנים גדולים בהקלטות היסטוריות. — תכניתו של רם עבדון — מירה הס — תכנית רביעית מיצירות: בטהובן, באך, שוברט, מנדלסון רבוזק (ש.ח)

רשת א'

07.30 „היו שירים" — פזמונים ישנים ואהובים
08.05 „תוגה" — עם בני הנדל
09.05 „השיר לא תם" — שירים עבריים
09.30 „מפגש" — מגזין לבעיות משפחה וחברה בשידור חי
10.30 „רדיו קל" — תכנית יומית בעברית קלה
11.10 שירים עבריים
11.30 „השכלה ודעת לכל" אשנב למשרדי סמסטר קתיו (21)
12.05 „ליבר במזרח" — מבחר שירים מזרחיים
14.06 „לבת ולבן ולכל המתעניין" — או „הוי כל הצמא לכו למים" — תכנית לחג השבועות
15.00 תכנית לקראת חג מתן תורה
16.05 „ימי חרדה" — בין קציר שעורים לקציר חיטים — על מראות פניו של הצומח לעת אביב — עם אנשי „נאות קדומים"
17.10 „מרחק" — פגישת חג עם המשוררת שולמית אפפל ועם שירתה
18.00 „מפגש מחנכים"
19.05 „חג שבועות תעשה לך"
19.05 שידורים לעולים
22.05 „המחומר ואני" — שירים מתוך מחזות־זמר מפורסמים בלבוש עברי
23.05 „הוי ארצי מולדתי" — שירים עבריים

רשת ב'

07.00 „הבוקר הזה"
08.05 „סעו לשלום"
09.05 „ביקור בית" — עם רבקה מיכאלי
10.10 „כל צבעי הרשת" — מגזין
12.10 „גל פתוח"
13.00 „בחצי היום"
14.06 „רגעי קסם"
16.05 „ושמחת בחגיך" — שירים ומקראות לחג השבועות
17.05 „בגוף ראשון" — והפעם" עם ישראל אלדר
18.06 „נשים משוחחות על רות המואביה"
19.05 „פירות אסורים" — עם הסופרת יהודית הנדל
20.05 „גוש עציון" — ח"י שנים לשחרורו מנחה: יצחק נוי עורכים ומפיקים: חווה אלמוג, עפרה נחמד ויגאל בוטון (ש.ח)
22.05 שירים על „חסידים ומתנגדים"
23.05 „סערת אסתר" — פגישת חג עם אייל מגד וספרו החדש
00.10 „הוי ארצי מולדתי" — שירים

גלי צה"ל

05.55 באופן מילולי — פינתו של אבשלום קור.
06.05 אוניברסיטה משודרת: עלייתם ונפילתם של משטרים צבאיים באמריקה הלטינית התגבשות המנגנוליות הצבאית. מרצה: ד"ר אדי קאופמן.
06.30 „פוקחים עין" — מידע ומוסיקה לתחילתו של יום. עם: לאה עוז.
07.07 שבע אפס שבע — עם אלכס אנסקי.
08.05 בוקר טוב ישראל — שעת אקטואליה יומית
09.05 „אילה בוקר" — עם אלי ישראלי.
10.05 „הפסקת 10" עם מיכל ניב.
11.05 „נכון לעכשיו" — עם דן שילון.
13.05 „קשר רדיו" — עם אברי גלעד.
14.05 עוד לא חג — עם שלמה ארצי
15.05 ישראל והפזורה — משדר מיוחד של יחסי ישראל והגולה. משתתפים: הנשיא חיים הרצוג, יו"ר הסוכנות היהודית אריה דולצ'ין, עוזי נרקיס ד"ר דוד גורדיש מניו־יורק, הרב אברהם יעקובוביץ' מלונדון סלי פרנקטהיין מקייפטאון, פרופ' חיים בינגלר מבואנוס־איירס, הרב פירט מפריז, ד"ר יצחק גרינברג מבוסטון, כנחה ישעיהו בן פורת. (ש.ח)
17.00 „טנא ירוק" — עם נעמי שמר הגישה תכנית מיוחדת לחג
18.05 „בעקבות מגילת רות" — עם מאיר שלו, המשווה בין ארועים שהתרחשו במגילת רות הנקראת בשבועות, ובין ארועים אקטואלים בני זמננו.
19.05 שירים לערב החג
20.05 „לילות קיץ" — ביצירות קלאסי וקלה
21.05 „שגב הרמוניקה" — שעתיים של מחולות עם חדישים וישנים. בהגשת המרקידים מירה ויואב אשריאל.
23.05 „שיר כאב עובר ושב" — עם השירים החדשים של מאיר אריאל, בשילוב שיחה עימו וקטעים מהופעתו במועדון „הסימטה" ביפו.
02.05 לא רוצים לישון — מוסיקה לשעות הקטנות של הלילה
05.05 צלילי בוקר

תשבצים

תשבץ 137

אפקי:

1. איזור צחיח בערבה (גם נחל וישוב באותו שם). 5. סיכום. 8. מן הגדולות שבחברות המחשבים בעולם ובארץ (מייצגת ע"י כלל) 9. נחשב מעדן לעשירים בלבד. 10. יפיפיה יוונית שבגללה פרצה מלחמה ידועה. 11. תגיגות יין ושעשועים. 13. מקום חפור באדמה כדי לשמור בו דבר מה לימים רבים. 15. בזוי, אינו רצוי. 18. אינו נוטה אוזר פלוני (או: אינו שלם עם עצמו) (שופטים טו, טו). 20. לאן, להיכן? (מצוי בצרופים מלטינית). 21. ארץ באמריקה הלטינית.

אנכי:

1. כלי להכנת חמאה משמנת. 2. מושב ליד אשדוד. 3. מציץ לצדדים. 4. רסיס ניתז בלע"ז. 6. ערבית. 7. תכנית טלויזיה שעסקה במסורת ובזכרונות. 12. היטל של הרשות. 13. הליקופטר. 14. אבוס בדיר הצאן ובו התקן לקשירת הכבשים בצואריהן לשם הקלת מלאכת החלבנים. 16. מערכת בלע"ז 17. חודש עברי. 19. ה"אני" הפטיכולוגיה.

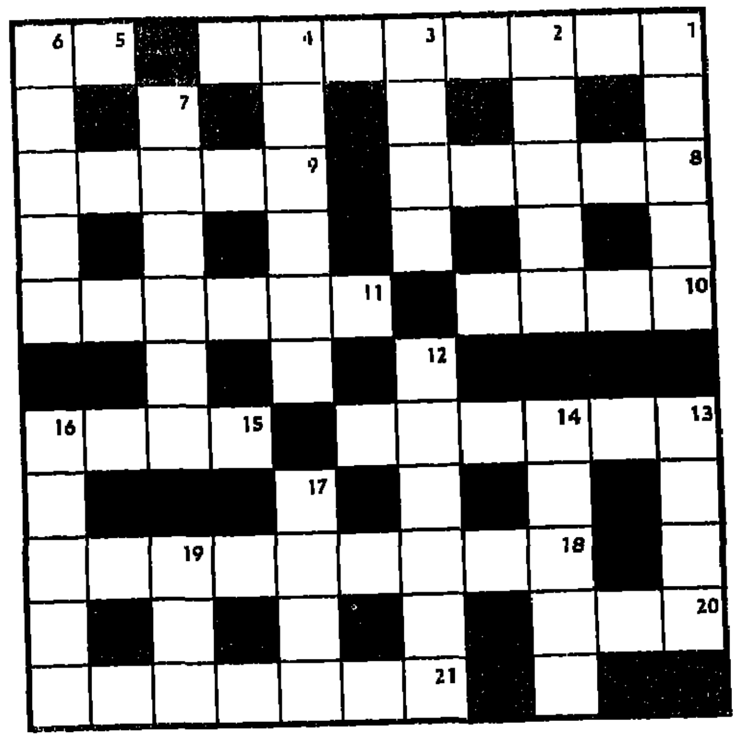

אגוזן 137

אפקי:

1. מקום הורים שבאחריותנו (6,2). 5. תוספת לאשף משונה (2). 8. שגיאה במחשב הקשורה לבועז לאחר הילדות (5). 9. שמענו שאפיפיור נמצא במקום זה כבר מזמן (5). 10. מה שקורה למלך שאינו מוצא את דרך המלך (4). 11. צורת קיומו המסכן של אחד המרגלים שהעם זנחו כנראה (3,3). 13. תופשת צבאית לאחר אי הצלחה אפשר לשלב במקטורת לחה (6). 15. הזקן הגיע פעמיים לנתיבות (4). 18. מנין שנותי ושנאת למערפת (9). 20. האבן שבתוכו (3). 21. למשל: שמוש במלה, משעה ששופכים ומערבבים אותו בקפה (3,4) (עפ"י דורית בר־אש).

אנכי:

1. איזו תפילה מתפלת רבי בעת הזוז (5). 2. המתינו קמעה לתשובה (3,2). 3. הגישו לו כשזימר בטון אחד (4). 4. מסתפקים בכך שמרקו יצחצחו חלק מן הכבשים של לבן (6). 6. מן המעון לילדים עד לשמינית הוא נחמד כזה (5). 7. מין כלי בתא שאי אפשר לצאת ממנו (3,3). 12. לפקוד על מישחי לקפוץ מצוק גבוה למים, או לדחוף אותה, אלה מעשים אסורים (6). 13. בטות בתשערה (4). 14. היכן שוכנות חיה צעירה כמנקים את הגרון? (5). 16. לאן הולך נפטון? (3,2). 17. יש להכה בבעל חיים זה אבל הוא די דוחה (4). 19. שדכן מכיר חולי אהבה רבים (3).

פתרונות

תשבץ 136

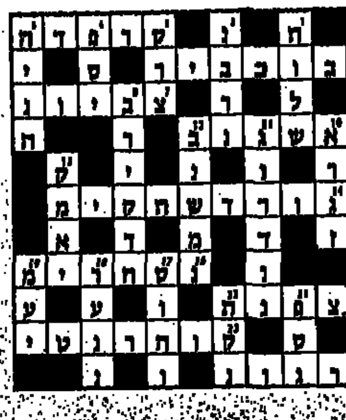

אגוזן 136

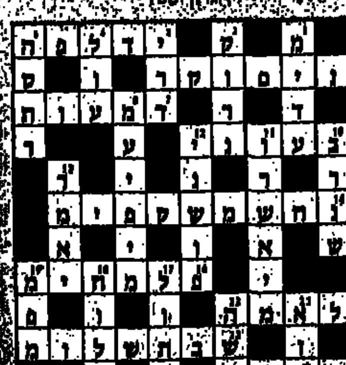

אמיר בן אור

חידות

תשבץ סכומים 137

עליך לרשום בכל משבצת ריקה, ספרה מבין הספרות 1 עד 9 ועד בכלל, באופן שסכום הספרות יהיה הסכום המודפס בגוף התשבץ.

סכום המודפס מעל לאלכסון מתייחס לספרות שיש לרשום מימינו וסכום המודפס מתחת לאלכסון מתייחס לספרות שיש לרשום מתחתיו.

בכל סכום, כל הספרות שונות זו מזו.

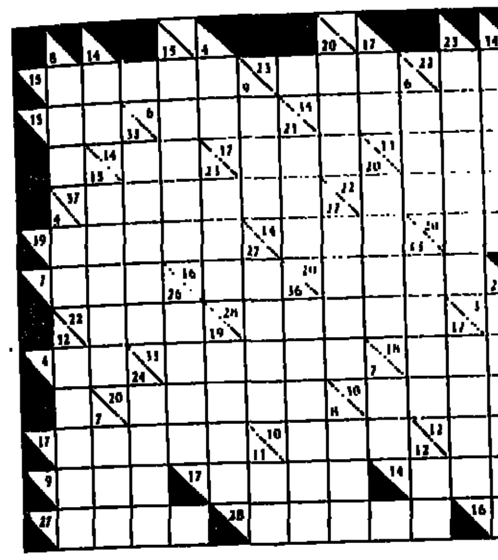

כתב סתרים 137

בפעולת הכפל הבאה, הושמטו רוב הספרות. מופיעה רק הספרה 2 (כל הספרות 2 מופיעות). עליך לשחזר את הפעולה, כלומר למצוא את הספרות במקומות המסומנים באותיות. אותה אות מייצגת תמיד את אותה הספרה, אבל ספרה יכולה להיות מיוצגת על ידי אות אחת או על ידי מספר אותיות.

ס כ י ו
ח ד 2
2 2 2 ש ל
ה א ב ו ס
מ ק צ פ ת
2 ע ו ז ר 2 ט 2

לאחר מכן עליך להציב את האותיות המתאימות במשבצות להלן, המסומנים על ידי ספרות. אם כן תעשו, אימה לא פלאוטוס תקבלו.

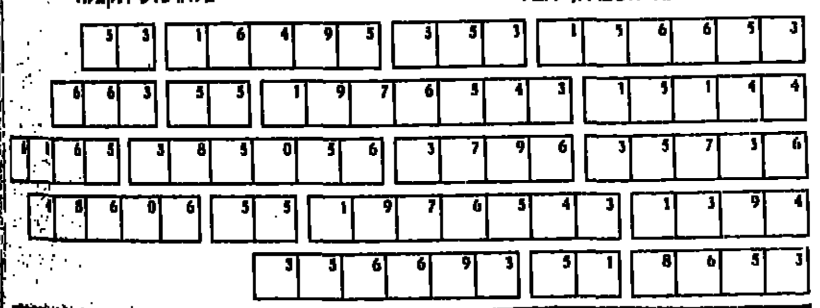

פתרון תשבץ סכו־מים 137

(שורה אחר שורה):

15423; 968; 679
49; 312; 593468
3; 95; 179; 1246
374869; 9238
34516; 581; 794
124; 97; 9731; 2
589; 89731; 21
31; 87963; 2647
9; 86231; 6798
72431; 721; 138
513; 9251; 8213
8496; 98524; 79

פתרון כתב סתרים 137

אוולת היא לדמות ... ממשלה המיוסדת על ... וכפיה, חזקה ויציבה יותר מזאת המיוסדת על רצונם הטוב של אזרחיה.

מתתיהו ורנה עוזר

ברידג'

לחץ מסובך

בדרך כלל מופעל הלחץ על מנת להכריח את המתנגדים להשליך קלף גורלי ועל־ידי כך לבצע את החוזה. אולם קיימים מקרים שבהם מטרת הלחץ הינה להוציא קלף כניסה מידי אחד המתנגדים, ועל־ידי כך למנוע הכשלת החוזה.

מחלק: דרום
פגיעים: צפון דרום
ההכרזה:

דרום	מערב	צפון	מזרח
1 ספייד	3 דיאמונד	כפל	—
4 בלי שליט	—	5 דיאמונד	—
6 ספייד	—	—	—

צפון: ♠K 8 ♥J 9 3 2 ♦6 4 ♣A 6 5 4 3
מערב: ♠7 5 4 ♥6 5 ♦K J 10 9 8 7 5 ♣2
מזרח: ♠3 2 ♥A 10 8 7 ♦3 2 ♣J 10 9 8 7
דרום: ♠A Q J 10 9 6 ♥K Q 4 ♦A Q ♣K Q

מערב הוביל בשניה קלאב, הכרוז זכה בידו עם המלך. לכרוז ברור, כמעט לחלוטין, לאור ההכרזה והיציאה שבידי מערב קלאב בודד ושהאלוף הארט בידי מזרח.

על הספייד האחרון נאלץ מזרח להשליך את הדיאמונד היות ואחרת החוזה מבוצע. אם ישליך הארט, ויגבה ההארט הרביעי שבדומם. ואם ישליך קלאב, יקח הכרוז את המלכה קלאב עם האלוף בשהקלאב האחרון שבדומם גבוה). הכרוז המשיך במלך הארט, מזרח ... את הלקיחה משום שאסור לו לאפשר לכרוז להכנס לדומם. הכרוז המשיך במלכה הארט ושוב דחה מזרח את הלקיחה. עתה שיחק הכרוז את האלוף דיאמונד והעביר ... מהדומם, ומזרח נמצא במצב ... ואם ישליך קלאב החוזה מבוצע ... ישחק הכרוז את המלכה קלאב מכן ... מכן הארט, מזרח זוכה ונאלץ להחזיר ... לאלוף שבדומם.

ברור שהחוזה של 6 בלי שליט היה ... שאין כל בעיה לבצע אותו, ... היה, לאחר ההכרזה, להגיע לחוזה ...

חכרוז, לכן, המשיך בשליטים ושיחק את כל הספיידים שבידו עד שהגיע למצב הבא:

צפון: ♠— ♥J 9 3 2 ♦— ♣A 6
מערב: ♠— ♥6 5 ♦K J 10 9 ♣—
מזרח: ♠— ♥A 10 8 7 ♦— ♣J 10
דרום: ♠— ♥K Q 4 ♦A Q

מתחבות הקולנוע

חדש בשטה

חתיך חתיך

דין יאנגבלאד, כפרי צעיר, יפה ונבוך אך מוכשר כשד בהוקי־קרח מגיע אל העיר הגדולה כדי להתקבל לקבוצת הוקי מקצועית. התחרות קשה ורצופה מאבקי־כוח והשפלות, הפגנת גבריות קשוחה זה חלק מהמשחק, ודין, שיופיו נשי־משהו ואופיו ענוג, אינו חודר מהר לחבורת הקשוחים. המאמן מזהה את כשרונו הספורטיבי הייחודי ובת־המאמן מבחינה בכישוריו המיטתיים, וכך זוכה נערנו החביב לקריירה כפולה – זכייה באליפות ובאהבה. את סרט בני־הנעורים האופייני הזה, כמוהו ראינו רבים בעבר (ראה: „יומו של אלוף") ביים אמריקני צעיר בשם פיטר מרקל. דומה שהעלילה הקלושה והנבובה וכל הטאראום לא נעשו אלא כדי לתת חשיפת מסך נוספת ליפה התורן החם־חם של אמריקה, רוב לאו, המכניס לכיס הקטן את ריצ'ארד גיר וטרוולטה גם יחד. עכשיו אתם מבינים מי פה החתיך?

אהבה על הוולגה

גורלן הטראגי של נשים במאה ה־19 תואר בכל רומן קלסי שמכבד את עצמו: „אנה קרנינה", „מאדם בובארי", „אפי בריסט" ואחרים הם מהיותר ידועים. אבל היו גם אחרים, פחות מוצלחים, למשל המחזה „הכלה העניה" של הרוסי אלכסנדר אוסטרובסקי.

לאריסה גוסייבה, בסרט הרוסי „אהבה על הוולגה"

הבמאי הרוסי אלדר ריזאנוב (לאחרונה ראינו בארץ את סרטו „תחנה לשניים") עובד את המחזה לסרט העשוי באופן מיושן, כפי שביימו פעם בהוליווד. צריך להאות כדי להאמין שהיום עושים דברים שכאלה. בסך הכל הבעיה אינה בסיפור הקלסי על סופה הטרגי של כלה ענייה (מורוסה גוסייבה) ששאפה לחתן עשיר (ניקיטה מיכאלוב) שחילל את כבודה – אלא בעשייה המשמימה והצעקנית. העתק רוסי לסרט המצרי של יום שישי. ככה הורסים סיפור קלסי, וגם מפספסים אמירה או מחאה על מצבה העגום של האשה המדוכאת במאה ה־19 עם השלכות לימינו, ועל דיכוי בני־אדם בכלל. מה שנותר זה שעתיים ותצי של הרבה וולגה ושלגים, הרבה מוסיקה רוסית צוענית בכיינית, שקיעות אדומות, כמה סצנות מביכות ובעיקר שעמום מוחץ. אולי זה טוב לקהל יוצאי רוסיה שייזכרו בטעם הבית.

מאקסי

קומדיה רומנטית בעטיפה של מיסטיקה וגלגול נשמות. גלן קלוז („להב משונן") היא ג'אן, אשה ממוצעת, נחמדה, צנועה, עושה מה שאומרים לה ועובדת כמזכירתו של הבישוף בסן־פרנציסקו. היא גם נשואה על מי־מנוחות לשמחה לספרים עתיקים, וזוגם משפצים דירה עתיקה. נשמע מרובע ומעונף? העניינים מתפתחים קצת אחרת, בליכוח מתגלת מאקסי מלון, אשה אקסצנטרית תאבת־חיים והנאות, שהייתה זמרת־רקדנית ונהרגה בשנת 27. מאקסי דבה לענות ... של ג'אן המרובעת, והדבר ... סיטואציות מצחיקות כשבעלה של ג'אן מתבלבל בין שתי הנשים ...

אהבות משתנות

מספיק

הבמאי הצ'כי איבן פאסר, שעובד כיום בארה"ב הביא לנו בעבר את הסרט הקטן והנחמד „קאטר ובון" – פנינה בנוף הסרטים האמריקניים. גם סרטו החדש הוא קטן, לפעמים נחמד אבל לרוב מטופש מייגע וצפוי. הסיפור הוא כמעט אגדה נאיבית, רומן־רומנטי מתוק וקסום על שני גברים: מדען קשיש וגאון (פיטר אוטול) שעדיין מאוהב באשתו שמתה מזה שלושים שנה, והמתלמד הצעיר שלו (וינסנט ספנו) המאוהב בפרנית צעירה שלומדת איתו. המדען רוצה ליצור מחדש את דמותה של אשתו המנוחה, אך לחייו פורצת בסערה צעירה ומפתמנית המודה (מוריאל המינגווי), ובמקביל נופלת אהובתו של האסיסטנט למשכב בשל גידול במוח. נשמע מוגזם ומזכיר אופרת־סבון טלוויזיונית נכון מאוד. פאסר התכוון לכך ביוצרו סרט לא־ריאליסטי עם הפי־אנד, בעד החיים והאהבה והרומנטיות בכל גיל. הבעיה היא שהעשייה המוגזמת אינה הופכת לפארודיה על הז'אנר, והסרט נראה כמו העתק מוזר לאופרת־סבון סטנדרטית.

נשיקת אשת העכביש

טוב מאוד

הבמאי הברזילאי המוכשר הקטור בבאנקו יצר פעם נוספת סרט שמתרחש בין כתלי בית־הכלא כמחאה פוליטית־חברתית, כמו בסרטו הקודם הניאו־ריאליסטי, „פישוטה". הסרט הוא עיבוד לספרו של המספר הארגנטינאי מנואיל פואיג, ומתרחש רוב הזמן בתא אפל בבית־הסוהר בדיאלוג בין האסיר הפוליטי ולנטין (ראול חוליה) לבין מולינה ההומו (וילאם הארט), כשלצורך היציאות מהחדר משמש סרט נאצי רומנטי, כמו משנות ה־40 שמספר מולינה לוולנטין. הסרט שבתוך הסרט הוא הקבלה והשתקפות מעוותות למה שקורה בין שני האסירים, ומשמש גם ככלי להקצין בעזרתו את המשמעויות הפוליטיות העכשוויות. זהו גם סרט על אמנות הקולנוע, הקולנוע כאשליה וקסם להמונים ולפיכך – על כוחו של הקולנוע כמכשיר תעמולה רב עצמה. וילאם הארט זכה בצדק בפרס האוסקר על תפקיד ההומו המזדקן והפתטי, אותו גילם ברגישות וכשרון רב, גם הבמאי והסרט הועמדו לאוסקר, אך נוחו הציידה מפאת „כבודו" של סרט לאיחשוב ושולי כ„זכרונות מאפריקה". אבל את „נשיקת אשת העכביש" יזכרו הרבה אחרי ש„זכרונות מאפריקה" ישקע בתהום הנשיה.

שלושה רווקים... ותינוק

מספיק

קומדיה צרפתית זעירה של הבמאית קולין סרו. אתם בוודאי מכירים היטב את הסיפור על הגבר שתינוק מגיע לידיו הלא־למודות ומהעניין יוצאות כמה סיטואציות מצחיקות. „שלושה רווקים ותינוק" – קומדיה מוכרת – נבנה סביב הנושא הזה עם הומור שחוק עד דק, תופשים את הפרינציפ אחרי חמש דקות ואחר־כך הכל צפוי ומדויק כמו שעון שוויצרי: שלושה רווקים הוללים המחלקים דירת רווקים, ומה שיש להם בראש זה זיונים, ופתאום נופלת עליהם חבילה מתוקה ובה תינוקת, הם מטפלים בה בשלומיאליות אופיינית, אך לבסוף נקשרים אליה עד שאינם יכולים בלעדיה. שומר נפשו ירחק מפירושים שוביניסטיים, פמיניסטיים או אחרים, אחרי הכל זוהי רק קומדיה שהעניין שלה הוא אנושיות, חביבות, בצד סתמיות ושעה אחת יותר מדי, כזאת שאידיאלי לצפות בה בנעלי בית, על הכורסא האישית ובלווית התחול התורן.

רכבת אל החופש

מספיק

הרבה מסעות מטורפים על רכבות דוהרות נראו כבר בקולנוע. הבמאי הרוסי אנדרי קונצ'לובסקי שעובד כיום במערב עשה את הגירסה שלו בעזרת המפיקים מנחם גלן ויורם גלובוס. הבורחים אצלו הם זוג אסירים שנמלטו מבית־סוהר־שמור ביותר: מני המבוגר, המסוקס והשקול (ג'ון וויט) ובק הגברתן, הטיפש וחמום־המוח (אריק רוברטס). לאחר צעידה ארוכה בשלגים של המערב התיכון הם עולים על רכבת ללא־נהג הדוהרת אל המוות, כך נפלו השניים מהפח אל הפחת אך מנסים להשתלט על הקטר המטורף ובין השאר פוגשים בקרונות נערה, וויספית פחדנית (רבקה דמורניי). המסע מהחופש אל זרועות המוות הוא גם מטאפורה תבוטה על רוח התופש הבלתי ניתנת לריסון עם מסר שוביניסטי־גברי מאצ'ואיסטי מושן. שהוא שיר הלל לגבורה הגברית. לא משכנע.

עדיין בשטה

חבבוד של פריצי – טוב מאוד
הסיפור האמיתי – טוב
יחסים אסורים – טוב
סלוואדור – טוב
דאן – מצוין

יעל ישראל

שחמט

קרבות ותחרויות

הפסד נוסף לאלופים

אלופת ישראל בשחמט, אס"א אוניברסיטת תל אביב, נחלה הפסד שלישי (ושני ברציפות) השנה בליגה כאשר נוצחה בסבוב השביעי – שנערך לאחר משחקי הסיבוב השמיני – על ידי ביכורי העתים תל אביב 3.5:1.5. אלוף ישראל בשחמט נתן בירונבים מאס"א זכה בנצחון ללא משחק ליד הלוח הראשון; יוחנן אפק ניצח את רב האמן יאיר קריידמן, ישראל שרנצל סיים בתיקו עם שמעון כגן, דן לפן והראל אליוסף מביכורי העתים ניצחו את אהוד להב ואריה לב. כתוצאה מכך גברו סיכויי באר שבע, שסיימה בתיקו 2.5:2.5 עם אס"א טכניון חיפה, לחזור ולזכות באליפות. במפגש בחיפה הפסיד אלון גרינפלד יעקב בליימן, אליהו שווידלר ניצח את אילן מנור, לאון לדרמן ניצח את מיכאל גרנוסקי, גדי רכליס הפסיד למלכיאל פרץ ומהמשחק בין מיכאל דיקר לרמי אברהמי הסתיים בתיקו. גם שאר המפגשים הסתיימו בתיקו 2.5:2.5. הפועל הרצליה נגד הפועל רחובות, הפועל – פלדקליין ראשון לציון נגד אס"א ירושלים ובל"ל ת"א נגד הפועל חדרה/רמת גן. הדרוג ערב הסיבוב האחרון שייערך בשבת 14.6, הוא: באר שבע – 27, אס"א אוניברסיטה – 24, ביכורי העתים – 23.5, חדרה/רמת גן – 21.5, אס"א טכניון ובל"ל ת"א – 19.5 כל קבוצה, ראשון לציון – 18, הרצליה – 16.5, רחובות – 16, אס"א ירושלים – 14.5.

הפסד לקרפוב בבוגוייננו

סגן אלוף העולם אנאטולי קרפוב הפסיד לאנדריי סוקולוב בתחרות בבוגויינו שביוגוסלביה, בה משתתפים שמונה מטובי השחמטאים בתבל. לאחר מכן גבר קרפוב על ארתור יוסופוב שהנחיל בסבוב החמישי הפסד ראשון לטוני מאיילס מאנגליה. הדרוג אחר חמישה סיבובים: ליובוייביץ וסוקולוב – 2.5 (1) כ"א, ספאקי ומאיילס – 2.5 כ"א, קרפוב ופורטיש – 2 (1) כ"א.טימן ויוסופוב – 1.5 (1) כ"א.

גולקו בישראל

בסוף השבוע שעבר הגיעו ארצה, מברית המועצות, בוריס גולקו, שהיה אלוף בריה"מ בשחמט ב־1978, ורעייתו, אנה אחשרומובה, שסיימה באליפות בריה"מ ב־1982 ובגם דוד בן ה־7. בני הזוג הודיעו כבר שבכוונתם להרבות ולהשתתף בתחרויות, בעיקר מחוץ לישראל. מביאים אנו את ניצחונו הנאה של גולקו על אנדריי סוקולוב, (ראה לעיל). המשחק נערך בגמר אליפות בריה"מ – אשתקד. ההערות למשחק מבוססות על אלה של גולקו עצמו.

הגנה נימצוהודית

לבן: גולקו שחור: סוקולוב

1. ד4, פ"ו6; 2. ג4, ה6; 3. פ"ג3, ר"ב4; 4. ו3, 31; ר:ג3+ 11 5. ב:ג3, 0־0; 6. ר"ו21, ד6; 7. פ"ו3, פ"ו6; 8. 0־0, מעוין 8. ר"ו7 ה6; 9. ח4, והמצב אינו ברור. 8...צ"ב18 עדיף 8...ה5!! 9. מה"ד3!! אפשר גם 9.ה5!! 9...ג6; 10. פ"ד2, ר"ב7; חידוש תיאורטי. ידוע: 10...פ"א5; 11. פ"ב3, ר"א6; 12. פ:א5, ב:א5; 13. ר"ג6. צ"ב6; 14. ר"ב5, וללבן עדיפות מזערית. 11. פ"ב3, צ"ה8; 12. ה4, ה5; 13. ד5, פ"ה7; 14. 41, פ"ו6; 15. 31, פ"ו8; 16. מה"ה2, ג6; 17. 41, צ"ג8; 18. 51, פ"ד7; 19. מה"ח5, 19. ר"ד2 ר"א6; ולשחור עדיפות מזערית. 19...ג:ד5; 20 ג:ד5, צ:ג3; 21. ר"ד2, צ"ג1; 22. 61, פ"ו6; 23. ח:ו1, פ"ו1!!; עדיף: 23...ר"א6; 24. צ"ג1, צ:ד2; 25. צ:ג3 פ"41; ולשחור סיכויי נגד.

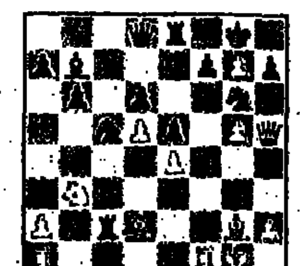

24. מה"ד1!! כאן מתבקש 24. צ:ו1!! ולאחר 24...מ:ו1!! 25. מה:ח7, צ"ז8; 26. צ"ו1 + מ"ה7; 27. פ:ג5, השחור אבוד. אבל לאחר 24...צ:ד2!! מציג גולקו שורה של המשבים מסובכים שאיום לרעת השחור. 24...צ"ג4; 25. פ:ג5!! ד:ג5; 26. מה"ו3, ללבן עדיפות ברורה. 26...צ"ו7; 27. מה"ו6, צ"ד7; 28. ר"ח3, צ"ד3; 29. צא"ו1, מה"ו2; 30. צ"ו1!! במטרה להמשיך 31. ר"ו1, 30...מה"ד7; 31. צ"ו1!! מאיים 32. ר"ח3, 31...מה"א4; או 31...פ"ו4; 32. צ"ח3, פ:ו2; (32...מה"ו4; 33. צ:ח4, מהח4; 34. ר"ו2, וזוכה), 33. צ:ו2!! וזוכה. 33. צ"ד7; 34. ח:ו4, פ:ו5 35. ח:ו5 36. ...מה"ב6, 37. צ"ו1, צוח3; 38. ר"ו2!; וזוכה. 37. צ:ח3, מה"ד7; 38. מ"ו2, מה"ד2 +; 39. ר:ח2, ר"א6; 40. מה"ו4, מ:ו7; 41. מה"ו7 + והשחור נכנע.

אבי אמיר

בעיות וסיומים

בעיות השבוע

בבעיה שהצטיינה בצ'כיה שיוויים והעברות שלובים בחצי כפיתות (5299).

ביוגוסלביה נערכת כל שנה תחרות קבוצתית בין המחוזות השונים. במס' 5299 מונעים הפרשים השחורים הגנות ע"י הכתרות.

5298. ש. סוביק
„הלאס לודר" 1984
פרס שני

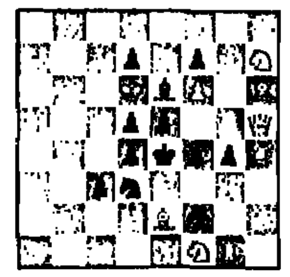

מט בשני מסעים 9+12

פתרונים אל העורך, רחי רמת הגולן 43, ירושלים 97703.

5299. מ. פריקרול
„ליגה פרובלמסטה" 1985
מקום ראשון

מט בשלושה מסעים 9+10

תחרות תמאטית

ברומניה הוכרזה תחרות חיבור לדו־מסעות בנושא הבא:

במהלך הפתרון כלי לבן מותר בשני ואריאנטים, באחד מהם באופן ישיר ובשני באופן עקיף. הגנות השחור חוסמות קוים שחורים או לבנים, וחסימות אלה מכתיבות את מסע המט שיבוצעו על ידי הכלי הלבן המותר.

מרסל טאוקאו
„ב.פ." 1978
פרס שני

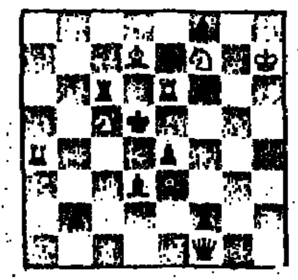

מט בשני מסעים 8+10

בדוגמא הפתרון הוא 1.פ:ה4, עם האיום 2.צד4×. הגנות השחור: 1.פ"ו5, והמט 2.פ:ו6× מנצל את חסימת הצריח 21. 1.ר"ג4, 2.פ:ג3×, מנצל את חסימת הצריח גע.

בעיות אפשר לשלוח עד ה־31 באוגוסט 1986 אל:

MARCEL TANCAU, STR.N. BALCESCU NR. 12 SC.F, AP.8, 5500 BACAU-1, RUMANIA

עוורון שחמטי

מנחם אלקלעי מחיפה מציין פתרון צדדי פשוט וקצר בבעיה של לבוסוב וסמירנוב (מט בשישה מסעים) שפורסמה במדור זה ביום 3.1.86: 1.ו1, 1.ח:ו6 .2.פ:ו5+ ,1.ו5+ ,1.פ:ו3 – .6.פ:ו4×.

פתרונים

5276 (סוטובסקי) 1. רד4! ד5 1. רג:צ ד6! 1. מה"ה2!

5277 (מיכאילובסקי) א. 1. רוצ, צב4, 2. מ"ו6, צ ב5×. ב. 1. צ21, רד6+, 2. כ"ו6, רו4×.

5278 (ו. דזהוף) 1. ה: ד3ד רג5! 1. הבג ה3 ה1! 1. הג4 רג7! 1. הוג3!

5279 (מלארוביץ') 1. פוג!

5280 (צ'וסטיאנצב והטובה) 1. פ.ו14, פ.ח1 1! ג1! 1. פג3 1. פח – דל1 1. ו7.

5281 (דוורידנקו) 1. צבג7 (2.מה ד4+), 1. – רד7, 2. צד4+, 1. – צד7, 2. צג3+, 1. – צח7, 2. צג–ג4+, 1. – רח7, 2. צג5+, 1. – מה6, 2.מה4+, 1. – מ8, 2. צג4+, 1. – מג7, 2. צג–ב4+, 1. – רד6, 2. מה"ד4+, פתרון צדדי: 1. מה–ג5.

יוסף ריגר